

ARGIA

1986 Apirila 6 — XLIX. urtea — 1.098. zenbakia — 130 pezeta (BEZ barne) / 7 libera

Antonio Zabala, bertso zaharren artxiborik behinena

Libiatik A. Biskarroren erreportaia

Finlandiako hizkuntz iraultza burutua da

Txirrindularitza, neguan prestatzen da udakoa

Auzolan bere
etorkizuna
eztabaidatzen ar

SASTRE
AUZMENDI

DONOSTIAKO
ESTILOA

**MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON**

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

Aberri Eguna pasata, euskal politika egunerokotasunean murgiltzen da berriro, hauteskundeei begira. Udazkeneko hauteskundeetarako bere posizioa aztertzen eta errebisatzen ari den taldeetako bat Auzolan da. Hasierako itxaropenek agintzen zutenaraino iritsi ezinik, Komunitate Autonomoan krisi betean sartu da, eta Nafarroan ere etorkizuna eztabaidatzen ari dira. Beren bila joan eta esan dizkigutenak **15. orrialdean.**

A. Musarro gure kolaboratzailea Libian izan berri da, Estatu Batuetako ejerzitoarekin istilu arriskutsu hura izan baino astebete lehenago. Libiara joatearen arrazoina «inperialismoaren kontrako» Kongresu bat izan da. Lankideak han ikusi eta bizitutakoa hainbat gauza kontatuko dizkigu aste honetan hasi eta hurrengoan amaituko den erreportaia interesgarri batetan. **20. orrialdean.**

1.098. zenbakia

- 4.— Aste giroa.
- 13.— Ttanttaka. **Esteban Galar.**
- 14.— Franco hil ondorengo 10. Aberri Egun bitxia. **I.Z.**
- 15.— Auzolan bere etorkizuna eztabaidatzen ari. **Iñaki Zubiondo.**
- 18.— Nazioartekoa.
- 20.— Libiako kronika. **A. Musarro.**
- 22.— Kiitos. **Txillardegi.**
- 24.— Basogintza elkartekoe-kin hizketan. **Edorta Jimenez.**
- 27.— Antonio Zabala, bertso-laritzaren gordailurik behinena. **Iñaki Camino.**
- 32.— Txirrindularitza, edo neguan prestatzen dira txirrindulariak. **Josu Iztue-ta.**
- 36.— Irakurleak mintzo.
- 37.— Kultur ataria.
- 38.— ETB Iruñerrian ikusten ahal da. **Artaso.**
- 40.— Kanpezuko Kultur Astea lehenengoz. **Julene.**
- 41.— Laspiur pintorearekin Pberbatan. **E. Jimenez.**
- 42.— Institutoetako antzerkia-ekin Oreretan. **J.M. Karrere.**
- 43.— Koyzeck-en balada eszenara. **J. Markina.**
- 44.— Kultur Aste Borraستا.
- 47.— Bertsoak. **Oihanertz.**
- 48.— Denbora pasa.
- 50.— Azkena: **Mikel Antza.**

«Auspoa» liburu sailaren ardura-dun, bertso-laritzaren munduan gehien dakienetako bat dugu Antonio Zavala. Zaharren oroimenean gertutako bertso bilketatik hasi eta gaur eguneko bertso-gintzarainoko tradizio eta aldaketa guztiak ongi ezagutu ditu, eta horiez galdezka hurbildu zaio Iñaki Camino. **27. orrialdean.**

Iruñerrian ETB ikusten da dagonekoz. «Paz de Ziganda» ikastolako gurasoek prestatu dute tresneria, eta martxan da sistema. Berria pozgarria da benetan euskaldun guztiontzako. Inor gutxik ezagutzen zuen berria, halere. Hitz ederrez eta komenentzia politikoez sobera fidatzen ez eta «Paz de Ziganda» ikastolako gurasoek beren esku hartu dute lana. Hain zaila ez zen dirudienez, eta Artasok erreportaia egin digu **38. orrialdean.**

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etchezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 130 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1986. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	4.800 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	330 libera.
Estatu Espainola.....	4.800 pezeta.
Beste atzerriak.....	6.600 pezeta.
Airez.....	10.000 pezeta.

APIRILA 5 APIRILA 11

apirilaren 9an ilberri

mareak: (apirilaren 6an)
gora: 03.45 eta 16.14
behera: 10.02 eta 22.15

eguzkia: (apirilaren 6an)
irten: 07.51
sartu: 20.44

(ordularen ordutan)

liburuak

ITZULPEN ETA TERMINOLOGIAZKO ALDIZKARIA

senez

Aldizkariaren izena: Senez. Itzulpen eta terminologiazko aldizkaria.

Ezaugarriak: 2. urtea. 3. zenbakia. 1985 abendu. 171 orrialde.

Senez aldizkari serioa kallean beste behin. Gaiak banan banan emango dizkizuegu. Paulo Agirrebaltzategik, UZEI-ren hiztegi tekniko berezitzez dihardu. Zentzu zabalean hiztegi moetak sailkatzen hasten da gero UZEI-koetara pasatzeko, beren alderdi entzi-

klopedikoa eta terminologiakoaren berri emanez. Imanol Tapia, Euskal Gobernuaren EIMA itzulpen-programaz keitzten da, bere ustez euskal itzulpengintzak behar lukeen diruaren laurdena besterik ematen ez duelako. J.M. Zabaletak Arestiren olerki batzuk izandako itzulpen txarra salatzen du. Lanaren bukaeran, Milan Kunderaren lanek izandako itzulpen txarren, eta Martin Heidegger-ek frantsesez izandako itzulpen egokiaren berri ematen digu. Gordinu taldeak UNESCO-ren Albistaria euskarara itzulitzeak dakartzen ohizko arazoak erakusten dizkigu. Andoni Sarriegik Euskal Herrian gaur egun itzultzaile bezala dabilzanen ekintzen berri ematen digu. Gotzon Egia zabalkunde unibertsitateko siglen itzulpenaz ari da, euskarak gaztelaniatik hartu beharrean sigla horien formarik unibertsalena hartu behar lukeela esanez. J.M. Zabaleta, 1888. urteko Usurbilgo testu juridiko eza-gun hartaz ari da, bere itzulpenak ekarri zituen informazio murrizte eta irabazteak esplikatu.

Gainerantzekoan, itzulpenari buruzko zenbait aldizkariaren berri emateaz gain, albiste motzak edo iruzkin laburrak egiten dira. Administrazioaz, «literatur gazeta» aldizkarian itzulpenak nola tratatzen diren, itzultzaileentzako hobekuntza ikastaroez, Rosalia de Castrok euskaraz izandako itzulpen kaxkarraz, literatur itzultzaileen prestaketarako Hegats-en (Euskal idazleen elkartearen buletina) izan den proposamenaz eta kitto.

Egilea: Augustin Zubikarai.
Titulua: PERU eta MARI, gureak.

Argitaletxea: Gaubeka irarkola.

Ezaugarriak: 224 orrialde.

Bizkaiko literatur lehiaketako sarien zerrenda ikustea nahikoa da Augustin Zubikaraiaren izena makina bat aldiz agertzen dela konturatzeke. Augustinek prosa asko idatzi du ia inork baino gehiago Bizkaian azken ur-

PERU eta MARI.

te hauetan. Nobelak, ipuiak, herrien historia, antzerkiak eta beste asko ta asko. Halako batean, sariketetara bidalitako ipui horiek bildu eta liburu bat kaleratzea otu zaio Augustini eta hala egin du.

Augustin teknika eta gai tradizionalak darabiltzan idazlea dugu, herrian herriango euskara maite duena, jende xeheak ulertzeko moduko liburuak egiten dituen. Oraingoan 20 ipuin dira, denak Bizkaian girotuak, Bizkaiko euskaraz mamiuak. Zubikarai lehendik ezagutzen duenak badaki zer aurkituko duen bertan.

Egileak: Imanol Santa-Cruz eta Jose Antonio Basteguetta (Marko).

Titulua: Euskalerriko landara pozointsuak.

Argitaletxea: Desclée de Brouwer. Bilbo.

Ezaugarriak: 900 pta. 96 orrialde.

Lan ederra bi lagun hauek egin dutena, Euskal Herrian edozein soro edo txaratan aurki daitezkeen landare pozointsuak zein diren eman baitigute aditzera, eta ez nolanahi. Batetik kolorezko argazki handi bana ematen digute, eta gero landarea non sortzen den, espeziea nondik eta nola etorria den, zein kolore eta

neurri izaten dituen, inork bera jenez gero zein kalte ekar ditzakeen e.a., hauetako batzuek gure lorategietan apaingarri gisa daudenetakoak baitira.

40 landare pozointsuren berri ematen digute, eta hauen artean hauek dirateke ezagunenak: pita, lilipa, gorostia, sugebedarra, azeri-butzana, indigaztina, erromerua, otea, miura, ziapea, mitxoleta, arrosa, ereinotz zuria, elorria, agina eta basamahatsa. Asko eta asko, jakina, neurriaren arabera dira pozointsu eta kaltegarri.

Egile: Euskaltzaindia.

Titulua: Maileguzko hitz berriei buruz Euskaltzaindiaren erabakiak. 1986.

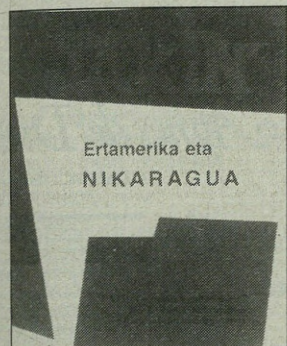
Argitaletxea: Euskaltzaindia.

Ezaugarriak: 72 orrialde.

Keja frango aditzen da egungo Euskal Herrian aldizkari, unibertsitate, irakaskintza, alfabetatze eta antzeko inguruetan Euskaltzaindiaren kontra, lana oso patxaran egiten dutela ta. Jendeak ereduak behar edozer erabaki behar dezan eta ereduak falta. Maileguzko buruzkoa behintzat bota du Euskaltzaindiak. Dioten bezala, hiru urtetan egindako lana omen da, arazo bakoitzaz arduratzeko batzordeño bana eratu zelarrik. Ezertan segitu aurretik esan dezagun UZEI-koek ere atera zutela mailegu hitzei buruz liburusk bat erabaki batzuek proposatuz. Arras salagarria da Euskaltzaindiak oraintxe kaleratu duen honetan lan hari buruz ja ere ez aitatuz izana, ez digute esaten UZEI-koen lana onuragarri, baliagarri ala kaltegarri iruditu zaien, izatez ez balitz

bezala jokatu dute, eta hori salatzekoa da.

Liburuan arazo askoren erantzunak ematen dira: material ala materiale; proiektu ala projektu; geografia ala jeografia; kontsonante ala konsonante; dizipulo ala dizipulu; diszipulu ala dizipulu e.a. Maileguena behintzat ezingo zaie gehiagoratu Euskaltzaindiakoei.

Aldizkariaren izena: Jakin.

Titulua: Ertamerika eta Nikaragua.

Ezaugarriak: 1986. urtarri-la-martxoa. 38. zkia. 190 orrialde.

Bat baino gehiago zegoen Jakin-en azken zenbaki honen zain hain izaki gaia erakargarri. Lehen gaia Joan Mari Torrealdaiena da, «Nikaragua libre, Ertamerikan» izeneko. Besteren artean, hango gaur egungo baretasuna, hauteskunde politikoak, agintea eta oposizioa, alfabetatzea, komunikabideak, zentsura, elizaren banaketa, ekonomi-itolarria, miskitoekiko arazoak, kontrak, Reagan-en salakuntzak eta interesak, gerra zibila eta beste.

Xabier Gorostiagak Ertamerikaren ikuspegi sozioekonomikoa ematen digu. Prozesu iraultzailearen kausa ekonomiko-sozialak, geopolitika, Iparra eta Hegoa, klase-burruka eta nazio-burruka, aberastasunen banaketa eta gizarte berriaren bideratzea.

Jon Sobrinok Ertamerikako Eliza aztertu du: bere beritasuna, pobretasunaren teologia eta Ebanjelioaren ertamerikartzea. Hango Eliz-tipoak, justiziazko burruka eta biolentziaren aurreko jarrerak; Pobrean Eliza geroari buruz.

Azkenik, Ignacio Ellakuriak Ertamerikako egoeraren ikuspegi politikoa ematen digu: antiinperialismoa, subiranotasun nazionala, mugimendu iraultzaileak, balio proposatuak eta lortutako errealitateak, Ertameriketaren batasuna, Contadora eta etorkizun iluna.

Bestetik eta sakondu gabeko gaien artean, NATOrena, Europa Mendebaldeko estatutik gabeko Herrien lehen elkargunearen Agiria eta 1985. urteko liburugintza balantze gisako zerbait Joan Mari Torrealdaiaren eskutik.

Egile: Askoren artean.

Titulua: Euskal eskulangintza.

Argitaletxea: Arabako Diputazioa-Eusko Jaurilaritza.

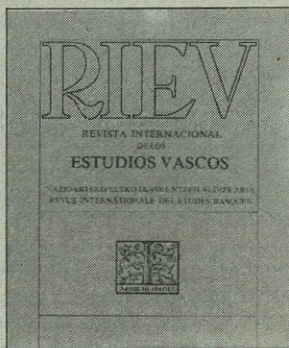
Ezaugarriak: 210 orrialde.

Lan arras baliagarria eta itxurosoa Eusko Jaurilaritzak argitaratu duena. Eskulangintzaren arlo ezberdinak hartu eta horretan adituak direnei kolaborazioa eskatuz liburu eta gidaliburu hau atera dute. Argazki askoren artean, euskaraz eta gaztelaniaz egindako argitarapena egin dute. Fermin Leizaola adibidez hargintzaz ari zaigu, Rafael Agirre Franco kirolaz, Ramiro Larrañaga damaskinatuz, Manuel Laborde olaz eta olagizonaz, Antxon Agirre arotzaz, altzarigintzaz Luis Pedro Peña Santiagok, eta zuraren lanketaz Juan Garmendia Larrañaga, musikaz Urbeltz eta Ansorena eta hala zerrenda luzea eginen genuke.

Bada esan beharreko beste gauza bat ere, separata modura euskal eskulangi-leen zerrenda egin dute,

izena, herria eta helbidea emanik.

Lana Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabara heltzen da soilki, Nafarroa, Zuberoa, Lapurdi eta Basanabarre ahaztuta. Gogaikarri gerta bagaitzek ere, falta diren lau herrialde horiek gabe lan batek «euskal eskulangintza» izena inola ere merezi ez duela salatu beharrekoa da nazkatzeraino, ez baita inolako burutan kabitzen. Ikasi egingo dugu atzenean lau horietaz ahazten umil umil.

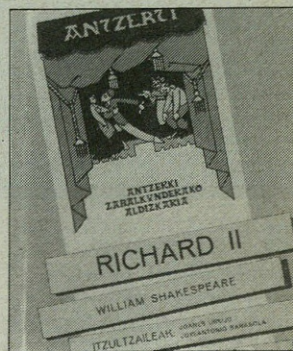
Aldizkariaren izena:

RIEV. Revista internacional de estudios vascos.

Ezaugarriak: 34. urtea. XXXI. tomoa. 1. zkia. 1986.eko urtarri-la-ekaina.

Aurten ere irten da kale-ara honenbeste osperen jabe den RIEV aldizkaria. Lanak hauexek dira: zientzia eta teknika Euskal Herrian; euskal nazio ideia modernuaren eta lehen nazionalismoaren bilakaera historia, Oteiza teomakiak, Jean Baptiste Camousarry-ren «Basa koplariari» eta antibertsolaritza, gerra zibilaren aurreko Eliza espainolari desapio euskaldun bat eta teknologiaren ebaluazioa.

Bibliografiaren sailean, Euskal Herriko arterako bibliografi-bilduma. Argitaratutako liburuei eginiko aipamenak ere badira ugari.

Egilea: William Shakespeare.

Titulua: Richard II.

Argitaletxea: Antzerki. Antzerki zabalkunderako aldizkaria 82.a.

Ezaugarriak: 64 orrialde.

Richard II.a Ingalaterrako errege bat izan zen, erregetza galdu eta hil zutena, Engelaterrari ondorio latzak ekartzeko gero. Aurreneko hiru eskenetan erregetza nola galtzen duen erakusten digu Shakespearek. Richard II.a kanpoan dela Bolingbroke erregetzaz jabetzen da. Azkenik hil egingo dute Richard II.a.

Richard II.a historia eta akzio gutxiko obra da, baina pertsonaien harremanei eta sendimenduei dagokienean aberatsa. Begoña Lasaren ustez, egilearen tankera artifiziala apaindu egia da obra honetan, baina Richard II.aren sendimenduak adierazteko egoki. Lanak bost ekitaldi dauzka eta euskal itzulpena Joanes Urkijok eta Joxeantonio Sarasolak tajutua da.

zinema

Donostian ospatzen ari den Natur Zientziatiko filmen proiektzioen barruan apirilaren 5ean 'Great Buffalo Saga' ('Bufalo ospetsuaren kondaira') izeneko filma emango da. Emanaldia Aurrezki Kutxa Municipalaren aretoan izango da eguerdiko 12tan. Kanadako Filmategiak utzitako filmak eskeini dira emanaldi honetan.

Kresala

apirila
7 Donostiako Kresala zine-klubak 'El pecado de Cluny Brown' izeneko fil-

maren emanaldia prestatu du apirilaren 7rako. Ernest Lubitsch-en filma hau arratsaldeko 7:30tan emango da Donostiako Aurrezki Kutxa Municipalaren Kultur Aretoan, Arrasate Kaleko 12. zenbakian.

Gros

apirila
12 Groseko zine-klub taldeak berriz, 'La coleccionista' filmaren emanaldia eskeiniko du apirilaren 12an. Eric Romher-en filma bat dugu hau eta emanaldia Padre Larroka Kaleko 8. zenbakian arratsaldeko 7:30tan.

Zinema eta bideo bilera Lekeition

Ekainaren 23tik 28ra bertan Lekeition IX. Euskal Zinema eta Bideo Bilera izanen da, bertan Euskal Herrian jaio edo bizi den edozein zinegilek parte hartze-ko eskubidea izango duenari. Filmeek 8 eta super 8 formatokoak izan beharko dute. Filamk eta izenak emateko epea ekainaren 8an amaituko da.

Zinema ekonomikoa Elgoibarren

apirila
8 Honezkero proiektzio bat baizik ez da gelditzen Elgoibarko Zazpiki Irratikoek antolatu duten zine ekonomikoaren erakuspena barruan: apirilaren 8an izango da, non "Fuego eterno" eskainiko bait da euskarazko bertsioan.

Euskal Zinema eta Bideo Topaketak

Apirilaren 24etik 27ra ospatuko da Zestoan IX. Euskal Zinema Topaketa. Bestalde 17tik 20ra I. Euskal Bideo Topaketa ospatuko dela esan behar da, hau bait da aurten berri-kuntzarik aipagarriena. Topaketa hauetarako deialdia aspaldi ireki zen eta apirilaren 5a arte egongo da zabalik. Ezinbesteko baldintza bezala filmak EUSKARAZ eginak izatea azpimarratu dute antolatzaileek.

Donostian filme bat baino gehiago

apirila
5 Donostiako udaletxe-ko gazteentzako zinegotzigoak (horrela deitzen zaiola suposatzen dugu), zinema ziklo berezi bat antolatu du, aste santua dela eta. Larunbat honetarako, hilak 5erako hain zuzen, Al-

tzako Los Boscos-en, "Pelham 1-2-3" filma, arratsaldeko 4,30tan. Filma berdina egun berean Antiguoko parrokiaren, baina 7,30tan. Egian ere emanen da zerbait egun horrexetan, baina zer eta non ez digute tamalez iragartzen.

Agnes de Dios

COLUMBIA PICTURES PRESENTA
UN FILM DE NORMAN JEWISON
PRODUCCION POR JANE FONDA
ANNE BANCROFT MEG TILLY "AGNES OF GOD"
"GEORGES DELEUR"
"ANTHONY GIBBS" "KEN ADAM"
"JOHN NYKVIST A.S.C." "CHARLES MILHAUT"
"JOHN PIELMEIER" "JOHN PIELMEIER"
"PATRICK PALMER" "NORMAN JEWISON"
"NORMAN JEWISON"

Martin Goikoetxea

Agnes de Dios

Zinema komertzialak eskaintzen dizkigun produktoak harrigarriak izan daitezke askotan. Halakoxea dirudi izan dela «Agnes de Dios» egin dutenen asmoa: harrigarri gertatzea.

Horretarako istorio erdi-mistiko erdi-sinesgarri bat hautatuaz, anbiguitatearen jokoaren gainean eraikiz, monja erdi-aroko moduko batzuk eta XX. mendeko psikologa bat, batzuren mundua besteenari aurre jarriaz.

Izu-filmeen tonua hartu nahi du zenbaitetan baina ez da sekula horretara iristen.

Haria berez filme poliziako baten modukoa da nahiz eta azkenean anbiguitatea eskaini soluzio baten orde. Izan ere, saioak egiten ditu genero batetik bestera baina ez da ezertan kokatzen azkenean eta anbiguitateak berak ez du pelikularen zama gaintzeko lain indarrik eskaintzen.

Komentu batetan hasten da historia. Monja gazte batek ume bat erditu eta ume hori hilik agertzen denean.

Psikologa bati (Jane Fonda) enkargatuko diote monja horrekin eta bere nagusia denarekin hizketan hastea, kasu horri buruzko ikerketa aurrera ateratzeko.

Harremanen indarra ere lantzen da pelikulan, nahiz eta karikaturegi gelditu seguruenik azkenean.

Erligioari buruz dagoen planteamendua sakonean kritikatzeko modukoa da. Ate bat oso zabalik uzten zaio mistizismoari eta mirarietan sinesteari.

Psikologak bilatuko ditu monjak egindako ekintzen zergati humano posibleak. Hipnosiaren bidez eta laguntasunaren bidez iritsiko da emakume horren koadro kliniko bat osatzera. Azkenean ordea bera ere harriturik geldituko da habitoaren indarrarekin eta histeria edo sinismen horren eraginarekin.

Gure iritzirako hobe beste filmeren bat ikustea. Honen ez dizu ezta pentsatzeko gaia ere emango.

antzerkia

■ Apirilaren 6an, Zumaian Taupada taldeak "Behin batean... Ju, Ju, Ju ..." eskainiko du. Kutxa magiko baten atzetik dabilzan pertsonaiak agertzen dira lan honetan, gazteluak, zaldunak... ipuin zoragarri bat.

■ Apirilaren 8an Orain taldeak bere "Kontaktos Kabaret" izeneko lana antzeztuko du Tolosan. Obra bera apirilaren 11an Bermion emango dute.

■ Apirilaren 10ean Kaiola taldeak bere "Azentsorea" gelditu egin da" izeneko lana eskeiniko du, Oionen.

Udaletxeen zirkuitoa

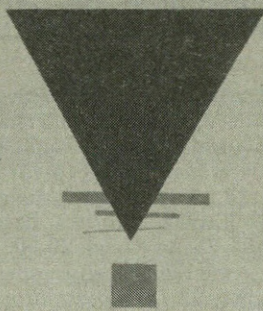
Udaletxeen antzerki Zirkuitoaren barruan apirilaren 4an **Maskarada** taldeak 'Gastibeltzaren karabinak' izeneko lana antzeztuko du Zumarragan. Obra honen oinarria, karlista gerrateengaraiaren ikuspegi bat da. Ikuspegi berezia, irudimentsu, gehiegizko, esperpentiko, komiko eta poetikoa. Apirilaren 7an Zumaian eta 9an Arrasaten kan bera ikusteko aukera izango da. 12an berriz, Balmasedan.

E.A.T.B.ren zirkuitoa

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak antolatutako zirkuitoaren barruan berriz, apirilaren 5ean Goaz taldeak Santurtzin "Ez da pale egiteko oldua" izeneko antzezlana eskainiko du. Eta 12an, Intxixu taldeak "Pedro eta kapitaina" antzeztuko du Santurtzin.

Galarrotsak 86 Hazparnen

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak antolaturik Hazparnen antzerki emanaldi berezi hauek ospatzen ari dira apirilaren 3tik 6a bitartean. Hauek dira azken egun hauetarako prestaturik dauden emanaldiak. Apirilaren 5ean antzerki, musika eta dantza emanaldiak kaleratzea da helburu nagusia. Arratsaldeko 3,30tan berriz, haurrei zuzendutako antzerki emanaldiak izango dira Haritz Barne Salan. Alde batek, "Zortzi adar eta lau behi" izeneko lana (Sarako eskola elebiduneko antzerki taldea), eta bestalde, "Hogoi zentima eta kitto!" (Uztaritzeko Ikastolako antzerki taldea). Iluntzeko 9tan berriz, Maskarada taldeak bere "Gastibeltzaren karabinak" eskainiko du. Apirilaren 6an bazkaria izango da Bottia ostatuan, aldez aurretik izen ematea gomendatzen da (59933060). Ondoren "Nun banka... Han kalaka!" lana eskainiko Marisbos taldeak, Makeako Gazteen Salan, arratsaldeko 5etan.

arte

■ Zapa Kultur Batzorde taldeak antolaturik apirilaren 1tik 15ra arte Zapateria kaleko Covadonga tabernan, Gasteizko comic egileek egindako lanak ikusteko aukera izango dugu.

Iruñeko ziudadelan bi erakusketa

Batetik «Fotografia como medio» izeneko erakusketa,

non hamabi egilek aurkeztu bait dituzte beren lanak, paisai-erreportaiak batipat. Mixtoen pabeloian izango da hori.

Bestetik Fernando Iriarte iruñearren lanak dituzue bertan.

□ Iruñeko García Castañón-eko salan, **Gaspar Montes Iturrioz**, Bidasoko maisua (pint.)

□ Iruñeko Conde de Rodézno-n, **Jordi Moral** (pint.)

□ Donostiako Kai galerian, **José Manuel Andreu**, (pint.) **apirilaren 5etik 30ra arte**.

□ Donostiako GAKen erakustokian, **Artista Gazteen lehiaketaren irabazleen obrak** (pit. eta eskultura) **apirilaren 5etik 27ra arte**.

□ Zarautzko Zazpi galerian, **Victoria Montolivo**, **apirilaren 4etik** aurrera hilabete zehar.

□ Donostiako Artista Elkar-tearen erakustokian, **José María Sanchez** eta **Ramón Gonzalez**, (pint.) **apirilaren 4etik** aurrera hilabete zehar.

Argazkia erakusketak Gasteizen

Arabako Foru Aldundiaren Kultur Sailaren Argazkigintza sekzioak antolaturik, hilabete terdi honetan zehar, eta maiatzaren 3ra arte **San Prudentzio II. Argazki Topaketak** ospatzen dira, Gasteiz, Audio eta Amurrión.

Topaketa hauek erakusketa hauek edukiko ditu:

Martxoak 3an hasita eta Apirilak 11 arte holografia deritzan teknikaren inguruaz datza lehen erakusketa, Gasteizko Kultur Etxean.

Apirilaren 1tik 30ra bitartean, Henri Cartier-Bressonen erakusketa Aldundiaren Aretoan, "Gizakumea eta makina" izenarekin.

Apirilaren 1tik 15ra arte Gasteizko Olagibel Aretoan Cristina Garcia Roderoren argazkiak.

Apirilaren 1tik 13ra arte Audioko Kultur Aretoan eta 15etik 30ra Gasteizko Olagibel aretoan bost argazkilari frantziararen erakusketa, "Imajinen tratamendua ordenagailuaren bidez" izenarekin.

Apirilaren lehenengo hamabostaldian zehar Amurrioko Kultur Aretoan eta apirilaren 17tik maiatzaren 1ra arte Gasteizko Olagibel Aretoan "Aitzinako Araba" erakusketa.

Apirilaren 3tik 30ra arte Arabako Kutzaren Kultur Aretoan "Ikusgai-ikustezinezkoak" erakusketa.

Apirilaren 3tik 23ra arte Gasteizko Casa del Cordón Aretoan Prentsako argazkien agerketa.

Casa del Cordón Aretoan, eta 24tik maiatzaren 3ra arte, San Prudentzioaren XVII. Argazki Lehiaketan parte hartuko duten argazkien erakusketa.

aste honetako luzemetraiak

Kaxkar samar oraingoan

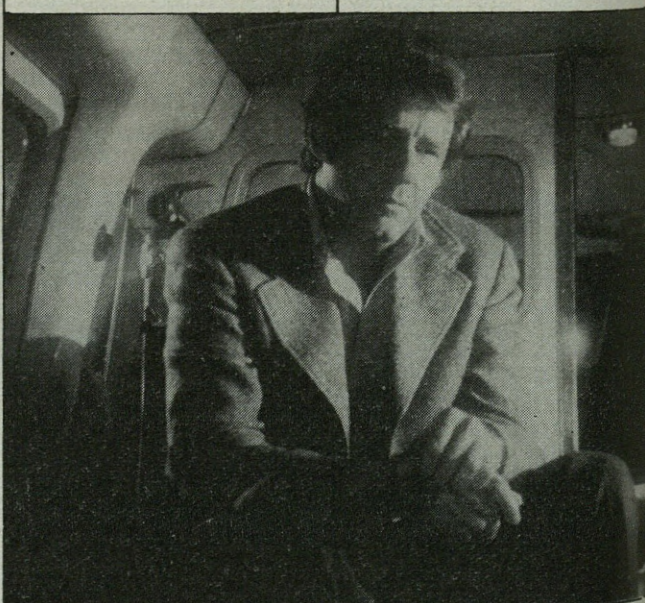
Badirudi normaltasuna iristeaz gain, kaskarkeria ere iritsi dela luzemetraien programaziora. Aste honetako filmeek zerbait baldin badaukate aipatzeko, horixe da hain zuzen ere, ezer aipagarririk ez izatea.

apirila

7 Txorimaloa. 1973. urtean Jerry Schatzberg zuzendariak filmatutako luzemetraia eta meritorik handiena Al Pacino aktoreen artean izatea daukana. Pelikula amerikanoetan hain propio den gisara bi lagun elkartuko dira Kaliforniako basamortuan. Bata gartzelatik dator eta bestea itsasoan sei urte pasatetik. Lagun onak egingo dira eta Detroit eta Denver-erako bidea elkarrekin egingo dute. Auto garbiketarako negozioa ere elkarrekin eramateko prest daude eta azken finean zailtasun guztiak gainditu nahi dituzte laguntasun horren ordainetan. Gogoratu dezagun luze hau jatorrizko bertsioan dela euskarazko subtítuloekin.

apirila

8 Asteartean Amets Gaiztoa izeneko filmea pasako digute. 1974. urtean William Hale-k zuzendutako prodizio honetan Richard Crenna, Patty Duke Astin eta Vic Morrow agertzen zaizkigu aktore lanetan. Howard Fallon-ek bere etxean festa bat eskaintzen duen bitartean eta kopa batzu prestatzen ari den bitartean, aurreko apartamentuko leihotik, baten batek tiro egin duela ikusi du. Halaz eta guztiz ere, lagunaren artean dagoela eta, ahaztu egingo du gertatutakoa. Berandua go ordea, telebistako albiste-gi batetan, hilketa bat izan dela entzungo du, eta non eta bere etxe ondoan. Une horretan lehen ikusitako pistola etorriko zaio burura...

«Amets gaiztoa».

apirilak

6 igandea 11,00: Meza. 12,00: Klasikoen txokoa. 13,30: Hit Parade. 15,00: Teleberri. 15,03: Superstars. 15,20: Pottokiak (m. bizidunak) 12. kapitulua. 15,45: Don Don Kikilikon (pailazoak). 16,45: Espaziozainak (telesaila). 17,15: Hazzardeko dukeak (telesaila) 26. kapitulua. 18,15: Kirolak (Borroka librea). 19,00: Emakume bionikoa (telesaila) 26. kapitulua. 20,00: Popa Zoro. 20,30: Txoria dut maite (egitarauaren aurrerapena). 21,00: Gaur egun. 21,15: Hemen bizi. 22,15: Kirolez kirol.

apirilak

7 astelehena 13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Pottokiak (marrazki bizidunak) 12. kapitulua. 14,00: Teleberri. 14,30: Carsonarren Legea (telenobela). 19,00: Akuaman (m. bizidunak) 17. kapitulua. 19,30: «R» Kodea (telesaila) 1. kapitulua. 20,30: Plaza berri. 21,00: Gaur egun. 21,20: Kirolez kirol. 21,50: Dallas (telesaila) 101. kapitulua. 22,50: Gaur egun. 23,00: Zinema ilargipean: «Txorimaloa» (luzemetraia).

apirilak

8 asteartea 13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Ferdy (m. bizidunak) 8. kapitulua. 14,00: Teleberri. 14,30: Carsonarren Legea (telenobela). 19,00: Akuaman (m. bizidunak) 18. kapitulua. 19,30: Haizea sahatsetan eta Moineau (telepanpinak) 13. kapitulua. 20,00: Gizon ikustezina (telesaila) 5. kapitulua. 20,30: Gaztetandik. 21,00: Gaur Egun. 21,20: Esamesak. 21,50: «Amets gaiztoa» (luzemetraia).

apirilak

9 asteazkena 13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Haizea sahatsetan eta Moineau (telepanpinak) 13. kapitulua. 14,00: Teleberri. 14,30: Esamesak. 15,00: Carsonarren Legea (telenobela). 19,00: Arturo erregea (m. bizidunak) 1. kapitulua. 19,30: Abere taldea (m. bizidunak) 8. kapitulua. 20,00: Traste zaharren kutxa (zine komikoa). 20,30: Dagoenean bonbon. 21,00: Gaur egun. 21,20: Superstars. 21,50: Mahai Ingurua. 23,20: Kirolez kirol. 23,20: Gaur egun.

apirilak

10 osteguna 13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Slump doktorea (m. bizidunak) 13. kapitulua. 14,00: Teleberri. 14,30: Carsonarren Legea (telenobela). 19,00: Arturo erregea (m. bizidunak) 2. kapitulua. 19,30: Emakume bionikoa (telesaila) 27. kapitulua. 20,30: Benji (telesaila) 3. kapitulua. 21,00: Gaur egun. 21,20: Aurrez aurre. 21,50: Cristobal Colon (telesaila) 6. kapitulua. 23,00: Gaur egun (informatiboa). 23,10: Fede Gi-

apirilak

11 ostirala 13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Abere taldea (m. bizidunak) 8. kapitulua. 14,00: Teleberri. 14,30: Carsonarren Legea (telenobela). 19,00: Arturo erregea (m. bizidunak) 3. kapitulua. 19,30: Ferdy (m. bizidunak) 9. kapitulua. 20,00: Bai ministroa (telesaila). 20,30: Kirolez-Kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,20: Hit parade. 22,30: Ilunabar aldea (telesaila). 23,30: Gaur egun.

apirilak

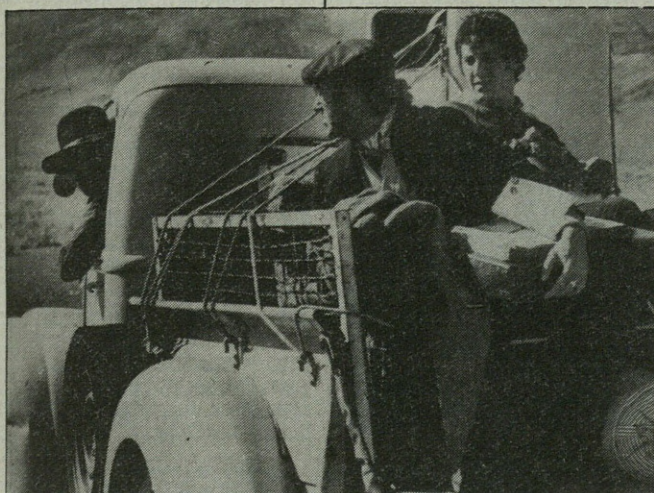
12 larunbata 12,00: Don Don Kikilikon. 13,00: Haur Kirolak. 14,30: Teleberri. 15,00: Slump doktorea (m. bizidunak). 15,30: Kirolak. 17,00: «Emakume borrokariak» (luzemetraia). 18,30: Marrazki bizidunak. 19,00: Duke kaleko dukesa (telesaila). 20,00: Aris-tokratak (dokumentala). 21,00: Gaur egun. 21,15: Magnum (poliziakoa). 22,15: Kirolak. 23,15: Amaiera.

Oharra: programazio honetan egon daitekeen edozein huts edota azken orduko aldaketaren erantzukizuna ETBrena berarena da, halaber zehaztu gabeko programena.

apirila

12 Paperean begiratuta aste honetako filmerik interesgarriena, eta agian txarrena, izan daiteke **Emakume borrokariak** izenekoak. 1982. urteko produzio bat dugu eta Philip Leacock-ek zuzendutakoa. Ifarraimeriketako sesio gerraren azken egunetan kokaturik dago filmea. Gerla zibilaren azken egunetan, Missouriko Sweetwater herriko gizon osasuntsuak elkarte federatuaren taldeko partaide izatera pasatzen dira. Hau da, gerrara doaz. Hegoaldean jazotakoa- ren ondorioz, balio duten gizon guztiak alistatu dituzte.

Sweetwater herrian bi gizon besterik ez dira geldituko: biak hankamotzak. Horiek horrela, herriko emakume guztiak bildu eta Sarah Litton-en agindupean altxako dira armatan herria defenditzeko. Bai Annie McCulloch-en aurrean, bai beste bandoko soldaduek egin nahi dituzten sarraskien aurrean.

«Txorimaloa».

ikusitakoak ikusita

Antxon URRESTARAZU

«Hit Parade», bideo klip bilduma soila

«Hit Parade» saioak ere merezi du apur bat astiroago begiratzeak, geldiune ttipi bat eginez, batik bat kontutan hartuta gazteentzat ETBn dagoen programazio-apurretik parte nagusi bat dela gaur egun (beste ataletaz bestetan ihardun izan dugu). Saio honetan gehien maite duguna presentazioa da. hasieratik esan dezagun, ez egindako aukera pezeski gustokoa dugulako, inuguruko telebistetan ematen diren horrelako programekin konparatuz, duintasun haundiko maila ematen bait da «Hit Parade»-ko presentazioan. Bestelakoan, bideo klip bilduma soila gertazen da programa, horrek duen entidate falta izugarriarekin (aipamen berezia merezi dute tartean sartzen diren bertako taldeen bideo klipek, hortik sakondu behar litzateke).

Hau ere ez da azkena izango

Nola lortu nahi dute ETBko buruek kalitatea? Ez da hau lehen aldia birrezarpen deskontsideratuen kontra aritzen garela, eta martxa honetan ez da azkena izango: ETBk duela urte pare bat botatako telesail eta marrazki bizidun berak ez dakit zenbakarren aldiz ikusteak telebistaren kalitatea oso behera jaistarazten du. Beste aldaketa eta kontratazio berri batzutan gastatutako dirua nonbaitetik aurreratu beharra daukatela pentsatzen dugu, baina hau ez da bidea. Pasa den astean bost aldiz aldatu behar izan nuen telebista-katea, saila ikusia nuelako. Kalitate kaskarra bide horretatik.

botoia sakatu aurretik

«R Kodea», beste telesail amerikano bat

HAMAIRU kapitulutako telesail berri bati emango zaio hasiera aste honetan. Kapitulu bakoitzak orduetako iraupena izango du eta denbora guztian abenturak eta abenturak gertatzen omen dira bertan. Telesail honetan erreskateko hiru departamenduren ezbeharrak, eta aldi berean beharrak adierazten dira. Hiru departamendu hauek, polizia, suzainak eta salbamentukoak dira. Irla batetan kokatzen da saila. Udan 20.000 turista eguneko jasotzen duen irla batetan. Azkenean, beste hainbat telesail amerikanotan bezala, polizia zein ona den, zenbat laguntzen duen eta gehiago behar dela azpimarratuko dute. Antzezle gisa agertuko zaizkigunak James Houghton, Martin Kove, Tom Simcox eta Susanne Reed dira.

«Arturo Erregea» marrazki-bizidun berriak

MARRAZKI bizidunak ugari baldin baziren lehendik ere ETBn, beste sail bati emango zaio hasiera oraingoan, «Arturo Erregea» izeneko sailari. Denak gogoratuko dituzue, gu-rasok bereziki, garai batetako komiki eta pelikuletan irakurri edo ikusitako «Arturo Erregea»-ren abenturak eta bere mahai borobileko zaldunenak. Merlin aztia, ezpata indarremale hura... badira bai gaiak marrazki bizidun politak egiteko. Orduerdi batez iraungo du saio bakoitzak eta asteazkenean emango dute lehendabiziko kapitulu arratsaldeko zazpirak aldera.

Egun gorriak Kristobal Kolonentzat

SEIGARREN kapitulura iritsiko da aste honetan Kristobal Kolon pertsonaia historikoaren gain egindako telesaila. Kapitulu honetan hain zuzen, berak okupatutako eremuak zeharkatuko ditu. Venezuela izena jarriko dio bati Veneziaren oroimenez. Urrerik aurkitu ez eta indiarrek bidalko dizkio erregeari kateaturik. Erregea mindu egingo da eta Kolon bueltatzen denean atxilotu egingo du. Erreginari esker aterako dute gartzelatik. Erregina ordean hil egingo da eta gauzak okertu egingo zaizkio Kolon-i, ezingo du pentsaturik zeukan beste espedizioa martxan jarri. Egun gorriak benetan Kristobal-ek kapitulu honetan biziko dituenak.

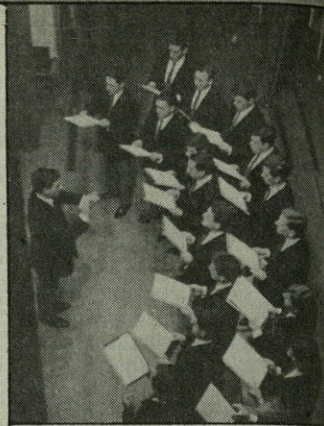
musikak

■ Apirilaren 5ean, Hernaniko Florida Auzoan, **Jotakie** eta **Madarikatuak** taldeek gaueko 10etan jaialdi bikaina eskainiko dute.

■ Apirilaren 6an Anoeta Polikiroldegian, gaueko 7'30tan **Kortatu, RIP, Basura, Odio** eta **Cicatriz** taldeen kantaldia izango da. Sarrera 600 pezetan jarri da salgai.

■ Algortan apirilaren 11an Gran Cinema izeneko zinetokian, gaueko 10etan, **Imanol, Amaia Zubiria** eta **Pascal Gaigne** kantalariaiek entzuteko aukera izango da.

Mendeurrena dela eta. Ohi-turazko egituraz osotutako bandek har dezakete parte (bi txistu, silbotea eta atabala). Bi obra jo beharko dituzte, bata beharrezkoa ("Ezti gozoa", Joakin Iruretagoienarena) eta bestea aukerazkoa. Izena emateko epea apirilaren 2an amaitzen da. Honako helbidera bidali lanak: Txistulari Banden Lehiaketa, Posta Kaxa 157, Durango.

Literaturaz eta musikaz

Literatur eta musika lehiaketa bat antolatu du Arabako Foru Aldundiak Iradier eta Guridiren omenez. Literatur lehiaketan parte hartuko dutenek gai mugatuta dute: abentura eta bidaiak. Musikari dagokionez, armonia, kontrapunto, fuga eta konposizioa ikasten ari diren ikasleei zuzenduta dago lehiaketa hau.

lehiaketak

■ Goiko horrekin batera txistulari baktariaren lehiaketa bat antolatu da. Kasu honetan lanak bidaltzeko epea maiatzaren 20an bukatuko da. Jo beharreko lana A. de Santiagoren "Goraintziak" izango da; aukerako lanak berriz, ezingo du hamar minutu baino gehiago iraun.

■ Kriminologiari buruzko saiakeren lehiaketa bat antolatu du Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Munizipalak. Gaia "Kriminologia eta droga menpekotasuna" izango da eta lanek ezingo dute hogeitamar folio baino gehiagoko luzerarik izan. Epea irailaren 30ean itxiko dela dioskute.

■ Getxoko kultur aulak kartel txapelketa bat antolatu du. Aurten ospatuko den IX. Nazioarteko Jazz Jaialdiko kartelak dira eskatzen direnak. Lanak bidaltzeko epea maiatzaren 28ra arte.

■ Nazioarteko II. Eskultura-Sinposiuma antolatu du Arrasateko udalak. Sinposium hau ekainaren 8tik 28ra arte ospatuko da. Parte hartzeko eskabideak **apirilaren 30a** baino lehen igorri behar dira, Arrasateko Udalaren Kultur Sailara. Sinposium honetan zortzi eskultorek hartuko dute parte, horietako bost Euskal Herrian bizi beharko dutelarik. Udalak izendatuko duen epaimahaiak aukeratuak izango dira.

Kartela Nafarroako jaialdietarako

Aurtengo 'Nafarroako Jaialdiak 86' ekitaldirako kartela aukeratzeko lehiaketa bat antolatu du Nafarroako Gobernuak. Jarritako baldintza bakarra neurriarena izango da, 70 x 100. Bestalde kartelak eraman beharko duen testua honakoa da: "Festivales de Navarra 1986 Nafarroaren Jaialdiak". Lanak apirilaren 21a baino lehen bidali behar dira, hona: Institución Príncipe de Biana, Ansoleaga Kalea 10, Iruñea. Lanegunetan goizeko 9tatik orduak arte.

Txistulari banden lehiaketa

Durango Txistulari Banden Lehiaketa antolatu da Durangoko Euskal Jaiei

ihardun aldiak

■ Elgoibarren argazki rallye bat ospatuko da apirilaren 6an. 'Ongarri' Fotografi Kolektiboak antolatutako ekin-tza honetan parte hartzeko epea apirilaren 3an amaitzen bazen ere, bertara inguratzeak pena merezi izango du, argazkilariak zertan aritzen diren ikusteagatik besterik ez bada.

■ Apirilaren 7an hasiko dira Donostiako EUTG-n Blas de Otero idazlearen omenez antolatuatako ihardunaldiak. 11a arte luzatuko dira eta bertan parte hartuko dutenen artean honako izenak aipa di-

«Gazte eta haur ez egokituak»

Apirilaren 11tik 13ra bitartean haur eta gazte ez egokituak buruzko ihardunaldi batzu ospatuko dira Bilbon, "Infancia y juventud inadaptada" lemapean. Bertan lau ikerlan interesgarri hauek aurkeztuko dira: "Komunitate Autonomoko gazte eta haur ez egokituei buruzko ikuspegi orokorra", Migel Angel Ramirez Osesen eskutik. "Irakasle espezializatua- ren zeregina", Faustino Guerau pedagogo kataluniarraren eskutik. "Atzeratu psikikoaren arazoak", Joserra Arcasitas-en arduraz. Azkenik "Gazte eta haur ez egokituengana- ko tratamendu juridikoa" gaiaz Deustuko irakaslea den Ade- la Asua mintzatuko da.

tzakegu: E. Alarcos LLo-rach, J. M. Lasagabaster, Jon Cortazar, A. Zelaleta, B. Atxaga, Dario Puccini, Rafael Morales, G. Spallone, E. Martyn, E. Miro, Clara Janes.

Aurtengo 85-86.
ikasturtean Eibarko Juan Antonio Mogel ikastolaren 25. urteurrena dela eta, martxoaren hasi eta kurtso hau bukatu arte luzatzen ari dira zenbait ekintza. Aste honi dagokionez, Apirilaren 7tik 13ra bitartean Eibarko udaletxe-ko Kultur Aretoan eusko artea eta esku langintzari buruzko erakusketa bat ikusteko aukera dugu.

Toponimiaz Gasteizen

apirila

5 I. Toponimia Ihardunaldiak ospatzen ari dira Gasteizen eta azken eguneko, apirilak 5eko ekitaldiak, honakoak dira: 9tan Jose Luis Lizundia eta Eneko Oregi arituko dira, lehenengo "Euskal Komunitate Autonomo eta Nafarroen toponimoen ofizialtasun eta seinalaztapenaren legeria eta bere aplikazioa" eta bi-

garrena, "Euskal Administrazioa toponimiaren normalizapenaren aurrean". Ihardunaldi hauen barruan, bestealde, Kartografia Erakusketa bat eratu da, 60 edo 70 mapa ikusi ahalko direlarik.

ikastaroak

Lazkaoko Udako Euskal Eskolan honako egun haue-tan udako euskal ikastaroak ospatuko dira: Uztailearen 7tik 24ra, eta irailaren 8tik urriaren 3ra arte. Informazio gehiago nahi badezu deitu telefono hauetara: 886500 eta 866504.

Urrietako Kultur eta Jaien Batzordeak antolaturik Argazkilarik hobekuntza ikastaroa ospatuko da. Urrietako biztanle guztiek ikastaro honetan parte har dezakete, apirilaren 14a baino lehen udal-tertxean emanez beren izenak. Ikastaroak 60 ordu izango ditu, eta 1.000 pezetatako kosta.

"Ekologiari buruzko Astea" Oreretan

"Oiertzun ibaiaren lagunak" taldeak antolaturik **apirilaren 8an** hasita eta **apirilaren 10ean** amaituz ekologiari buruzko hiru saioak ospatuko dira Oreretako Xenpelar kultur etxean. Ihardunaldi hauen

programa hau da: Apirilaren **8an Mikel Ubillos, Donostiako Ekologisten Batzarrekoa, eta Javier Bel-zak, Urumearen Defentsarako Batzordekoa, "Oiertzun ibaiaren baliabide naturalei" buruzko hitzaldia eskainiko dute, gaueko 7,30etan. Apirilaren 9an Inaki Anti-**

guedadek uraren problematikari buruz hitzegingo du, 7,30etan berorrek ere. Apirilaren **10ean** Oiertzun ibaiari buruzko mahainguru bat izango da, non eta herri-ko jendea ere mintzatuko bait da.

Saio bat eta txapelketa bat Zumaian

Apirilaren 5ean gaueko 10etan Maria eta Jose Ikas-tetxean Bertsolari Jaialdi bat antolatu du Zumaia-ko Bertsolari Eskolak, udalaren babespean. Saio honetan bertsolari hauek hartuko dute parte: Xabier Amuriza, Xabier Perez "Eguskitze", José Migel Iztueta "Lazkao-txiki", Sebastian Lizaso, Josu Iribar "Olalde" eta Manuel Sein "Xanpun".

Elkarte honek Zumaia-ko I. Bertsolari Txapelketa ere antolatu du. Herriko bertsolarientzat da, eta Gipuzkoa mailako txapelketan parte hartu ez dutenentzat. Txapelketa apirilaren 11an burutuko da, afari baten ondoren, 8,30etan.

bertsolaritza

Nafarroako Bertsolari Txapelketa hastekotan jada

Hozteko denborarik utzi gabe bertsoszaleei, hona non hastekotan den Nafarroako bertsolari txapelketa. Txapelketa honek hiru semifinal izango ditu, apirilaren 6an Lesakan, apirilaren 13an Lekunberrin eta apirilaren 20an Heletan, hurrunez hurrin, finala maiatzaren 4ean Donezteben izanik. Aste honi dagokion Lesakako saioan, bertsolari hauek parte hartuko dute: Txomin Ezponda, Mixel Aire "Xalbador", Mikel Taberna, Josetxo Yantzi, Xalbador Madariaga, Eusebio Fagoaga, Bitor Elizagoien, eta Luis Olaetxea.

Txapelketa honetaz gain, Nafarroako Bertsolarien Lagunak eta Nafarroako Ikastolen Elkartek, irakaskuntzan bertsolaritza ezagutzera eman nahirik, Eskolarteko Gaztetxoan I. bertso paper lehiaketa antolatu dute. Bi mailatan banatuko dituzte bertsopaperak: 'Txikiak', OHoko 5. eta 6. mailan ari direnak; eta 'Haundiak', OHoko 7. eta 8. mailatan ari direnak. Lanak apirilaren 7tik 25era arte osatuko dira, eta maiatzaren 9rako Nafarroako Bertsolarien Lagunen egoitzan (San Anton kalea, 3-1, Iruñea) bildurik egon behar dira. Sari banaketa ekainaren 6an Iruñeko San Fermin ikastolan, goizeko 11tan izango da, eta Gipuzkoako bertsolari gazteekin bertso saio bat egingo da.

kultur asteak

"Gazte euskararen alde!", Usurbilen

Lema horren pean Herriko gazteek eta bertako Berreuskalduntze Taldeak kanpaina bati ekin diote. Hona hemen zer ekintzak prestatu dizkiguten: apirilaren 5ean gaueko 10,30tan, Goaz taldeak "Ez da pale egiteko oldua" lana eskainiko du pilotalekuan. Apirilaren 6an eguerdira bitartean euskal liburu eta diska azoka bat ospatuko da. 7an Udal Aretoan "Euskara Usurbilgo gazteen artean" gaiari buruz hitz egingo du Inaki Larrañagak, arratsaldeko 8tan. 8an "Kalabaza tripontzia" filmaren emanaldia izando da arratsaldeko 8,30tan pilotalekuan. 9an Udal Aretoan soldaduskari buruzko mahai ingurua, Jarrai, Euskadiko Gaztedi Gorria eta Antimilitaristak bertan izanik. 10ean Udarregi Ikastolan Usurbilgo gaztediari buruzko eztabaida. 11an, gaueko 10,30tan Rock Jaialdia pilotalekuan, M-ak eta Zarama taldeekin.

kirolak

■ Esku-pilotaren 1. sailkapenean Tolosako frontoian apirilaren 5ean Tolosa eta Martirikorena arituko dira, arratsaldeko 4,30etan.

■ Gatikako San Markos XLVI. idi-proba lehiaketa apirilaren 25ean hasita maiatzaren 4an bukatuko da. Parte hartu nahi dutenek apirilaren 12a baino lehen izenak eman ditzaten, udaletxean.

Bizkaiko Batelen ligila Bermeen

Apirilaren 6ean Bizkaiko batelen ligilaren besbe saioa Bermeen ospatuko da. Hauek dira estropada honetan parte hartuko duten batelen klubuen izenak: Aitzbu-

rua, Algorta, Arkote, Barakaldo, Bermeo, Deustu, Iberia, Izuntza, Kaiku, Lutxana, Mundaka, Ondarru, Portu, Santurtzi eta Zierbana. Igande honen goiz aldean ospatuko da.

Etxeberrriako idi probak

Etxeberrian martxoaren 28an hasita ospatzen ari dira beste idi-probak, aste honetan programa hau jarraituz: Apirilaren 5ean guacko 10etan, Oretako José Luis Argote "Karnizerue" eta José Urbietak pate hartuko daite. Apirilaren 6an, azken saioa izango da arratsaldeko 5etan. Hauek hartuko dute parte: Elgoibarko Soarte, Mungiako Xabi tailerak eta Urretxuko José Salegui "Belarreta".

Euskal Herriko XXVI. Txirrindulari Itzulia

Aurten ere antolatzaileek lan handia egin dute Euskal Herriko txirrindulari itzulia interesgarria egiteko, 140 partaide izango ditugu, Munduko talderik inportantenetakoak. Hemen dituzue Taldeak eta haien txirrindularirik garrantzitsuenak: **Orbea:** Marino Lejarreta, Pello Ruiz Cabestany, Jokin Mujika; **Zor-BH:** Pacho Rodríguez, Van Calster, Navarro, Bouvatier, eta Juan Fernández; **Reynolds:** Julian Gorospe eta Anjel Arroyo; **Teka:** Blanco Villar, Chozas, Etxabe, eta Urrutibeazkoa; **Kelme:** Recio eta Belda; **Zahor:** Felipe Yañez; **Dormilón:** Van Brabant eta Van Impe; **Colchón C.R.:** Avelino Perea eta Valentin Dorransoro; **Panasonic:** Robert Millar, Phil Anderson, Wines y Van Lacker; **Vie Claire:** Bernard Hinault, Niki Ruttimann, Hampsten eta Benard; **P.D.M.:** Pedro Delgado, Steven Roooks, Veldscholten eta Knetermann; **Ecoflam Jolly:** Caroli, Chioccioli eta Wilson.

Itzuli hau apirilaren 7an Antzuolan hasten da apirilaren 11an Andoainen amaituz. Hemen duzue bere egutegi osoa: Lehenengo etapa, Antzuola-Antzuola, 167 kilometroekin, eta Deskarga eta Itziar mendiateekin, apirilaren 7an ospatuko da. Bigarren etapa, Antzuola-Ibardin, 165 kilometroekin, eta Kanpazar, Udana eta Ibarbin mendikateekin, apirilaren 8an ospatuko da. Hirugarren etapa, Bidasoako Bera-Oion, 165 kilometroekin eta Belate mendikateekin, apirilaren 9an ospatuko da. Laugarren etapa, Oion-Bilbo, 192 kilometroekin, eta Herrera eta Sollube mendiateekin, apirilaren 10ean ospatuko da. Boskarren etapa, bi sektore ditu: Lehenengo, Bilbo-Andoain, 149 kilometroekin eta Areitio, Itziar eta Andazarrate mendiateekin. Bigarrena, Andoain-Andoain,, erlojuaren kontrako probaren 18,7 kilometroekin eta Lasarte, Rekalde, Galarreta, Hernani eta Urnietan zehar ospatuko da. Boskarren etapa hau apirilaren 11an ospatuko da.

mendi-ibilaldiak

(Apirilaren 6rako)

- **Gasteiz:** Anboto (802) - Legate (870) - Azpilikueta. tf. 250354.
- **Anaitasuna** (Azkoitia): Agido - Zestoa.
- **Iruñeako mendi taldeak:** Otxondo - Irubelaskoia; eta umeentzat: Iturmendi - Sta. Marina (1.086). tf. 254900.
- **Lagun Onak (Azpeitia):** Txorlazo.
- **Euskalduna** (Andoain): Andoain - Aballari - Andoain. tf. 592232
- **Gallareta** (Gallarta): Pasagarri (585).
- **Club Vasco de Camping** (Donostia): Hilabete honetarako talde honek ibilaldi hau prestatu du: Saumusuko - Borda Irubelaskoia - Barranca Aritzakun. Deitu telef. honetara 428479.
- **Tabira** (Durango): Apirilaren 5an ibilaldia.
- **Miru-Gain** (Otxandio): Apirilaren 11an. Dulantz (1.239).

auskalotzen

Estokolmotik dator notizia

PASATAKO asteak eman du beta esamesetarako egokia dena. Aberri Egunak, politiko guztiak kezkatu ditu. Alderdi Jeltzalearen barne zatiketaz ihardun arren nagusiki kazetari gehienek teklatuak, Iruñekoak dirudi kezkarriena. Nahiz eta Arzallus eta Onaindiaren arteko katusukaldekariak izan bertako prentsak gehien aireatu duen zera, asuntoka hortik ez dihoala guztientzat dago argi. Iruñekoak ematen du min nahigabea sortuz han hementika.

Puzle politikoa nahi bezala bideratzeko enbarazu ederra.

EGAÑAREN deklarazioetan «sindrome de Estokolmo» delakoa gainturik dagoela ikus daiteke, omen. Bahitzaileekiko maitasunik ez omen dago Egaña jaunaren baitan askatu eta gero. Badirudi gauzak normalizatzen ari direla alde horretatik. Zeren ez baita normala, nahiz eta musean enbidoka aritu elkarrekin bahitzaileak eta bahitua, horrelako sentimendurik sortzea bahitua-aren aldetik. Normalena, joko guztietan bezalaxe, galtzailari irabazlearekiko sortzen zaion sentimendua gorrotoz-

koa izaten da nahiz eta honen hori ezkuta. Herri honetan, egoera horiek badute tradizioz eta konparazioz azter daitezkenak gainera.

HOGEITA piko egun komisaldean pasa duen edonori galdetu bestela Estokolmo edo afera hori nolatan gertatzen den. Libre uzten bazaituzte ere, zer nolako sentimenduz horniturik geratzen zaren horien eskue-tatik pasa ondoren, ez dago galdetzerik ere, ez baita serioa. Eta hau kasurik one-nean, zeren egoera normale-nean, denbora puska batetarako konpontzen dizute langabeziarena eta guzti gogoz kontra ere.

JAKINA, kasu honetan eta tradizioak erakusten duenez, bahitzaileak zurekin jokatzeko dute tutean eta ematen dizuten tutea —horretan alderdi psikikoak ez du ia garrantzirik— sekulan ez duzu ahanzten nahiz eta ahaleginak egin horretan. Gainera bahitzaileak ez dira euskaraz mintzatzen eta beren artean gutxiago. Beraz, «sindrome de Estokolmo» hori planteiatzen delarik, ez da hain grabatea konparazioz oraindik.

XALBARDIN

«Nafarroa» komandoa polizia espainiarraren eskuetan erori

ANJEL Mari Galarraga «Pototo» militantearen heriotzearen ondoren, aste gutxiren buruan bigarren kolpe gogorra eman dio polizia espainiarrak ETA erakundeari. Kalean eta tirokatu ondoren harrapatu zituen Guardia Civilaren «Unidad de Servicios Especiales»etako talde batek Mercedes Galdos «Bitxori» eta Juan Jose Legorburu «Txato», zauriturik biak. Eta GCak hasieran bere berririk eman ez zuen arren, hirugarren bat ere detentua izan zela jakin zen, zauritu gabea, eta bera izan da hain zuzen, Jose Ramon Artola, egun gutxiren buruan ospitaletik pasa behar izan dutena, guardiak emandako tratua zela medio. Juan Jose Legorburu bera, balaz hezurra hautsia, lau orduz eduki zuten interrogatzen kuartelean sendatzera eraman aurretik. Hauen eta poliziak ETaren azpiegituraren partaide izatea egozten dienen detentzioetan susmo txarrik falta ez den arren, Audiencia Nacional espainiarrak «habeas corpus»ik ez die aitor-tu.

«Nafarroa» komandoari harrapatu zioten materiale guztiaren artean, ARGIAren urtekaria ere erakutsi dute komunikabide guztiek. Telebistak esan zuenez, komandoari armak, lehergailuak eta dokumentazioa harrapatu omen zioten. Espainiol askok usteko du jadanik «Urtekarria» ezdakik noren barne txostenen bat ote den. Gaisoak hor argazki eta guzti agertzen diren idazle eta kultur pertsonai ospetsuak!

segitzen dute. Bata, maiatz aldera plazaratuko dela astekari berri bat, «*Ekaitza*» izena eramanen duena eta «*Enbata*» astekari politikoak abertzaleen artean duen leku pribilegiatuan konpetentzia egin nahiz. EMA inguruko astekaria izango dela diote iturri batzuek, eta Herri Taldeena izango ote den, zenbait zurrumurruk.

Giroari pultsua hartu nahiz mahai inguru bat antolatu zuen ostegun santuz «*Gure Irratia*»k. ARGIA ere konbidatua izan zen bertara. Eta emaitzik interesgarriena zera izan zen, agian, Jean Louis Davantek adierazi zuenez, EMAtik kanpo geratu ziren abertzaleen artean beste talde politiko bat antolatuzera doazela. Entzuleen deiak hasirik, mahai ingurua EHASEko militante ohien, EMAKoen eta talde horretatik kanpo geratutako en arteko polemika ezagunetan amildu zen.

Espetxeetako funtzionarioek beren protesta baliarazi zuten

MARTXOAREN 14ean protesta bat egin zuten Herrera de la Manchako euskaldun presoek, isolamenduan jarri zituzten bi kideren egoera konpontzea esijituz. Ordu batzuen buruan, zuzendaritzak beren eskakizunak ontzat ematea erabaki zuen, eta Ciudad Realeko probintziako gobernadore zibilak ere gertatuari inportantzia kendu nahi izan zion. Funtzionarioen protestaren ondotik, 14 egunetarako zigortu dituzte preso guztiak. Funtzionarioak UGT sindikatukoak dira antza denez. Presoak ez.

Gobernuak erabaki du jadanik zer egin bost espertoen informarekin

CLIVE Rose, Peter Janke, Hans Horchem, Jacques Leauté eta Franco Ferracuti espertoek egindako informea Eusko Jaurlaritzaren eskuetan dago duela aste batzuetatik. Orain informea Parlamentuaren eta talde politikoaren eskuetan nola jarri zegoen aztertu beharra, eta horretarako astearteroko bilkura ostegunarte atzeratu dute. Jakina da, dena dela, zatirik konprometituenak ez direla publiko zabalaren eskuetara iritsiko. Kontrol parlamentarioa noraino iristen den ikusteko aukera polita izango da dossierrarekin egingo dena.

«Plataforma Cívica» hauteskundeetarako finkatu bidean

PASOC talde sozialistak bere kongresua egin berria duela-rik, OTANen kontrako «Plataforma Cívica» deitu mugimenduan bildu ziren indarrak nahi lituzkete bildu hurrengo hauteskundeetarako. Aipatu taldeaz gain, Ramon Tamamesen «Federación Progresista» eta batik bat Gerardo Iglesiasen PCE dira itxaropen eta interes handienak dituztenak. Ezkerragotik, Carrillo eta Gallegok proposatzen duten «Mesa para la unidad de los comunistas» alde batera utzirik, beste hainbat talde ere debatetan murgildurik dabil, LCR eta MCE batez ere.

Hauteskunden ondoren, Ipar Euskadiko politikak etenik ez

MARTXOAREN 16ko hauteskundeak pasarik, berriro eguneroko dinamikan murgildu da Iparraldeko bizi politikoa. Joan den urtekoa baino berotasun gutxiagorekin pasa zen Aberri Egunaren ondoren, oraindik berrikuntzek martxan

Uztaritzetik Gasteiza Iruñean barna

Franco hil ondorengo 10. Aberri Egun bitxia

**Historiak ez du Aberri Egun ospetsuen artean gogoan edukiko 1986ko hau. Etorri behar duen aldaketaren aurreko impasse baten itxura gehiago bait zuen beste ezerena baino. Hauteskundeetako lasterketan buru-belarri sartu aurreko deskantsualdi itxura gehiago zuen Hegoaldeko asko-
rentzako.**

Uztaritzeko Aberri Egunean izan eta Ipar Euskadiko aurreko urteetako ospakizunak ezagutzen dituztenek, aurtengoaren ahultasuna azpimarratu dute. Bidasoaz haraindiko abertzaleak, hauteskundeetan lasterketan indarrak beroenak ahituta gelditu balira bezala.

Harritzekoa ere ez da. Aspaldian ez bezalako mitin eta bilkura dinamika batean murgildurik ibili dira Iparraldeko militanteak, eta beste alditako distirarik ezin zuen eduki aurtengo Aberri Egunak. Hala ere Uztaritzera bildutako euskaldunek, Iparraldean abertzaletasunak duen sendotasuna agerian utzi zuten.

Eta zatiketa eta ikuspegi politikoen ezberdintasunak ere ageri ziren. Besteren artean, plazaratzekotan den «*Ekaitza*» astekari berriaren inguruan. EMA barruko proiektu bezala jaiotzen delarik, taldeko hainbat kidek bere berririk ez zuela, eta Herri Taldeak, Laguntza eta independenteen arteko berezitasu-

nak berriro azaleratzen ziren.

PNVko aparatoak bere bidean darrai kupidagabe

PNVko militanteek ospatu duten Aberri Eguna izango zen agian bereziarena. Gasteiz, Bilbo eta Aralarko San Migelen sektore ofizialekoek, kritiko eta espulsatuek Donostian eta Beran egin zuten.

Sektore ofizialari dagokionez, eta Mario Onaindiaren eta Xabier Arzalluzen arteko polemika gratuitoaren anekdotaren gainetik, bezperan Euzkadi Buru Batzarrak argitaratu zuen agiriak ekarri du nobedaderik handiena. Autonomiak ekarri dituen egituren defentsan murgildua, alderdiaren estrategiaren ardatza Europako agente guneetan ongi sartzean jartzen du, beti ere Euskal Herriak dituen eskubide historikoei uko egin gabe. Eta gainerantzean libe-

ralismo kontserbadore batean oinarritutako programa politiko bat aurkezten du, zenbait ñabardura sozialdemokrata kutsukorekin.

Karlos Garaikoetxeak Donostian egindako hitzaldiak ez du askoz argibide gehiago eskaini, eta Nafarroako jeltxide espulsatuen egoeraren konponketa behin eta berriro errepikatzeaz gain, Estatutua erlatibizatu nahi izan du. Honek PNV barruko sektoreen arteko ezberdintasuna mugatu lezake, baina diferentzia horiek gehiago argitu beharko lukete. Dena dela ere, urruti gelditu dira bi sektoreen arteko ezberdintasunaren oinarri LTH famatu haren inguruko eztabaidan ikusten zeneko garaia.

Iruñean sekula baino jendetza handiagoa

Euskadiko Ezkerraren mitinak ere berri handirik ez du ekarri, ez baldin bada Mario Onaindiak jeltxideen buruarekin eduki duen polemikaren segida. Bere espazio elektorala mantenduz jende gutxi mobilizatzeko usadioa du EEK, eta Zarautzen aurtun ere aurreko Aberri Egunetakoa errepikatu du.

Herri Batasunaren berrikuntzarik naren barmenena manifestaldira erakarrirako jendearen ugaltzea izan daiteke. Asko dira hogeitabost mila lagun instituzioetan funtzionatzen ez duen eta politikako polemika askotatik kanpo dagoen indar batentzako.

Horrela ulertu da Madrilgo komunikabideetan, eta baita Nafarroan agintzen duten pertsonajeen artean ere. Areago da eskandalagarri, bahiketa bat bezperan burutua denean eta ETAKo komando bat Iruñean bertan eroria denean, holako manifestaldi baten indarra. Erreibindikazio mailari dagokionez, aitortu beharko zaie HBko buruei eman duten maila.

Talde bakoitza, Aberri Egunaren konpromezua beterik, hauteskundeetarako posizioak hartzen hasia da jadanik. Hemendik aurrera, lasterketa.

Komunitate Autonomoan ez du funtzionatzen jadanik

Auzolan bere jarraipena eztabaidatzen ari da

OTANi buruzko erreferenduma pasaturik, udazkenean egokitzen diren hauteskundeetan ipintzen dituzte indar politikoek beren begiak. Politikari guztiak mugimenduan, eta Auzolan taldean ere zerbait ari da gertatzen. Hurrengo hauteskundeetan talde bakoitzak zer egingo duen baino lehen, juxtu zein talde aurkeztuko diren jakin beharra daukagu. Auzolan iritsiko ote da?

baita oinarri egoki bat aurkitu ere. Aurreko udal hauteskundeetan Herri Batasunak inguruko hainbat talderekin zerrenda baterakoia potentziatu zuten, eta horrela hautetsi asko baziren proiektu berri baterako kontaktatzeko modukoak. Horien aldamenean, behinola Nafarroan indarra izan zuten ORT, PTE eta abarretan ibilitako jendea, ba-

Auzolan taldea suntsitzera ote zihonaren hotsak zabaldu ziren, eta baita azkar aski bere buruek gezurtatu ere. Egia esatekotan, ordea, baieztatu daiteke Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan jadanik taldeak ia ez duela funtzionatzen, eta indar handiagoa duen Nafarroan bere politika osoari errepaso bat ematen ari zaizkiola. Zenbait iturritatik adierazten zaigunez, LKIk bere interesa galdua duke Auzolan aurrera seriozki bultzatzeko, eta Ezker Berrikoak ere aski atzeratu dira. Nafarroan ezik.

Herri Batasunaren eta PSOEren arteko espazioaren bila

PSOE gobernura eraman zuten 1982ko urriaren 28 haren ondorengo erreazioak koka daiteke Auzolanen sorreran. Bi eritzi dira nagusi sorrera hori esplikatzen. Taldeko militanteen ahotik, ikusten zen espazio politiko bat PSOEren sozialdemokraziaren ezkerre-
ra baina Herri Batasunaren metodoekin ados ez zegoena, eta espazio hori Felipe Gonzalezek betirako irentsiko zuenaren beldurra zegoen.
Beste zenbaiten ustez, EMK eta LKIk betidanik beren espazio elektorala antolatzen izan dituzten buruhausteek eraman zituzten, aurreko saioen ondoren, Auzolan planteiatzera. Horretarako aprobetxatzen zen Nafarroan Euskadiko Ezkerratik «Ezker Berri» tendentzia osorik irtena zela alderditik, eta HB instituzioetatik irteteak jende askoren artean utzi zuen itxura txarra.
Nafarroan ekin zitzaion lanari, eta

Itxaropentsu ekin zioten Auzolan taldekoek beren ustez nahiko leku ematen zuen espazio politikoari.

tik bat Iruñea aldean bere presentzia duen LKlkoak, eta EEtik irten berriak ziren Ezker Berrikoak. Eta Auzolan sortu zen.

Nafarroako itxaropenetik Komunitate Autonomoko etsipenera

Nafarroan ongi inplantatu da Iruñerrian, hiriburuaren inguruko herri industriatsuetan, Sakanaldean eta baita Tuteran ere. Udal hauteskundeen ondoren beren gidariekin esplikatu zuten nahiko emaitza onak lortu zituztela. Nafar Parlamentuan ez zuten erdietsi, ordea, sartzerik. «Aurretik tope minimoa %3an ipinia baldin bazegoen,

justu 1983rako %5an jarri zuten, eta espero baino boto gehiago atera arren parlamentutik kanpora geratu ginen».

Parlamentaririk lortu ez arren Auzolanek aldarrikatzen zuen espazio politikoa eta batez ere elektorala frogatua geratu zela, eta Hegoaldeko beste hiru probintzietara hedatzea erabaki zen.

Eta hola presentatu zen 1984eko hauteskunde autonomikoetara, Nafarroan hainako oinarri sozialik gabe, baina LKlko eta batez ere Ezker Berriko zenbait izen ezagunen itzala eramanez.

la talde marginal bezala gelditzeak sortu du handik aurrera Auzolanen, eta Komunitate Autonomoan batik bat, itxi

ez den krisi bat. Joan den udan egin zuen kongresoak, ordea, ez dirudi gauzak konpondu dituenik.

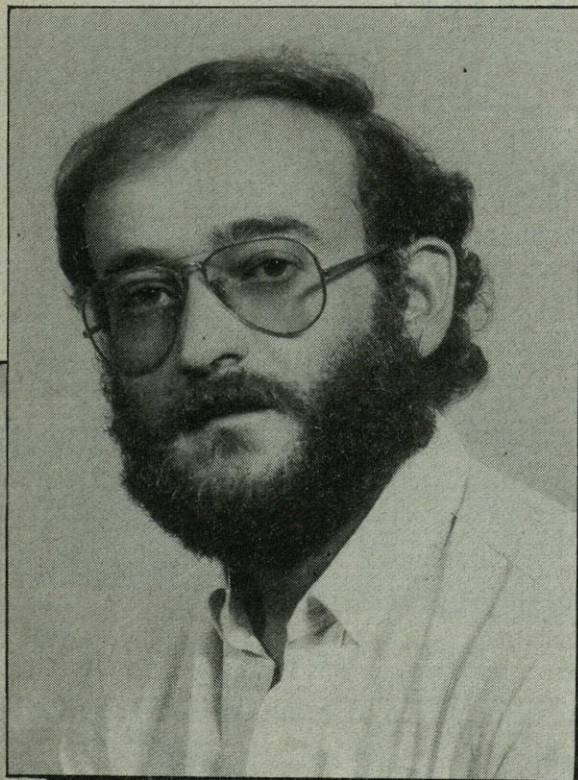
Batetik espazioa zegoen definitu eta bilatu beharra. Duela gutxi Auzolan de- segin eta Herri Batasunan sartu beharra publikoki defenditu duen Kike In- txaustiren ustez, LKlko militante kualifikatu izana bera, mugimendu soziale- tan eta batik bat gazte jendearen ar- tean ikusten zen espazio betegabea az- ken urteotan berriro ongi bereganatu du Herri Batasunak.

LKlko alderdi puskak utzi ditu Auzolanen operazioak

Beste aldetik, Auzolanen motoreta- ko bat izan den LKlko, antza, galdu egin du formazio politikoarekiko bere konfi- dantza. Hasieratik ere buruzagi trostki- tak proiektuarekin oso kontentu ez ze- dela esaten duenik baldin bada, asko di- ra uste dutenak gaur egun LKl bere partidu kontzeptuetara erretiratzan ari dela uste dutenak.

Agian LKlko berak eraman du partxe- rik gaiztoena Auzolanen operazioan. Ezker Berri talde bezala sekula erakun- detzea planteiatu ez delarik, LKlko zen- bait izan badu urteetan zehar talde koe- sioa izan da. Eta Auzolanen proiektua

Oraindik HB eta sozialdemokraziaren artean Auzolan mantentzeko haina espazio ikusten du Bixente Serrano Izko.

Bixente Serrano Izko, Auzolaneko buru

«Ez dakigu zein etorkizun duen Auzolanek»

Ezker Berriko eszizioarekin Euskadiko Ezkerratik aterea, Auzolan izena bera ere neurri handi batean Bixente Serrano Izkori lotua da- go. Iruñera jo dugu bere bila.

ARGIA.— Auzolan hasiera batean Nafarroako egoerari egokitutako egitura bat bezala ikusten zen. Bai- na Komunitate Autonomora ere za- baltzera ausartu zineten.

Bixente Serrano Izko.— Aurretik ba- genekien oztopoa besterik ez genuela aurkituko. Sozialdemokraziaren ezke- rretara dagoen espazio hori Euskadiko Ezkerrak betetzen du han, baina ez par- tidua ezkerretara dagoelako: botoa ematen diotenak konturatu daitezkeena baino askoz PSOE alderago dago Euska- diko Ezkerra.

Baina hala ere zabaltu egin genuen gure asmoa beste hiru herrialdeetara,

espazioa ikusten genuelako, baina batez ere Auzolanek euskal nazio proiektu izateko bokazioa duelako. Eta urratsa egin genuen.

A.— Ez dirudi lanaren fruituak langileak gustora utzi dituenik.

B.S.I.— Neri dagokidanez, atera ge- nuena baino askoz gehiago ez nuen es- pero. Orain, dudarik gabe gehiagoren itxaropena zuten askorentzako kolpe gogorra izan zen.

A.— Nazio proiektu bat aipatu du- zu. Nola definituko zenuke, alboan ditzun taldeetatik pittin bat bereiz- tearren?

B.S.I.— Dudarik gabe, ezkerreko pro- jektu bezala, eta sozialdemokraziaren ezkerretara. Jende asko ez da horretaz sobera konturatuko, baina ezaugarri ho- ri oso inportantea da Euskadiko Ezke- rragandik bereizteko.

Herri Batasunari dagokionez, ezber- dintasunak ez dira hainbeste ideologi- koak, baina bai erakunde politiko batek bereganatu behar dituen tresnei buruz- koak. HB gehiegi dago kondizionatua kanpoko zenbait baldintzaz. KAS al- ternatibaren negoziaketaren planteamen- tuari lotuegia dago. HBrentzako badiru- di alternatiba hori lortu ondoren baka- rrik hasi daitekeela erakundeetan parte hartzen, sailez sail organizatzen eta abar.

Gu ere negoziaketaren alde gaude, baina KAS alternatiba ez da bultzatu be-

aurrera ez ateratzearekin besteren artean militante mordoxka ere galdu du.

Kike Intxaustik dioskunez, «LKIko askorentzako oso inportanteak izan dira Ertameriketako prozesuak. Alderdi iraultzaile estuaren ordez, han aurrera atera direnak izan dira iraultzaileen alderdiak. Koerentzia ideologikoaren estutu beharraren poderioz sekta baten antza hartuaz bukatzeko beldurra sentitu genuen, eta irekitzeko eta beste iraultzaileen kin projektu baterakoietan sartzeko beharra».

Auzolanek espero zen emaitzik ez ematean, zenbait militante hasi ziren HB barruan sartzea proposatzen, espazio politikorik, objetiboki ez dagoelako beren ustez, eta HBn tendentzia ezberdinek lekua badutelako. Hauen ustez LKIren direzioak atzera egin du, eta udako kongresuan beren tesiak nagusi ziren arren, Auzolani aurrera bultzatzeko indarrik ez omen du egin.

Auzolan bultzatzetik «Mobida» potentziaztera?

Agian Aste Saindua jendea aurkitzeko unerik egokiena ez delako, baina LKIko buru ezagunak ezin harrapatu izan ditugu. Ondoko asteren batean be-

har alternatiba politiko eta estrategiko bezala; iruditzen zaigu negoziaketa hobeto bultzako litzateke HB indartuko bultzatzearen erakartzen dituen sektoreak politika aldetik lan egin eraziz. Hori, nere ustez, ez du egiten.

Estrategian daude ezberdintasunak, beraz. Instituzioetan parte hartu behar dela iruditzen zaigu, sektore autonomoak eratu eta desarrollatu behar direla.

A.— Sustraiako arazoak ez al du izena ETA?

B.S.I.— Bai, baina ez zuzen ETArri dagokionez. ETA hor dago, eta errealtate baten fruitua da. Planteamendu politikoetatik soilik konpondu daiteke ETA hor egotea. Baina gure lan politikorako ETA hor egoteak ez digu arazorik sortzen, arazoa sortzen diguna zera da, erakunde horrek hain mediatizatua edukitzea HB.

A.— Baina Auzolan antolatzeak erabakia zertan oinarriturik hartu zen: espazio eta proiektu politiko ezberdin bat bazelako, ala espazio elektoral bat ikusten zelako, bestearen artean HB instituzioetara ez ziholako?

B.S.I.— Gauzek gero eraman duten bidearekin, Hego Euskadiko beste herrialdeetan hauteskundeek espazio politikorik eza azpimarratu dutela uste izan da. Esan dizut lehen nere eritzia, ez nuela uste askoz emaitza hobekiaz zirenik. Gauzak hola joan dira, hala ere, eta

Auzolanekin jarraitu ala Mobidaren inguruan zerbait finkatu, horra zalantza.

ren eritziak biltzen saiatuko gara.

Eritziak eritzi, dena dela, gauza batzuk badaude garbi. Esate baterako, Komunitate Autonomoan Auzolan paralizaturik dagoela. Ez da hori Nafarroako kasua, eta patxadatsuago ari dira han etorkizuna eztabaidatzen, beti ere indarra eta presentzia edukitzeak ematen duen lasaitasunarekin.

Zertan bukatuko da? Ikusi beharko da ea Nafarroan Baskongadetan ez bezalako indar berezi bat mantentzea era-

bakitzen den. LKIk hemendik aurrera markatuko duen estrategiak asko esan nahiko du horretarako. Eta EMKk egingo duenak ere bai. Bozketan HBri eman izan dio honek botua, baina beti bere diferentzia ongi markatu du. Azken hilabeteotan «Mobida Anti-OTAN»ekin gogor aritu dira, eta hor LKIoekin egin dute topo. Zenbaitek, dirudienez, Mobida talde bezala finkatzea proposatzen zuten.

Iñaki ZUBIONDO

horregatik ari gara gaur egun Auzolanen eztabaidatzen zer egin behar dugun gaurtik aurrera, ezkerre ezker izaten segi dezan gure aletxoarekin laguntzeko.

Nafarroan, dena den, askoz gehiago sendotu da eta dagoen espazio horrek proiektu politikok ezberdin baterako bidea uzten du.

A.— Nola ikusten duzu Auzolan momentu honetan?

B.S.I.— Une kritiko batean dago orain Auzolan, eta hortik ari gara gauzak planteiatzen, ea zer aportatu behar dugun ezkerre ezker izaten segi dezan. Une kritiko bat da, baita Nafarroan ere. Ez hainbeste Auzolan barruko egoeratik, edo kanporik ezagatik, garbi dago eta badagoela. Eta kanpo hori hartu nahian dabilta beste indar politikoak ere.

Hori dago Euskadiko Ezkerre erreferendumean bota duen eskaintza, Euskadiren batasunaren aldeko talde eta elementu nafartarrak bildu daitezkeen. Kanpo horren bila dabilta «Plataforma Cívica» delakoaren bertsio nafartarra egin nahi dutenak ere. Iglesias estatu mailan egiten ari den operazioaren barruan. Horretan ari da apostuan gogor EKA, alderdi karlista, EE ere plataforma horretan harrapatu nahiz. Eta kanpo horren bila gabilta gu ere.

A.— Ezker Berri ez duzue talde gisa sendotu.

B.S.I.— Ezker Berri ez da sekula izan zera besterik: politikaz erreflexioak egiten dituen talde bat, eta ahal duena la-

guntzen duena. Baina sekula ez du partidatu bihurtu nahi izan. Korrante politiko bat da soilik, eta organizazio handirik gabe, barne organizaziorik ez bait du eduki nahi gainera, korrante politiko bat Auzolan barruan.

A.— Komunitate Autonomoan behintzat badirudi inork ez duela Auzolanen aldeko aposturik egin nahi. LKI berak ez omen du honez gero bultzatu nahi.

B.S.I.— Bueno... ez dakit. LKI Auzolan osatzen duten gainerako indarrak bezala ari da, barruko debetari bere aportazioak eginaz. Hori bai, argi edukiz kanpo politiko bat baden arren, hori hartzeko haina ez dela indartu garbi edukiz. Denon artean biltzarrak, bileak, konferentziak, egiten ari gara hemendik aurrera nondik jo erabakitzeak.

A.— Ez al duzu definitu nahi Auzolanen etorkizunaz?

B.S.I.— Ez dut definitu nahi, ez.

A.— Zuek Euskadiko Ezkerre ongi ezagutzen duzue. Ez ote zaizkizue tentatzen ari azken eskaintzekin?

B.S.I.— Nafarroan egin duten eskaintza funtsean PNVko espulsatuei eta guri bidali digute mezua. Eta gero baita independente desartikulatuei.

A.— Eta EEren eskaintza horretan sartzeko posibilitaterik ba al da?

B.S.I.— Aldez aurretik ez dugu ezer baztertzen. Orain, ikusi beharko litzateke, aztertu... Prentsan irakurria bakarrik dakigu oraingoz.

I.Z.

besteak beste

Opus Dei-ren kodigo ezkutua. «Erakundearen joakerarako 479 jo-kaerarako arauak, latinez idatzirik daude, eta narru gorritan inprimatuta. 387 gn. artikulua kideak noiz izan behar diren prestatuak, goi-koek proposatu behar dutela ezar-tzen du. 163 gn. artikulua, kide gazte eta ezkongabe guztiek be-riaren soldatak talde administrati-boari emateko beharra dutela dio. Orain astebete Milango L'Espresso astekariak agerterazi izan zuenez, kodigoak, erdi aroko kobentuetan egiten ziren isilpeko enkontruen imajina berrekartzen digu gogora. Izan ere, arau hausi buruzko publi-zitate eza, Opus Dei erakunde kato-liko, eromatar, eragin handiko eta artza-kontserbatzailearen puntu beltzena dugu.

58 urtez, Opus Dei —«Jainkoaren lana» latinez— bizitza espiritual trin-ko baten bultzatzailea izan da, mun-duko ekintzetan parte hartzeari uko egin gabe. Aita Sainduaren eskuma-ko besoa izatearen arrazoiak, zera esan ohi da: Opus Dei-k inoiz Karol Wojtyla deituriko Poloniako elizgi-zon bati emandako laguntza izan daitekeela. Beranduago koartel oro-korrak Espainiatik Erromara 1946an eramanez, Jose Maria Escri-va de Balaguer-ek, Opus Dei-ren fundatzailea, Wojtyla gaztea mun-duko elizgizonen artean barnera-zen lagundu zuen».

M. Achiron, Newsweek.

Frantzia gobernu berria. «Zein-tzuk izango ote dira lehen ministra-riaren lehenengo arazoak? Hautes-kunde aurretik eskainitako gauzak aztertzen baditugu honexek dira garrantzitsuenak: lehenbizi gober-nu sozialistak nazionalizatu zituen Bankoak esku pribatuetara itzul-zea, beste horenbeste eskaini zuen Estaduaren hiru kanaletatik birekin egitea, eta baita industri batzuekin ere.

Sozialistek egindako hauteskun-de legea indargabetzeko eta berria lehengoratzeko asmoa ere azaldu du eta, noski, prentsa lege berria egingo du berriro ere Hersant-i kon-terbatorearen jauntxoari, eskuak libre ipintzeko».

J.L. Arriaga, Deia.

mundua ez da borobila

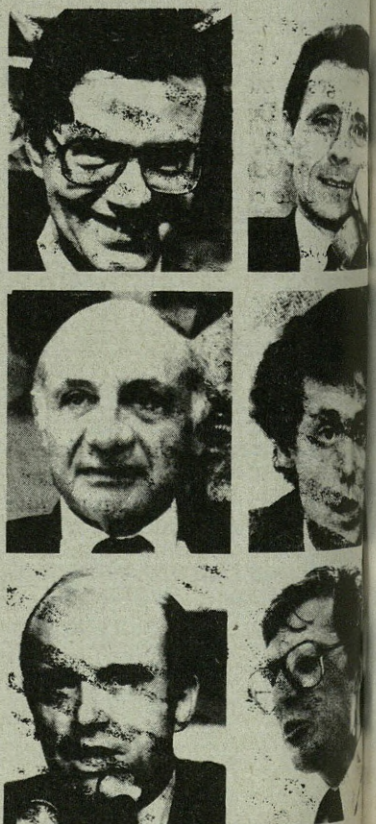

Frantzia, edo Europaren eskumaratzea

Gauzak ez dira kasualitatez gertatzen, eta oraingo hauteskunde hauetan Frantzian gerta-tu izan dena prentsatzan jartzeko modukoa du-gu. Berriro dugu boterean eskuma aldeko al-derdia, eta berriz ere, egiten dituen lehen ekin-tza eta deklarapenak inpaktokoak dira. Haste-ko, aurretik aginduta bazuen ere, ez dio Parla-mentuari konfidantza botoa eskatuko, eta de-kreto indarraz abiatuko da, «arin eta gogor jo ahal izateko», ezaguna bait da lehenik jotzen duenak birritan jotzen duela. Botoori ez eska-tzeko arrazoiak, beste batzuren artean, eskuma-tarren Parlamentuan duten presentzia ahuldua dugu, diputatueterik batzuk orain ministrari le-kua bete behar bait dute, eta oraindik ez da or-dezkorik izendatu.

Bigarren ekintza, txiiten aurrean jarrera har-tzeko asmo dutena da. Chirac-en esan du, «te-rriorismoaren aurka kontrol handiagoa behar dela, kontrol sistematikoagoa». Oraindik baina, ba dute zortea, ematen ari diren kolpeak, oraindik, gehiago bait doaz sozialisten aurka, eskumakoaren aurka baino. Baina denboraz ikusi behar.

Kontserbadoreen ustea da sozialistek bigunei jokatu dutela orain arte. Ikusi egin beharko ze-nolako irtenbidea ematen dioten heuren ar-a-zoari, baina zertxobait argi badago, zera da, «terrorismoa»ren kontrako formula majikorik ez dagola, eta Frantzia segitzen ari den politi-ka arrazistaz jarraikiz gero, gutxiago. Ez bait dago itsu handiagorik, ikusi nahi ez duena bai-no.

Mexico SESBen ikusmiran, omen

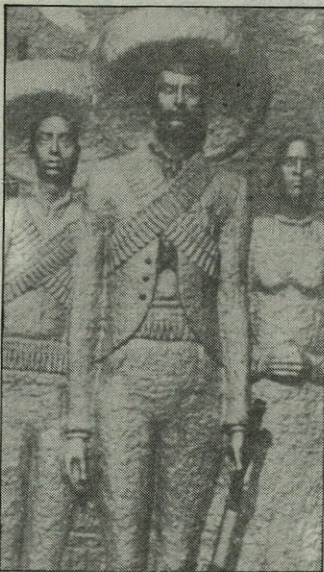
KONFABULAZIO komunista, mehatxu judeo-masonikoa eta arrisku gorriaren ipuinak aspaldiko garaioak zirela pentsatzen genuenean, hara non ateratzen zaigun EEBBko buruzagi zuria ipuinok bersortzen. Martxoaren 17an, TVn ezin sinisteko diskurtsoa isuri zuen iparramerikarren etxeetan, eta horren berri puntuala eta zabala eskaini egiten digu ABC egunkariak. Reagan, eta ABCen arabera, URSSen hurrengo objektiboa Mexiko da. Nikaraguak EEBBko segurtasuna kilikoloan jar badezake ere, askoz ere errazagoa izango litzaioke Mexiko komunista bihurtu ondoren, nazio hamabost aldiz handiagoa eta hogeitabost aldiz populosoagoa bait da. Horretarako, SESB-ek 600 milioi dolar sartu omen du, «garaipenaren bideak Mexikotik pasatzen bait du». Reagan-en ustei kasua eginez gero, sobietarren asmoa iraultza exportatzea, eta Ertain Amerika osotik zabaltzea da: «lehenago Cuba izan zen, gero Nikaragua. Orain El Salvador-en ari da borrokatzen. Gero Guatemalan izango da, beranduago Honduras, eta azkenik Mexiko».

Sobietar eta nikaraguarren plan hauetan Fidel Castro-ren aholkuek eragin handia izango omen lukete, Reagan-en ustetan. Beraren aholkua, munduaren aurrean itxura demokratikoa azaltzea zitekeen, portu eta aireportu berriak eraikitzen dituzten bitartean. Aldi berean, ejerzitua modernizatzea litzateke bere kontseilua. Bide hori segi-

tuz sartuko zituen URSS-ek 600 milioiok, Ertain Amerika osotik hedatuko litzatekeen indar iraultzailerako oinarria sortuz.

Ronald Reagan-ek egindako esfortzu guztiez gain, hala ere, ez du Kongresuan eskatzen zuen 100 milioitako laguntza lortu. Oraingo. Zoritzarrez, Senatuan dauden indar erlazioak ikusiz, beranduago, baina seguruen «kontra»rentzako dirua lortuko du.

Dena den, moralki izugarritzko garai-pena lortu da momentuz, eta aurrerago fuerte ekiteko argumentua.

largabistarekin

«CIA y terrorismo internacional.

Documentos, testimonios y hechos». B. Semionov-ek errusieratik itzulia, Progreso argitaletxearen eskutik. Moscu, 1985. 309 orr.

Honako liburu hau ez da liburutendatan aurkitzen. Madrilgo Rubiños liburutendari eskatu behar zaio, handik zerbitzatzen bait dituzte SESBen idatzi eta bertan itzultzen dituzten liburuak. Gure hitzekin baino, hobe liburuak berak atzekaldean eskaintzen digun informazioa: «Liburu honek CIAREN zeregin krimina-laren berri ematen da. Egileak B. Svetov, O. Tarin, V.

Syrokomski, I. Zamoiski, nazioarteko gaietan sepezialistak diren kazetariak ditugu. EEBBko Senatuaren batzorde batek eginiko txosten batetan oinarriturik, baita atzerritar prentsan argitaraturiko artikuluetan, zenbait dokumentutan, eta CIAkoak izandako batzuren testimonietan ere, kazetari hauek ajentzia iparramerikar honen espionaiaren operazio subertsiboak azaltzen dituzte, Hego-ekialdeko Asian, Latinoamerikan, Ertain eta Hurbil Ekialdean, Afrikan eta Mendebaleko Europan egindakoak.

aparteko lerroan

Komunisten ahulezia

Alderdi komunistaren krisia ez da nolanahikoa, serioa eta sakona baizik. Eta krisia ez da bakarrik Espainiako alderdiarena, gaur egun mendebaldeko panoraman mugiltzen diren alderdi gehienena baizik. Ezin uka nazio eta herri bakoitzean zirkunstantzia diferenteak daudenik. Carrillo eta Iglesias, Gallego eta Ibarruri, eta beste pertsonaia batzuren nortasunak, polemikarako faktore berriak eskaintzen dituzte. Baina krisia orokorragoa da. Momentuon Europan ez dago botererako heldu litekeen ezkerreko alderdi indartsurik, eta oraindik «komunista» edo «sozialista» izena mantentzen duten alderdi batzuk, eskumako kolegek baino «hobeto» egiten dute, politika kontserbatzailea aurrera eramateko unean.

Espainiako kasuan faktore batzu aipa litezke, eta ez da garrantzi gutxien duena, PSOEk komunistak banatzeko eta ahultzeko erabili izan dituen harma eta elementu guztiak. Gaur eguneko alderdi komunistaren zatiketa, hein handi batetan, PSOERI zor zaio, eta seguruen APri ere, Julio Cesar-en maxima indarrean jarrita: sakabanatu, eta garaipena lortuko duzu.

Baina etsaien ekintza baina askoz ere grabeagoa, komunisten artean ideologia derrotista hedatzeari deritzot. OTANen aurka ekiteko eratu zen «Plataforma Civica» berriari jarraipena eman gurean omen dabilta zenbait komunista, oraingoan indarberbitzeko aukera ikusiz. Nik, egia esan, ez dakit posibilitaterik izango zuen, baina garaia ez direla aukerak baztertzeko modukoak, begi bistan dago. Carrillo jaunak ordea, ez du uste inolako etorkizunik duenik, eta beraz, ekintza horretan aritzeak merezi ez duela dio. Diodanez, bidea zein den ez dakit, baina Europak bizi duen momentu historiko honetan, eskerra indartzeko ahalegin guztiak gutxi direla uste dut, eta etorkizuneango garaipena oraingo indar biltzetik hasten dela uste dut.

L.M.

Tripolin nazioarteko Mathabh (I)

Petroliozko, Islamezko eta beste zerbaitezko sozialismo berdea

Libiatik etorri eta bi egunetara Reaganek eta Gadafik elkarri lehenbiziko misilak jaurtiki dizkiote. Ez dakit zenbat hildako jadanik eta gerra krudel bat hasteko arriskua edo nork usaindu dezake. «Ez da posible», genioen, Libian, halako batek erakarriko lituzkeen ondorioetan pentsatuz. Baina logika-bide asko eskapatzen zaigu, eta gainera, zer da, nazioarteko politikan, logika delakoa, non eta, batez ere, arabiarren munduan...?

Inperialismoaren aurkako kongresu batetan izan gara Libian. Eta markoa horixe izan da: gerra egoera batetan bizi dira libiarrak. Hori nabarmen zen, ez kale erakuspetan (jendea lasai ikusten zen, ez zebilen armarik batetik bestera), baina bai iraultzan parte hartzen dutenen animoan: eutsiko diotela, diote, haiei ez zaiela Karibeko granadatarrei gertatu zitzaiena gertatuko...

Aste honetan eta hurrengoan aurgitaratzen ditugun erreportaietan Libiako kontraesanetariko batzu agertzen dira. Deskribapen azala, gurea, halabeharrez, bospasei eguntan ezin bait liteke deus askorik ez deus handirik ikusi. Baina pintzelada hauetan 'Liburu berdea'k erakusten duen hirugarren bidea eragiten dutenen pentsamoldea eta oportunitateak antzeman daitezke, zertxobait sikiera.

Nazioarteko kongresu honi *Mathabh* izena eman diote. *Mathabh* hitzak ('Mazaba' irakurri, erdarazko zeta suabe batez) «erresistentzia» esan nahi du.

Auzoetan ere badituzte *mathabhak*, gauza batetan baino gehiagotan Kubako edo bestetako *Comité de Defensa de la Revolución* direlakoak gogoratzen dituztenak: auzo lanak, auzo erabakiak, berek hartzen dituzte. Ez zaie baina besterekiko erreferentziarik gustatzen. Aparte dira. Eta, zer nahi dute lortu *Mathabh* honekin? Geure ustez, hauxe batez ere: beren burua defendatu, ofen-

tsiba bidez: ez daudela bakarrik, erakutsi. Hori, kanpora begira. Barrura begira, halaber: populazioari eta, batipat, armadako litzkeen zenbait militar ez oso konformerik erakutsi, istiluak eta gastu militarrek, ongi justifikatuta daudela.

Lehenbiziko inpresioak. Zertxobait ekonomiaz

Herri zabala da, benetan, Libia. Zabala eta lehorra. Ez du euririk egiten, aspaldian. Zuhaitz aldaketa masiboek eutsi nahi diote basamortuari. Hegoal-

Oso ume sano eta politik ikusten dira Libiako kaleetan.

detik hauts gorrizko lainoak heltzen bait dira, noiz edo behin, kostalderantz, eta Tripoli eta gainerako hiriak estaltzen dituzte. Kale gehienetan hautsak espaloiak desgertarazi ditu. Aldatze politika onik ote daramate? Eukalip-tusa ari omen dira kantidadean erabiltzen, urte gutxitan lurrari bere zuku guztia zurrupa diezaiokeena. Guk ez dugu horretarik soberarik ikusi. Tripoli inguru zabal samar batetan laranja, oli-bondoak ikusi ditugu. Horiek itsaso ur depuratuez ureztatzen dituzte. Gurekin joandako espezialista batek komentatzen digunez, gaztaina ederki txertatuko litzateke Libian, zeren eta Siriako arbola bait da berez, libiarrak ordea ez omen diote jaramonik egiten.

Barrukaldeko mendietako lurpetan ur boltsa handi batzu aurkitu omen dituzte, eta handik ura azaleratu eta itsa saldera ibai eginik eramateko asmotan omen dira. Honek lurra onduko lituzke normala denez, aldiz epe luzera ekologi desastre bat eragin lezake, zeren eta ur geziaz hustutako boltsa handi horiek, zerbaitez bete beharrean, itsasoko urez bete omen bait litezke.

Tamaina handiko lanak eta proiektuak ikusten dira. Desarroilo azkarra. Atzerrian hiru bat urtez estudiatzen ari-tutako Tripoliko bertako mutilek, ez du-te beren hiria jadanik ezagutzen; gaine-tik ez dago kale planorik batere —seku-ritateaz, pentsatzen dugu.

Ez dute oraindik ferrokarrilik —basa-mortuak estaltzen omen ditu burdinez-ko bideak—, baina linea bat egitekotan dira, Tripolitik Tunezeraino. Leku bate-tik pasatzen gara, non koreatarrak (he-goaldekoak, Korea kapitalistakoak) zientoka ari bait dira, inurriak bezala, edifizio erraldoi batzuk eraikitzen: musulmanen zentro bat izango dela, esa-ten digute.

Petrolioak errazten du bidea. Orain inizatiba «mendebaldeko»ek harturik dute, eta barrila 38 dolarretatik 13ra jaitsi dadin lortu dute. Horrekin Libiak 6tik 10era bilioi dolar galduko ditu, urtebete batean. Martxa horretan —ko-mentatzen digu lagun on batek— ha-mar urtetan galduta dira, ez baldin ba-dute zailenarekin asmatzen: autoprodukzioarekin. Betiko gakoarekin egin dugu topo.

Egun batez, libiarrek munduan duten eragina komentatzen dugula, lagun ho-rrek beste hau esaten digu: «*Aljeriak se-rioago egiten du lan; aldiz, zer eragina izan behar du kanpora, urteko eta la-guneko barne produktu brutoa 450 do-larretakoa izanik? Libiak 7.000 dolarre-takoa du*». Dirua ikusten da bai. Klase erdiko familia baten etxean izan gara. Hemen ametsetan baizik irudikatzen ez ditugun mueble ultramodernoak eta Pertiako alfonbra lodi biguin gorriak ikusten ditugu. Kanpoko jendearekin biltzeko sala, emakumeentzako sala...

Bizikeraz eta bestez

Emakumeena da Libiak daraman problemarik pisuena. Guretzat proble-ma, eta apenas hizketatzen zaren ema-kumeentzat ere bai seguru aski, ezetz eta gizonezkoentzat, hauek egoera Na-turak erakarrirako zerbait bailitzan har-tzen bait dute. Erlijioak horrela dio. Li-buru berdeak ere bai. Total, neska gaz-teak talde txikitan ibiltzen dira karri-kan, inori begiratu gabe, eta edade ba-tetik aurrera —esposatzeak ere izango du bere eragina honetan— burutik be-herainoko oihalaz estaltzen dira, oso sarritan begi bat baizik erakusten ez dutela. Gogoratu, Libia herri arabiarre-

Kale anuntzio bat: Gadafi, traktore batez txabolak botatzen, herria pozez oihuka, atzetik eraikuntza berria altxatzen delarik.

atik tradizioei atxikiena dela, koloniza-zioak bertan eragin txikia izan zuelako. Gadafik Libia gizarte kapitalista desa-rrailatuetatik bereizten duen indar za-har hori aprobetxatu du, bere gisako sozialismo bat aurrera ateratzeko; nola ez, kontraesan askorekin. Orain ez da bestetan bezala Islamek agintzen duen zigorrik ematen, esatebatera adul-te-rion antzemandakoak ez dira harrika estaltzen, baina Europan estudiante —eta hemengo batekin ezkondua, gai-nera— dagoen mutil bestela ezin finago batek esaten digu: «*Behin zigortuko ba-litz, igual hobe litzateke, inork ez ze-zan berriz egin horrelakorik*». Beren gi-zarte erlatiboki txikiaren kohesioak as-ko preokupatzen ditu.

Hiru milioi lagun dira Libian, eta mi-lioi erdi bat immigrante dute gutxienez; tuneztar asko bota zituzten, eta orain gehienak marokiarrak dira. Jendeak, parte hartzen ote du iraultzaren proze-suan? Kanean ikusi dugunetik ezin min-tzatuko gara, eta bestela ere ez dugu datu askirik. Begi bistan dena, parte hartzen duten mutilak —neskek eskola mailan eta parte hartzen dute, handik goiti ez zaigu iruditzen— auzo-herritan oso ondo txertatuta daudela. Gurekin

denbora gehienez ibilitako gazteak esaten digunez, berak Tripolin bakarrik 300en bat senide ditu, eta Libia osoan milatik gora, eta Tripolin daudenekin behintzat ez du harremanik galtzen: etxe batetik bestera joaten da maiz bisi-tan, osaba-izeba eta lehengusuak oso hurbileko ditu.

Orain, denei amenaza triste bat hur-bildu zaie. Amerikarrek lehengoan kos-taldeko zazpi baseetako bat atakatu zu-ten. Horretan ustez Gadafik hankasart-ze bat izan zuen, zeren eta munduan inork ezagutzen ez dituen ehundapiko mila horiek «sekuritate zona»tzat erre-i-bindikatzu probokatzeko beti prest ego-ten diren amerikarrei lana bandexan utzi diete. Badira noski hori baino ga-rrrantzi gehiagoko balorapenak afera txar horretan.

Egoera honetan ospatzen da «inperia-lismoaren aurkako kongresua». Inaugu-razio eguneko berbaldian, Gadafik hiru puntu plazaratu zituen: Mediterraneoko segurtasuna, Nazio Batuen Erakundeari alternatiba bat emateko komenientzia, eta inperialismoari borrokatzeko na-zioarteko indar armatu bat sortu beha-rra. Segituko dugu.

A. BISKARRO

Finlandiako hizkuntz iraultza burutua da

Kiitos

Aspaldidaniko ametsa mamitu da, beraz. Helsinkin egona naiz. Eta nola ez ezer esango bere buruaz eta bere geroaz errotik nagusitu den herri anaia horretaz? Iritsi ez al naiz, eta horra hor lehendabiziko irudiak: eskilariak Helsinkiko kaian barrena, ontzien artetik, eskiatzen ari... Eta termometroa, jakina, -16°C kokaturik... «Kalevala»ren eskualdeetan nengoen, ez zegoen zalantzarik.

Aurrekaldean udaletxea eta azoka. Atzekaldean, Luthertar katedrala.

Eta Helsinkik alderdi askotatik Bruse-la gogorazi dit: hotza, elebiduna. Baina osoki elebiduna, eta ez folklorerako bakarrik: bigarren mailako hizkuntza da han sueziera (gaur, noski; baina orain dela oso gutxiz geroztik, aurrerago azalduko dugun bezala), baina beti ageri da hor. Denean, baita erosi dudana «Lagun» medizinan ere bai: azalpen berbera, luzera berean, suezieraz eta

suomieraz. Sueziarrak %6,4 besterik ez izanik ere, Estatua elebiduna da; Belgika izan daitekeen neurrian. Hau da: benetan bizi daiteke gaur Helsinkin suomieraz zein suezieraz; Bruselan frantsez zein nederlanderaz bizi daitekeen bezala. Eta Donostian edo Gernikan bizi ezin daitekeen bezala. Horra lehenengo desberdintasuna.

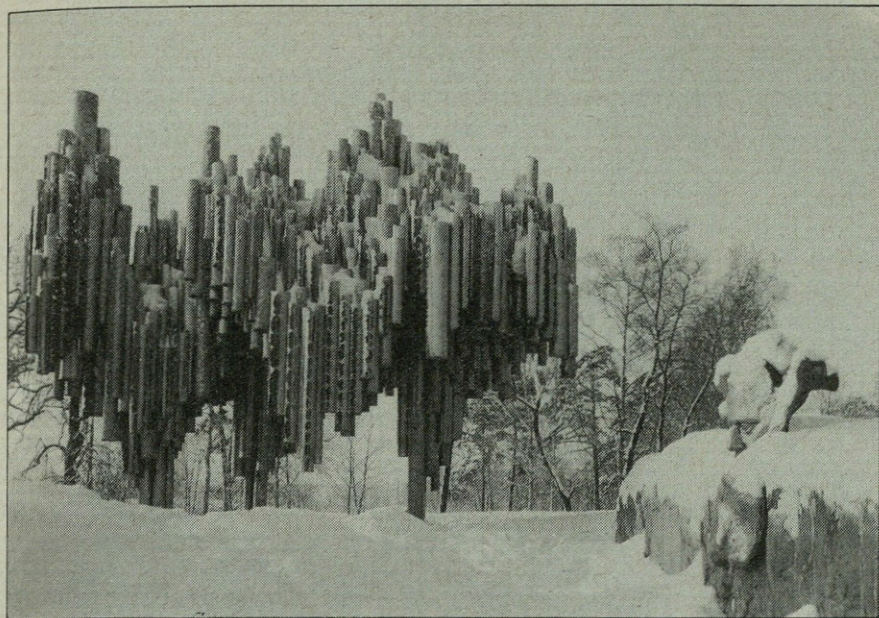
Arriskurik izatekotan... ingelesena

Telebista piztu dute ene aurrean. Bost kate ikus daitezke Helsinkin. Bi estatutalak suomieraz ari dira: lehenengoa osoki suomieraz, bigarrenean zerbaitxo suezieraz, baina normalean suomieraz ere bai. Sueziarrek ez dute kate propiorik. Hirugarren katea jarri dute, Helsinkiko eskualdekoa: filma bat ematen ari, hitzak ingelesez eta azpi-tituluak suomieraz; eta nire lagunak hasarre, teoriarik Helsinkiko kate horrek suomiera hutsez egin behar omen lukeelako. Laugarren katea piztu: Tallyn-goa, Estoniakoa, estonieraz mementu horretan (%40 errusieraz ari da, eta %60 esti edo estonieraz); eta aurpegiak ikusi ditut: suomitarren ez dute ongi segitzen, nahiz estoniera eta suomiera multzo bereko hizkuntzak izan. Bostgarren piztu, azkenik, eta... ingelesez ari! Satelitez heldu omen da, eta ingelesa dakar... Ondorioa garbi dago: arriskua ez da gaur Helsinkin sueziera, ezta errusiera ere; ingelesa baizik.... Nota har dezagun.

Kareliarrak ezagutu nahi nituen, noski. Eta erruz ezagutu ditut. Timo Riiho adiskidearen emaztea bera hangoa da jatorriz. Unibertsitatean eta gainerakoetan kareliarrak topatu ditut. Zinez sinets daiteke URSS-a lurralde haietaz jabetzeaz, gerratearen ondoren alegia, 400.000 bat kareliar errefuxiatu zirela Suomira.

Karelia, suomitarren Nafarroa

Hots, «Kalevala» nazio-poemako kantarik gehienak, gaur Suomi-Finland ofizialaren barruan ez dauden lurralde

Sibelius musikariaren omenezko oroigarri bitxia.

galduetan bildu zituen Lonnrot-ek joan den mende. Suomitarrek ere badute beren Nafarroa! Baina esperantzarik gabe hangoa: jendez hustu baitira para-je haiek, eta errusiarrez bete. Agur Kareliari! Gai honetaz gazteekin mintza badaiteke ere, aurreko belaunaldikoe-kin debeku baita osoki; negar saioak ez baitira luzatzen. Handik joandakoek ez dute ahanzten.

Eta bigarren Kareliaz, zer esan? Leningrado inguruko eskualdeetan kareli-eraz eta ingrieraz hitz egiten baitzen mende honen hasieran: eslabiar uharte bat en Petrogrado, suomitar eskualde betean sortua. Horra hor, honen leku-ko, «Kalevala»n agertzen diren ingriar kantu ugariak... Hau ere, Errioxaren antzera edo, Suomirentzat galdua.

Anti-sovietismo azkarra aurkitu dut Helsinkin. Gerrate garaiko gertakariak, eta lehenagoko horiek, ez dira suomitarren kontzientzietan ezabatu. Nahiz gazte batuk, neronen begiez ikusi dudan- ez, Kareliaz «paso» borobila egin. Hau ere egia da.

Errespeto haundiz sueziar gutxiengoa

Leningrado ez da urrun, halere. Eta bulego ofizialetan esan digutenez, erra-za da (atzerritarrei bederen) egun pare baterako Petrogrado zaharra bisitatzeko. Baimena lortzea. Hiri zoragarria eta ikusgarria ahobatez esaten denez. Hurrengorako! Geltokian zauskada galan- ta egiten du treinen lerrokada begira- tzeak: «Leningradotikako treina, halako orduan»; Mendebaldeko idazkeraz, eta errusieraz aldamenean.

Inpresio berbera almazenetan, «Stockman»enean, adibidez, goiko es-

taian, atzerrirako bidalketen departa- menduan: pakete pila bat, «Lenin- grad/Moskva». «Funtzionarien pake- teak», azaldu didatenez. Posible dea? Tristeia, dena dela, oraindik ere giro ho- rretan gauzak irautea. Anti-sovietis- moaren «beroarena kenduta» ere, hor zerbait gelditzen baita.

Baina suomitarren zoritxarrak ez di- ra horretan mugatzen. Munduan nekez aurki daiteke Suomi-ko sueziar gutxi- en- goa baino hobeki errespetaturik. Hots, Suezian «ez dago suomitarrik»... Suezia demokratikoan bizi diren 60.000 suomi- tarrak (dauden 300.000 etorkin langi- leez gain, noski), «Iparraldeko sueziar hutsak» dira ofizialki... Turkiako kur- doak «Ekialdeko turkiar hutsak» diren bezaaxe.... Desberdintasunaren zapal- kuntza, politika mota guztietan hazten den landarea baita.

Helsinkiko hizkuntza iraultza, harrigarriena

Hau dela bide, nekez jar daiteke eus- kalduna «sueziar gutxiengoaren alde». Ni neu, bederen, ezin. Eta halere bale- goke zer konpreniturik. Nagusi izatetik morroin izatera pasatzen ari baitira. Helsinkin bertan (nire haurtzaroan Hel- singfors deitua oraindik, sueziaz) kon- trola galduta dute: %10 eskas gaur. Na- hiz gaur (1982ko Zentsuaren arauera) 26 udalerritan sueziera izan hizkuntza ofizial bakarra; eta beste 39 udalerrir- tan, Helsinki barne, eskubide pertsona- lak egon.

Partida irabazirik daukate suomi- tarrak, dena dela: 396 udalerritan suo- miera da hizkuntza bakarra (guztira, 1982an, 461 udalerriri daudelarik).

Harrigarriena, dena dela, Helsinkiko

hizkuntza iraultza izan da. 1870an eg- iengoaz sueziaz mintzo zen. 1890an (Ganivet han egon zen urteetan) suezie- ra eta suomiera maila bertsuan zeuden (kopuruz, jakina; oraindik ere gaur ber- ton nagozioen munduan sueziera baita hizkuntza nagusia).

Are gehiago: 1930an bertan, urruti ez baita, ezagueraren mailan erdiak baino gehiago zekien sueziaz; garai hartan Helsinkiko jendea oso elebiduna baitzen (gaur ez dena: jende askok gaur ez daki sueziaz, eta Helsinkin bizi da lasai). 1930an egoera hau zen oraindik, zifra ofizialen arauera:

Sueziar hutsak.....	6.600 (% 3)
Elebidunak.....	121.000 (% 55)
Suomitar hutsak.....	92.200 (% 42)
Guztira.....	219.800 (1930) (Helsinki)

YLIOPISTO

Helsingin yliopiston tiedotuslehti
N:o 5 ■ 14.2.1986 Vsk 34

Helsinkiko Unibertsitatearen aldizkaria. Suomiera hutsez dago.

1930-1940 urteetan borroka latza

Aisa ikus daitekeenez, eta nahiz di- glosia oraindik garai hartan suezieraren alde egon, erabilpenaren mailan suo- miera zen nagusi; eta partida irabazi- tzat eman zitekeen.

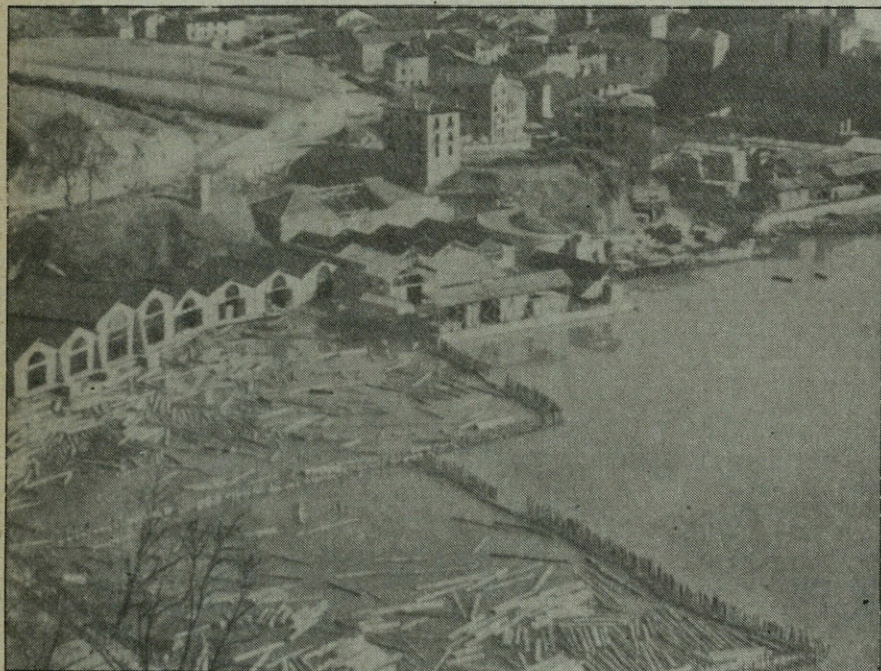
Unibertsitatean mogitu naiz gehien bat, noski. Katadera batzu sueziaz- koak dira oraindik ere, egia da. Baina Helsinkiko Unibertsitatean suomiera da nagusi, erabat nagusi. Borroka latza 1930-1940 urteetan izan zen. Orain la- sai daude; are sueziarekiko erruki xa- mar ere.

Oroitzapen pilo bat ekarri dut egun gogoangarri horietaz. Sibelius-en «Fin- landia»k adierazten bide ditu ongienik. Badugu Suomin zer ikasirik, zinez!

TXILLARDEGI

Basogintza elkartearen eritziak

Zuhaitzak bizitzaren euskarri

Bertoko mendiak soilduta geratu zirelarik, mende hasierako mendi ingeniariak koniferak landatzea erabaki zuten.

Bizkaialdeko bideetan ibili behar dudalarik egunero egunero, ikaratuta nago gure ikustinguruan ematen ari den aldaketarekin. Jakina da azken elurteek hil eragin zituztela eukaliptusak hainbat lekutan. Bestalde, ihazko lehortearen ondorioak begi bista-koak dira. Hozie gain suteek eraman dute basoen zati handia, zuhaitziak izan ziren sailetan soildura belztuak utzita. Guzti horri nonahi sortzen ari diren baratz niminoetan ezartzen ari diren ganorabako etxola eta hesiak eransten badizkiogu, benetan esan dezakegu begiek ez dutela atseginik hartuko edonora begiratuta ere. Soilube, Matxitxakoaldea, Artxanda,... soilduta; eta Mehatzeta, Basauri, Galdakao, Etxebarri eta beste hainbeste herritan etxolak dena hausten.

Arazoak kezkatu egiten nauenez zerbait egin behar delakoan artikulo saila bati eman gura diogu hasiera hemen. Hasteko, Bizkaiko Basogintza Elkartera jo dut. Erreportaia honetan elkarteko batek, Joseba Carreras de Bergaretxe, esandakoak doaz. Bilboko Argiaren erredakzioan honi buruzko bestelako lan eta laguntzen zai gaituzue.

ARGIA.— Hasteko, elkarte hau nortzuk osatzen dute eta zeintzu helbururekin?

JOSEBA.— Elkarte hau baso jabeek osatzen dute. Bizkaia eta Gipuzkoako

mendien % 85a esku pribatuetan dago. Beraz, baserriaren bazterketa gertatu zenean jabeek zuhaitzak landatu zituzten. Hortixek dator arazoa, landaketok txarto egin direla, zuhaitza landatu eta

bertan utzi baino ez da-eta egin. Mendiari ahalik eta etekin ekologiko, ekonomiko eta sozial haundiena lortzea da elkarteak nahi duena, aintzat zeintzu diren bertora datozen jabe edo bestelakoen interesak.

A.— Zeintzu dira zuen ihardunak?

J.— Oraingoz elkartekideentzako lege aholkularitza eta aholkularitza teknikoak ditugu. Teknikoa, ba, berlandaketarekiko edozein arazo izanez gero guk soluzionatu egiten diogu elkartekideari, pistak, sailen neurketak, e.a. eginez. Juridikoan, ba, auzokidearekin arazoren bat dutenean guk aholkua ematen diogu.

A.— Elkarteak badu halako ekin-tzabideren bat, erizpiderik edo landatu behar diren zuhaitzeetaz, akaso bertoko basoa landatu behar ote den edo akaso, ez dakit, bestelako erizpiderik edo?

J.— Elkartearen jabe elkartearen denez, jabeen gehiengoak errentagarritasun ekonomikoa atera nahi dio basoari eta guk, atera egin dezaten, kontseilua ematen diegu, basoaren errentagarritasun ekologikoa eta soziala ahaztu barik, jakina.

Badago beste alderdi bat ere. Aintzina basoa desagertu egin zen Hego Euskal Herrian arrazoi nagusi birengatik. Bata Karlitadak izan ziren. Karlitadek sorrarazi zituzten zorrak kitatzeko basoak moztea baino beste irtenbiderik ez zen izan. Bigarren arrazoiak iraultza industrialean aurkitzen da, ikatza egiteko bertoko egurra erabili bait zen. Bertoko mendiak soilduta geratu zirelarik, mende hasierako mendi ingeniariak berlandaketari ekiteko, hasieran, koniferak landatzea erabaki zuten, ondoren ostotsuak landatzeari ekiteko. Dakikezuenez, ostotsuek babes behar dute hazteko, eguzkiak zuzenki jota kis-kali egiten bait ditu. Jakina, aurretik ostotsuek osatutako basoaren inguruan edo babespean berrasi egiten da basoa; hemengo arazoa bertoko baso ostotsu barik babes hori lortzea izan zenez, koniferak landatu ziren. Landatu ondoren baso jabeak koniferen errentagarritasunarekin konturatu ziren.

A.— Dena dela mota bereko biomasa hazkunde mugagabeak, zeinahi dela biomasa moeta ere, be-

rez dakar gaisotasuna, ezta? Pinudien hazkondeak ere ekarri du ekarri gaisotasunik. Zer egin horren aurrean?

J.— Ezin da inor berak nahi ez duena landatzera behartu, konstituzioaren arabera. Zer egin? Zirikatu landaketa egokiak egin ditzaten jabeek. Jabea bostere publikoak direnean badago beste bide bat ere, zera, pinuak ebaki eta berauen babespean hazitako pagoak ebaki barik utzi, ordezkatzeko bidean sartuz basoa. Berau da Arabako Diputazioak bere esku dagoen mendi batetan egin-dakoa.

A.— Zuhaitziaren eragina bera landatuta dagoen lur sailaren mugaz baino haruntzago hedatzen delarik, baso jabeen eskubideek eta inguruko bestelako lur sailean jabeen interesek topo egin dezakete.

J.— Horretan ere legea dago, 1967.ko Urriak 19ko dekretua hain zuzen ere, beronek arauzkotzen dituelarik lur sail ezberdinen arteko beharrezko mugak eta tarteak. Jakina da zuhaitzen susfraiak hedatu egiten direla lurpean zenbait metrutan eta susfraiok eragin diezioketela inguruko landarekiei. Nik uste legea, indarrean den legea, zuzena dela.

A.— Baina eukaliptusak, adibidez, surgatu egiten du, ikaragarriro, ura eta ura, epe laburrean agortzen duelarik lurraren erretoa.

J.— Ura ugari dagoen lekuetan eukaliptusa ez da arazoa, zuk diozuna egia bada ere. Gure lurraldeak euritsuak direnez ez dago horretan arazorik. Azken finean behar duguna lur sailen balioko erabilpenekiko legea da guzti hori arauzkotzeko.

A.— Nori dagokio lege hori egi-tea?

J.— Egia esan gaitza da zertzen, Eusko Jaurlaritzaren eskutik Diputazioen eskuetara joan da eta kompetentzia hori. Arabak beti eraman izan ditu berak nekazaritza eta mendiak sailak. Eusko Jaurlaritza ingurugiro sailarekin geratu da. Beraz, amankomunean sortu behar-ko lukete legea. Diputazioek heuren aldetik udalen mailan ere planteia dezakete edo bestela eskualdeka.

A.— Ez duzu uste gizatalde ezberdinek dituzten interes ekonomikoak direnik horren atzean ezkututzen direnak?

J.— Jakina baietz! Oro har, zein sektorek bere interesak defenditzen ditu, ganaderitzak ganaderitzarenak, nekazaritzak nekazaritzarenak, e.a. Dena dela, gu beste sektoreak baino irekiago gaude, ikustea izan dudanez behintzat, denon artean akordiotara heldu gaitzen. Pinudien ordeztu, kasu batzutan, egokiagoak zitezkeela nekazal erabilpenak onartzen, geu izan ginen lehenak. Heurrek, haatik, ia oraintsurarte, ez dute alderantzizkoa esan, zuhaitzie-

tako egokiagoak ziratekeen lur sailak landak direnik alegia. Ez dakit ohartuta ote zudeten, zuhaitziaren behekaldean landaren bat denean, landa horretan zorua baxuago dago, janda, zuhaitziak hobeto eusten dionez lurrari euriak ez bait du horren beste kalte egiten zuhaitzian, ez du horrenbeste harearik eramaten. Unea helduko da aldapetan edo mendi maldetan arroka agertuko dena eta orduan bai ezin izango dena ezer egin, haitz hutsa izango da eta.

A.— Gauzak horrela zein presio-bide erabili, arazoari larria deritzot eta.

J.— Basoa landatzea sakrifizioa da, urteetan ez bait zaio emendiorik ateratzen eta landatzaileak berak ez bait du halakorik ematen ikusiko agian, pagoa edo haritzaren kasuan. Pinuak, berriz, hogeitabost urteren buruan ematen du irabazia. Kontuan hartzekoa da baita zuhaitzak landatzen dituztenek arazo franko daukatela; suteak dira lehena, gero ahuntzak jaten dituztela landare ostotsu landatu berriak. Pinua landatzen dute azkenean, suteek ez bait die halako kalte handiegirik egiten eta ahuntzek ezta. Guk landaketa moeta aunitzu egin nahi dugu, gaisotasuna bait dakar beti monokultiboak. Baina, diotsuedanez, Administrazioaren aldetik euspen handia behar da, ikertu egin behar da zelan eman irabazi handiagoa bertoko basoa lantzen duenari, zergak txikiagotuz edo diru laguntzak emanez, esate baterako.

A.— Basoak publikoak bihurtu, horixe dateke beste irtenbide bat.

J.— Erosi egin nahi badute, jakina baietz! Gertatzen dena da lurrari atxikimendua ere badagoela. Batzu, dena dela, saltzen dabilta.

A.— Esan egin da baita, pinuak

uholdeetan izan zuen errespon-tsa-bilitateari buruz, kaltegarria gerta-tu zela pinua.

J.— Guk ikerketa burutu genuen horri buruz. Gauza bat garbi dago, ez baltiz zuhaitzirik izan kalteak askoz ere handiagoak izan ziratekeen.

Ikerketa horretan alderatu egiten dira koniferak eta ostotsuak eta kasu batzutan koniferek ostotsuek baino urtza handiagoari eusten diote eta lurrari ere hobeto eusten diote; beste batzutan, berriz, alderantziz gertatzen da. Baina pinu insignisak nahikotxo arindu zuen egoera uholdealdian. Pinuaren ordeztu ostotsuak izan balira, urtza eta kalte handiagoak izan ziratekeen zenbait kasutan. Arazoa ez zetzan zuhaitza hau edo bestea izatean, ekarri zuen euri jasan baino, metro karratuko seirehun litro izan ziren eta.

A.— Lehorteari helduta, zuhaitzek ez dute zer ikusirik horretan?

J.— Jakina baietz, Santander aldean gogorragoa izan zen, zuhaitzak eskas bait daude. Almeria hareitzaga itzela izan zen aintzina baina armada invencible zela eta moztu egin ziren eta egun basamortua da.

A.— Basmortu bilakatzeari buruz, horrek gurean dukeen eraginaren gainean ikerketarik burutu duzue?

J.— Penintsulan arazoa oso larria da. Gurean eragiten hasi daiteke neurri egokiak hartzen hasi ezik, mendi asko soiltzen hasita dago eta. Ez badira berlandatu egiten mortukotzea hasten da. Kasu! Basamortua ingurune berotsua edo sargoritsua legez ikustera jotzen da beti. Guk berriz ekoizpenik izatea ezinezkoa den lekua jotzen dugu basamortutzat, euria egiten badu ere, harea joanez gero haitz biluzia agertzen denez, hor ezin bait ezertxo ere sortu.

Basoa ebaki eta berlandatu barik segituz, hemendik hamar edo hogei urtetara arazo oso larriak izango ditugu.

Hamar urtetatik honantz bertan behera utzi dira mendiak eta hortixek etorri dira korrimenduak, karkaba berriak, e.a. eta berauekin basomortu bilakera geldoa, hain larria ez dena berau Bizkaian eta Gipuzkuan lur sailak berehalaxe betetzen dira zuhaixkaz eta otarrez. Araban arazoa handiagoa da, eguraldia Mediterraneotarra da eta.

A.— Alarma zein puntutan doa basomortu bilakaera?

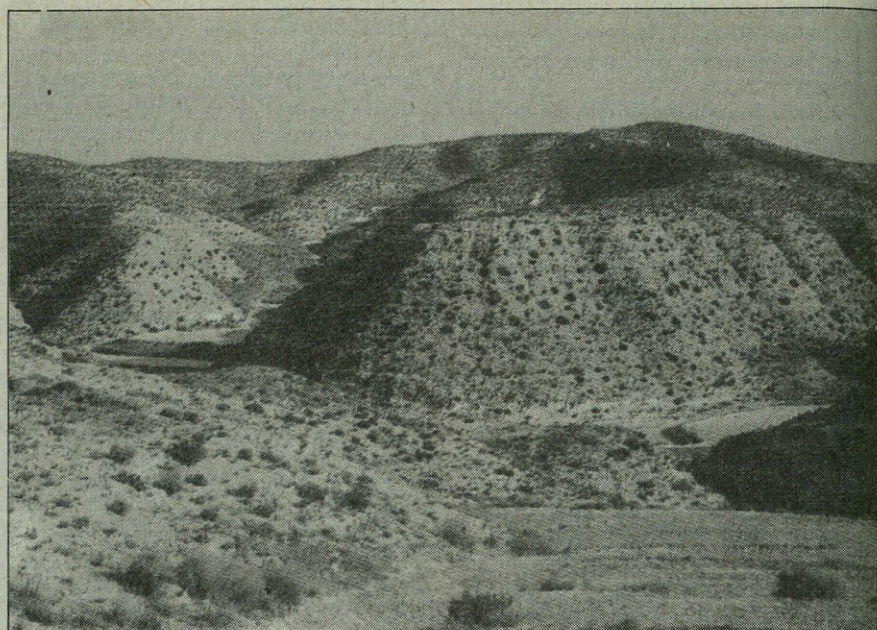
J.— Berlandatu barik segituz gero hemendik hamar edo hogeitara arazo oso larriak izango ditugu. Gu etengabe ari gara hitzaldietan basoa ez uzteko esaten, mendiek landarez estalita mendea egiten bait diote gizarte osoari. Garbi ikusten da, adibidez, pagadiak moztean Nafarroara alde egin zuen fauna itzultzen ari dela, kopuru txikiagoan bada ere.

A.— Dena dela, pinuak ez ei die bizigu onegia eskeintzen txoriei eta.

J.— Txoriek arbola zaharragoetan egiten dute habia errezagoa bait da zulatzen. Hogeitabost urtekin ebakiz gero zuhaitza ez da barrualdean usteltzera heldu. Beraz, txori gutxiago bizi da bertan. Guk habi artifizialak banatze kanpaina bati ekin diogu egoera hori hobetearren.

A.— Eta nork erretzen ditu mendiak? Ba ote dago jakiterik?

J.— Askotan probokatuak izaten dira suteak. Zenbait eskualdetan istiluak izan dira ganaduekin, ahuntzekin batez ere. Ganaderuek basoak belardiari lekua jaten edo kentzen diola uste dute. Guk dioguna zera da, basoa berlandatzen denetik hamar urte iragan arte ezin dela ezeinlako ganadurik sartu

Mende honetan, Euskal Herriko basoek berriro landatu gabe sekulako jipoia jasan dute.

bertan; hortik aurrera, berriz, ganadua baso barruetan sartu dadin gura dugu, horretara egiten bait da hainbat lekutan, bai ganaderitzari eta bai zuhaitzei, biei mesede egiten dielako. Silbopastoreaz estudioa egiten ari gara, Chilen bezala.

Eskualde batzutan apropos erretzen dituzte mendiak, *Valle de Menan* ganaderuak dira basoak erretzen dituztenak, oso argi dago. Bertoko zenbait eskualdetan baita. Sasi ekologistek ere erretzen dituzte, nahiz eta baso errean izan astakeriarik haundiena. Arazo partikularrak izan daitezke, Urliak bidea

ireki zuela eta orain Berendiak ezin duela zeharkatu eta erre egiten dio mendia bata besteari.

A.— Halabaina, ez dabil inor errudunen bila.

J.— Ez, egia. Gainera zigorra ejenplarra izan beharko litzateke. Duela gutxiarte izunak barregarriak izan dira. Nik ondo dakit auzunekoek oso garbi daukatela nork erre duen baso hau edo bestea. Baina ez dute esango. Beraz, jendea jabetu arazi egin behar dugu mendia erretzen bada denok garela galtzaileak, mendia gurea ez izan arren.

Edorta JIMENEZ

Zutikako zura

	Koniferak mila m ³	Hostotsuak mila m ³	Denetara mila m ³
ARABA	938	1.803	2.741
GIPUZKOA	1.792	1.309	3.108
BIZKAIA	3.130	713	3.848
NAFARROA	2.005	7.207	9.212
H.E.H.	7.873	11.037	18.909

Zurgaren urteroko hazkundera

	Koniferak mila m ³	Hostotsuak mila m ³	Denetara mila m ³
ARABA	271	97	368
GIPUZKOA	731	107	838
BIZKAIA	1.141	37	1.228
NAFARROA	304	357	661
H.E.H.	2.447	538	2.975

Lur sailen erabilpenaren sailkapena

milaka hektarea	Nekazaritza	Landarediak zelaia	Zuhaiztiak	%	Bestelakoak	Denetara
ARABA	86,2	42,3	106,0	34,8	71,1	304,7
GIPUZKOA	13	32,3	134,5	67,3	18,8	198,6
BIZKAIA	12,9	35,8	145,4	65,6	27,6	221,7
NAFARROA	363,4	281,6	296,5	28,3	100,9	1.042,1

Hektareak	Estatuaren mendiak	Kontsorzioak	Erabilpen publikoak	Errejimen pribatua	Denetara
ARABA	—	—	82.672	25.370	108.042
GIPUZKOA	787	3.597	12.423	102.043	118.850
BIZKAIA	765	6.753	12.662	106.048	126.228
NAFARROA	19.452	491	185.067	98.812	303.829

ARGIA

«Tarttalo» eta «Jaizkibel» en laguntzaz

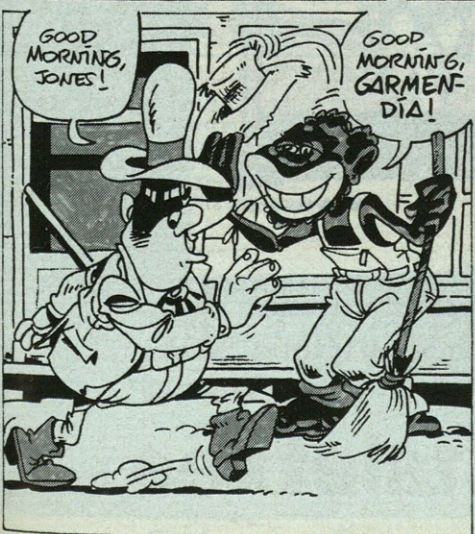
XXX

K O M I K I A

10. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lepetegi & Jarela '86

kirolzaleen zerbitzutan

mine

donostia

271050 eta 270447

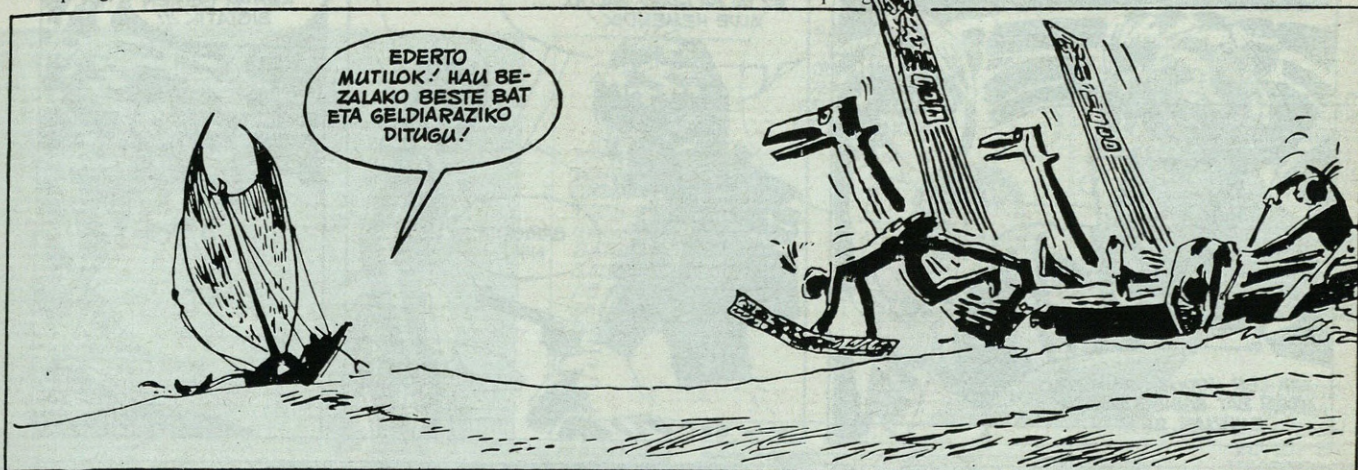
EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

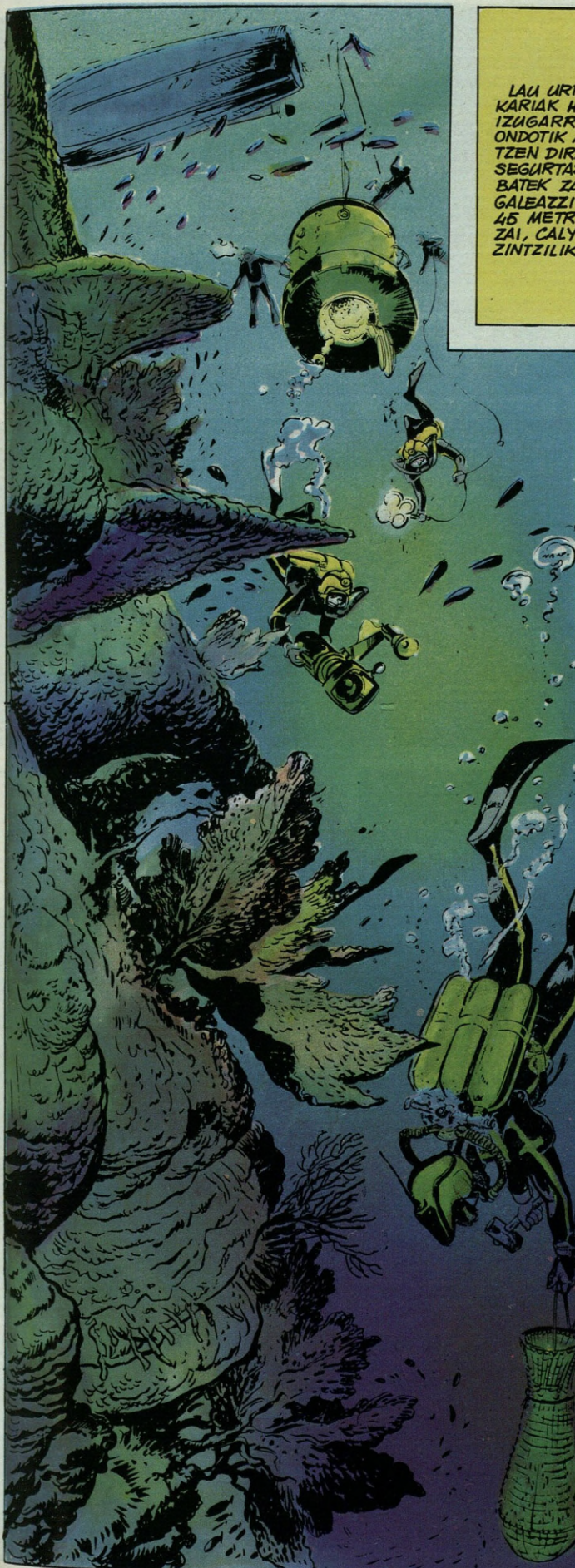
TTARTTALO Argitaletxea

Aurrekoaren laburpena: Pandora eta Cain lehengusuek, Kaskezur eta Corto Malteserekin batera, kanibaien iriatik eskäpo egite lortu dute piragua batetan, baina ez dirudi oso erraz dutenik: atzetik dituzte kanibaiak piragatan.

Aurrekoaren laburpena: Arrainen lurraldearekiko jarrera aztertu ondoren, Faico, Raymond eta Michel 100 metrotako murgiketa egitera prestatzen dira. Horretarako, deskonpresio kamara haundi bat ere haiekin batera jaitsierazi beharra daukate.

LAU URPE-KARIAK HORMA IZUGARRIAREN ONDOTIK ABIA-TZEN DIRA... SEGURTASUN TALDE BATEK ZAINDUTAKO GALEAZZI DORRETXOA 45 METROTAN DUTE ZAI, CALYPSO AZPIAN ZINTZILIK.

SAKONEKO TALDEA JOANA DA... DENA ONDO? PROLEMARIK EZ HEMENDIK?

EGURALDIARE BERRIAK. GURETZAKO MEZUA BAT KOMANDANT...

... EDERTO, JASOA... ERREPIKATZEN DUT ZIKLOI BAT ABIA-TZEN DA EUROPARANTZ... ERREPIKATZEN DUT...

HURBILTZEN ZAIEN MEHATXUA HAUSNARTU GABE BEHERUNTZ ARI DIRA ETENGABE URPEKARIAK... HONDORANTZ IRABAZTEN DUTEN METRO BAKOITZA ARREZIFEAREN BIZITZAKO MENDE BAT DA...

100 METRO... ORAIN 10.000 URTE HARKAITZ HAU ISURTZEN ZAIEN KORALAK. AH! HONA HEMEN AINTZINEKO MAILA...

BEREN JEITSIERA
IZUGARRIAREN BU-
KAERAN, 120 ME-
TROTARA IZKUTUTA-
KO KOBAZULO BAT
TOPATZEN DUTE
URPEKARIEK...

HARRIZKO TEI-
LATUAREN AZPIAN,
FALCO-K XARTATA-
TAKO ALGA FOSILI-
ZATUEN ESTRATO
BAT TOPATZEN DU:
KOBAZULO ARES-
TIAN AIRE ZABALEAN
EGONZELAKO FROGA.
AZKEN GLAZIAZIOA-
REN GARAIAN ITSASO-
AREN MAILA EGUN
BAINO ASKOZAZ BA-
XUAGOA ZEN

ATERATZEKO
GOGORRAK
FOSIL HAUEK...
BAINA
NAHITAEZKOA DUT
HONELAKOREN BAT
ERAMATEA.

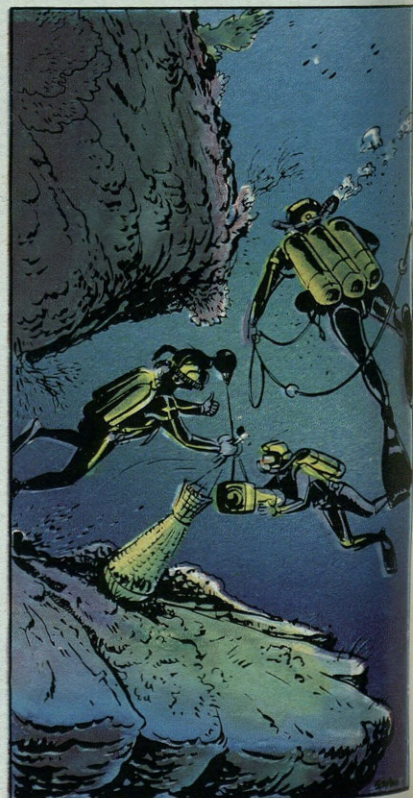
ARIN DOA DENBORA HONDALEAN.
URPEKARIEK ZEHAZKI BEGIRATZEN
DIZKIETE KRONOMETROAK, DAGOE-
NEKO, IGOTZEN HASI BEHARRA
DAGO.

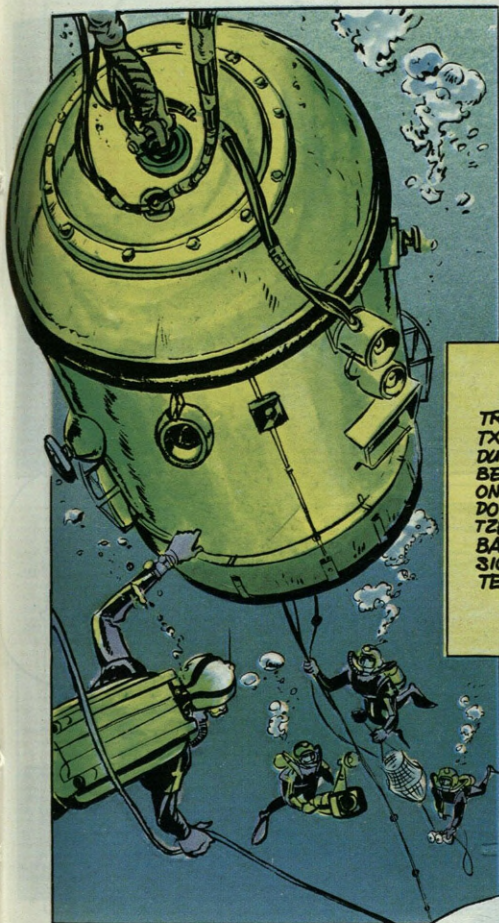

BESTE
HORI ERE
ORDAINDIK
DENBORA
BALDIN
BADUT.

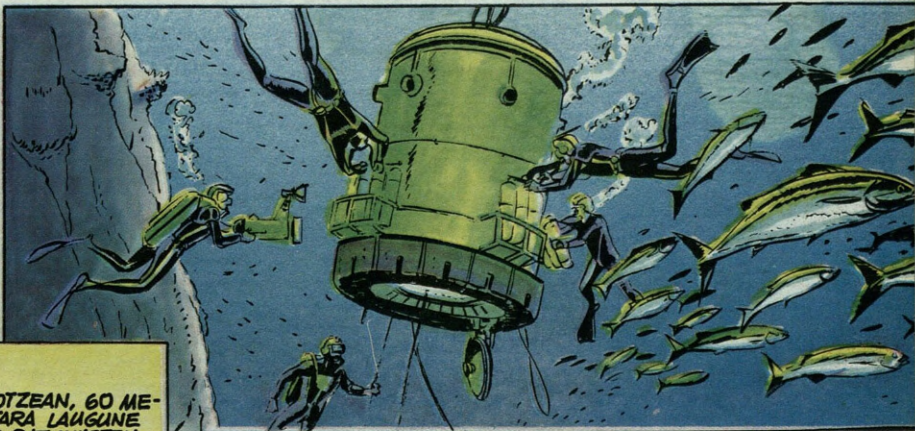

BADAGO!
HAMAHIRU
MINUTA!...
SEINALEA
EMANGO DUT,
URPERATZEA
BUKATU
DA...

IGOTZEAN, 60 METROTARA LAUGUNE TXIKI BAT IKASTEN DUTE FALCO-K ETA BERE LAGUNEK. ONDOREN GALEAZZI DORRET XOAN SARTZEN DIRA BANAN BANA, DESKONPRESIO HIRU ORDU EGITEKO.

BUFFF./ ONDO DAGO BERRIRO LEHORREAN EGOTEA. ZEHARO JELATURIK NAGO!

KUTXA ESTUA DA. JUXTU JUXTUAN SAR DAITEZKE HIRU URPEKARIAK, AZPIKO TAPAGAILUA BLOKEATU ONDOREN, DORRET XOAN ITSAS GAINERA IGOTZEN DUTE. BARRUKO PRESIOA OSO ASTIRO JEISTEN DA, URPEKARIEN ORGANISMOETAN SARTUTAKO GAS GEHIEGIA ELIMINATZEKO.

BADIRUDI GOGOR MUGITZEN DELA HOR GOIAN... ORATU ZAITEZTE!

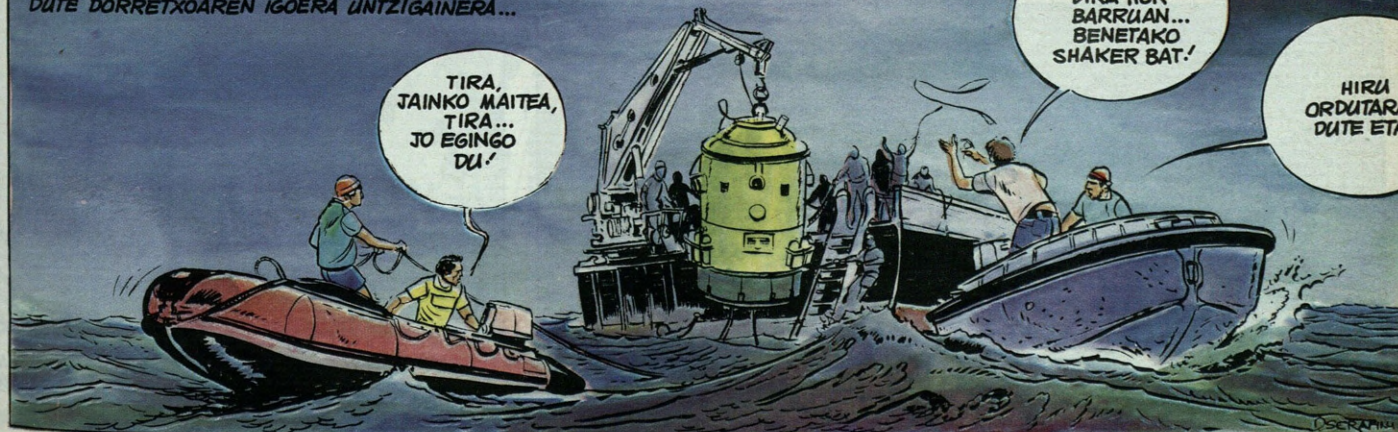

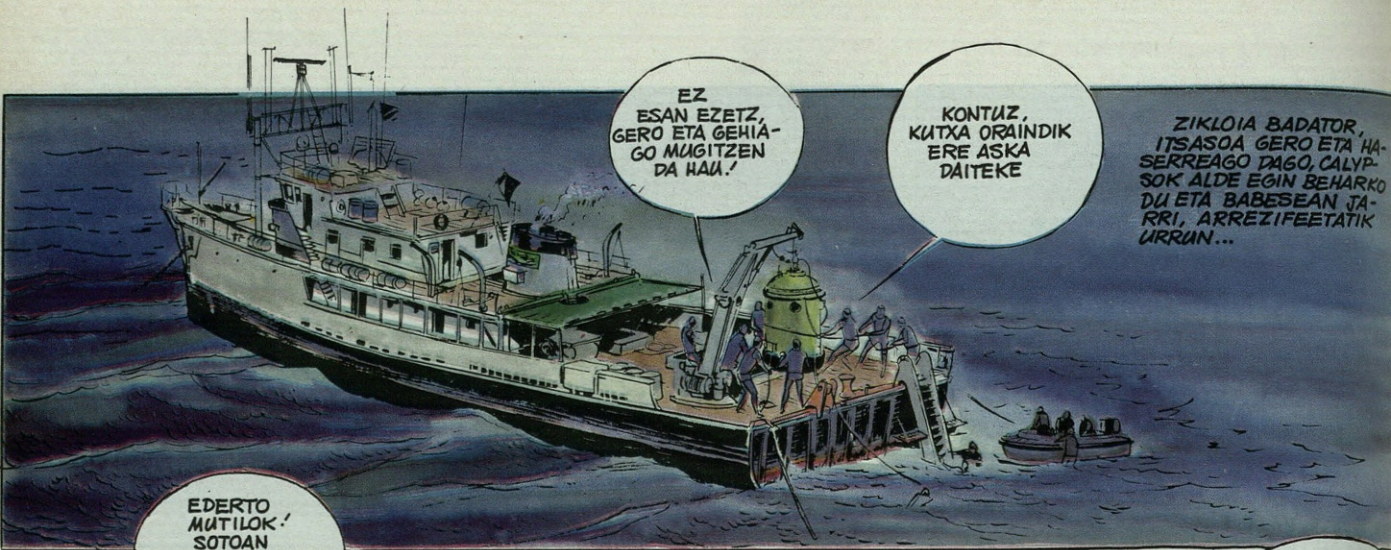
AZALEAN OLATUEK ARRISKUAN JARTZEN DUTE DORRET XOAREN IGOERA UNTZIGAINERA...

TIRA, JAINKO MAITEA, TIRA... JO EGINGO DU!

EDERTO LIBERTITUKO DIRA HOR BARRUAN... BENETAKO SHAKER BAT!

HIRU ORDUTARA DUTE ETA

EZ
ESAN EZETZ,
GERO ETA GEHIA-
GO MUGITZEN
DA HAU.

KONTUZ,
KUTXA ORAINDIK
ERE ASKA
DAITEKE

ZIKLOIA BADATOR,
ITSASOA GERO ETA HA-
SERREAGO DAGO, CALYP-
SOK ALDE EGIN BEHARKO
DU ETA BABESEAN JA-
RRI, ARREZIFEETATIK
URRUN...

EDERTO
MUTILOK...
SOTOAN
LOTZEA FALTA
ZAIGU
ORAIN...

KOMANDANTEA, URREKO
TALDEAK DEITZEN GAI-
TU, DORDOKATXOAK
ARRAULTZETATIK
IRTETZEN ARI
DIRELA.

BENO BA!
AGIAN ASTIA
IZANGO DUGU...
SAIATZEA
MEREZI DU
HORREK...

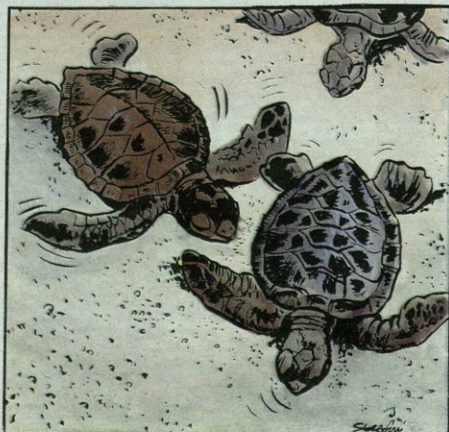

BADAUDE!
URTEKO
LEHENENGOAK!
IZUGARRIA!

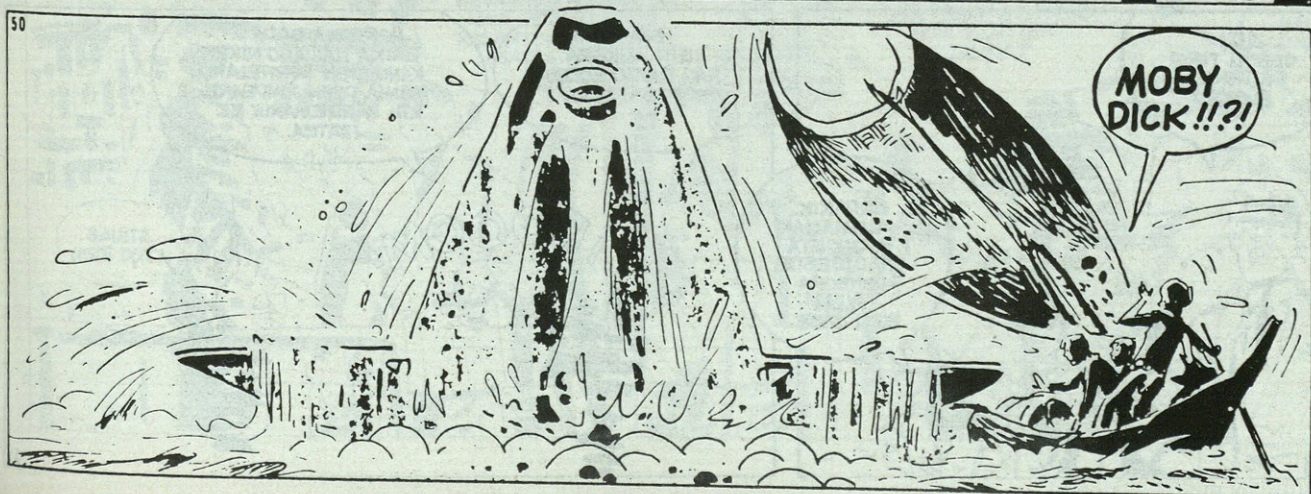
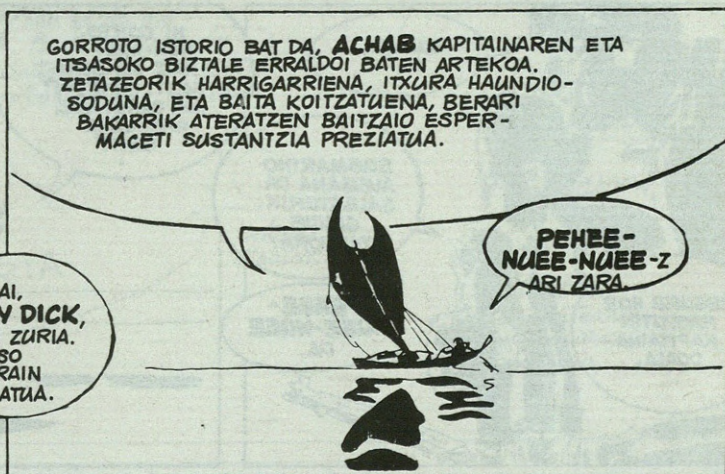

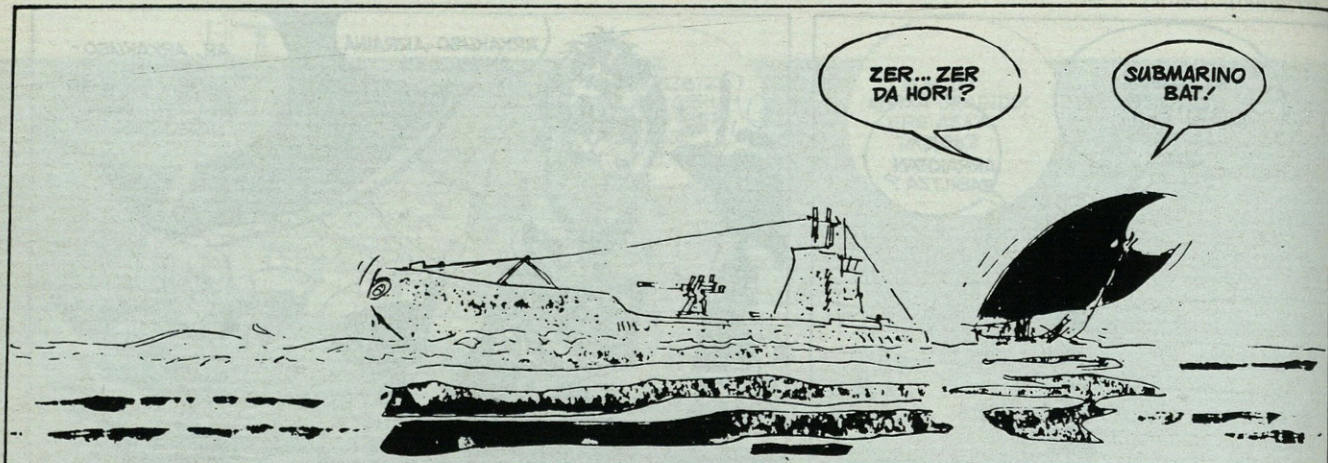
MUGI
GAITEZEN:
ZIKLOIAK
EZ DU
ITXARONGO

DORDOKATXOAK "HORTZ" BAT DUTE MUTURREAN, KARONKULO DEITZEN
DENA, ETA BEREN ARRAULTZEAREN AZALA PUSKATZEKO BALIO ZAIENA...
JARRAIAN HAREA AZPITIK IRTETZEN DIRA

ETA "OINEI ERAGITEN" HASTEN, AHAL BEZAIN
ARIN ITSASORANTZ. INSTINTOAK EZ DIE EZ HA-
TSIK EGITEN...
BAINA BEGI ZORROTZEK JARRAITZEN DUTE BE-
REN IBILBIDEA. (datorren astean jarraituko da)

ZER... ZER
DA HORI?

SUBMARINO
BAT!

SUSMOA
DUT...

SUBMARINO
ALEMANA DA.
SALBATURIK
GAUDE
PANDORA!

PEHE-
NUEE-NUEE
DA.

SEGURU HOR
RASPUTIN
KAPITAINA
DOALA.

HI CORTO!
NON IBILI
HAIZ DENBORA
GUZTI HONETAN?
NON SARTU HAIZ,
SASIKUME
HORI?

HEUK BA AL
PAKIK AITA
ZEIN HUIEN?
PARRANDAN
IBILI
NAUK!

RASPUTIN KAPITAINA.
EZAGUTZEN AL
DITUZU?

NOSKI BAIETZ!
LAGUN HANDIAK
GARA, BATZUTAN
ELKARREKIN
IBILTZEN GARA
ARRANTZUAN.

EA,
IGO
GORA.

LASAI RAS... LASAI, EZ
HADI HORRENBESTE
HUNKITZA.

ADI,
GERTU TIRO
EGITEKO...
BOTA!

ZERTAN
ZEBILTZEK
HAUEK?

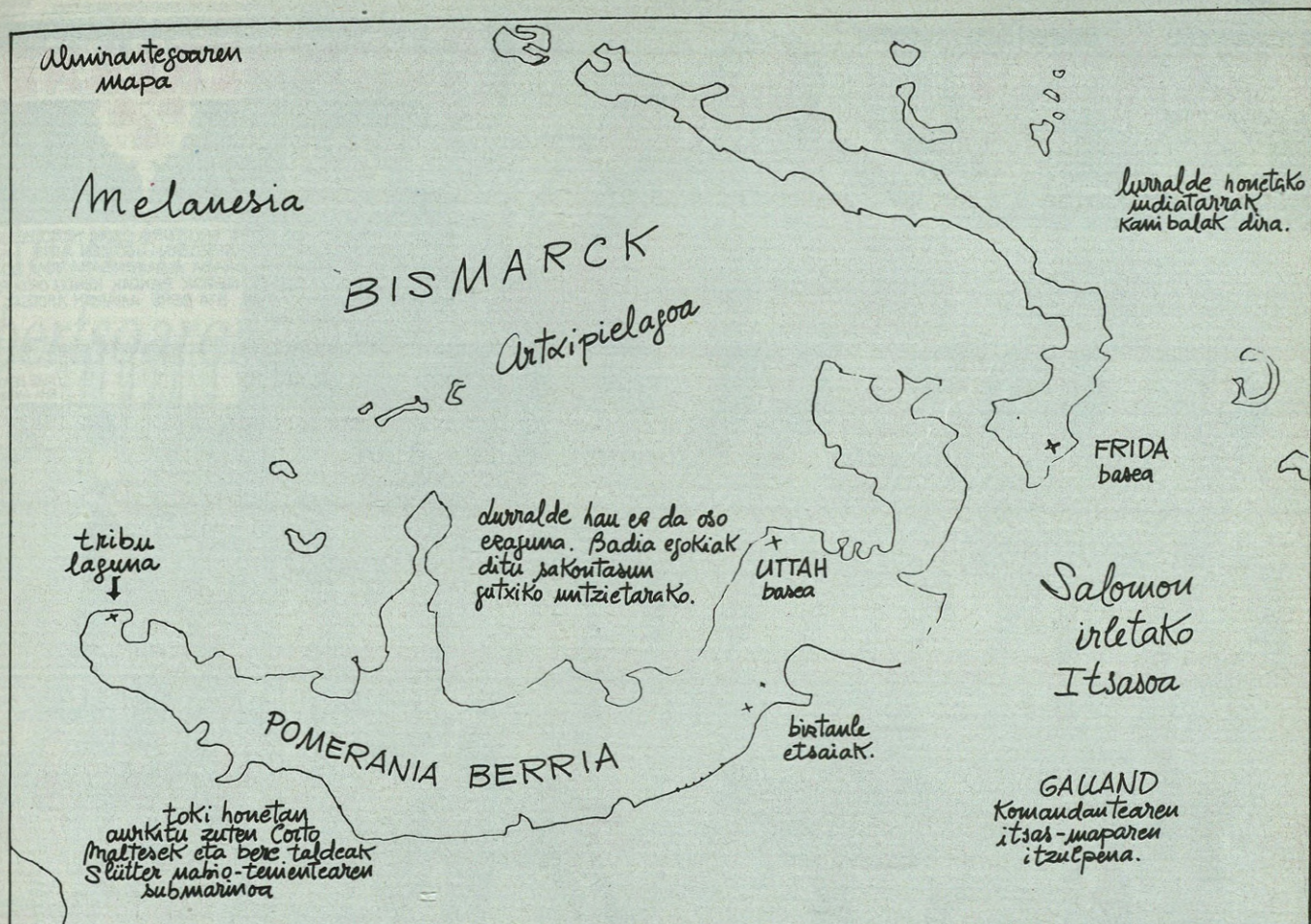
BADAKIK,
ALEMANAK
DITUK ETA
HAINBESTE
DENBORA
"PUM"
EGIN GABE...

ETA
ZEIN AUKERA,
HAU BAINO HOBEA
DESFOGATZEKO?

HORRELA BADA...
BAINA NAHIAGO NIKAK
KANOIEKIN HORRELA
MANIA DUEN JENDEARE-
KIN HARREMANIK EZ
IZATEA.

¡BOOOOM!

LITTLE NEMO

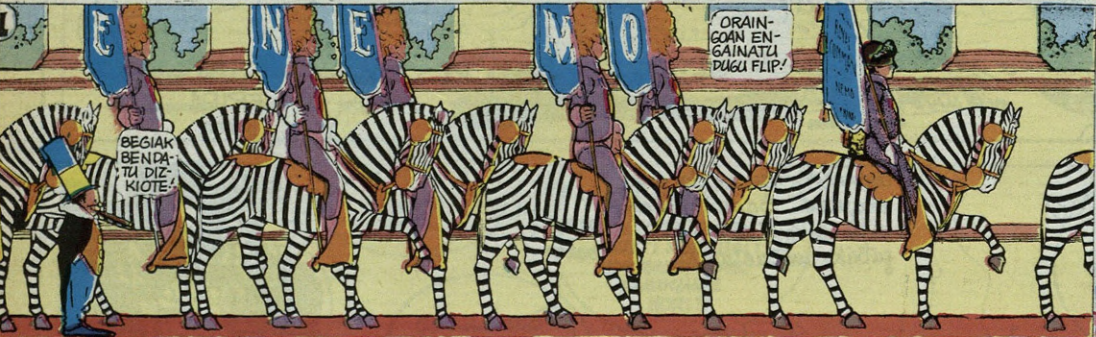
IN SLUMBERLAND

MORFEO ERREGEAK NEMOK FLIP EZIN ZUELA IKU-
SI ESNATU GABE JAKIN ZUENEAN, BEGIAK BENDA-
ZEKO AGINDU ZUEN. FLIP, XELOSKOR, AHALEGIN-
ZU ZEN NEMO JAUREGIRA IRITSI EZ ZEDIN.

NEMO
ESNATU E-
GITEAN DA
FLIP IKUS-
TEN DUEN
BAKOTZEA

ESAN BEGIAK
BENDATZEKO
HORRELA EZ
DU IKUSIKO.

BERE AHALEGINEK EZ ZUTEN FRUITURIK EMAN NEMO BERE-
TZAT EGINDAKO URREZKO KARROZARA 160 ZEN ARTE.
ORDUAN FLIP, HASERRE, OSABA ALBARENGANA JOAN ZEN,
EGUNA SORTARAZI ZEZAN. NEMOK BENDAK KENDU ORDURA
KO DENA DESAGERTU ZEN, ETA BERE AMAREN AHOTSAT
ESNATU ZEN, HASERRE.

BEGIAK
BENDAT-
ZI DIZ-
KIOTE!

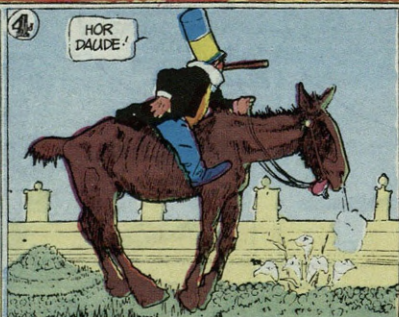
ORAIN-
GOAN EN-
GAINATU
DUGU FLIP!

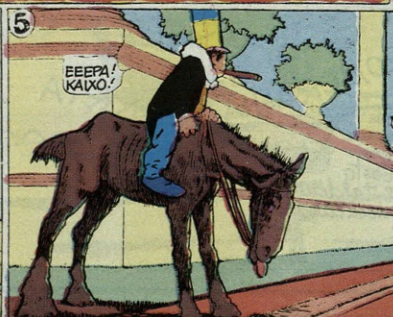
NIRE BEHO-
RRA AMES-
KAITOA-
REN BILA
JOANGO
NAHAI!

ZATOZ,
ZURE
PREMIA
DUT!

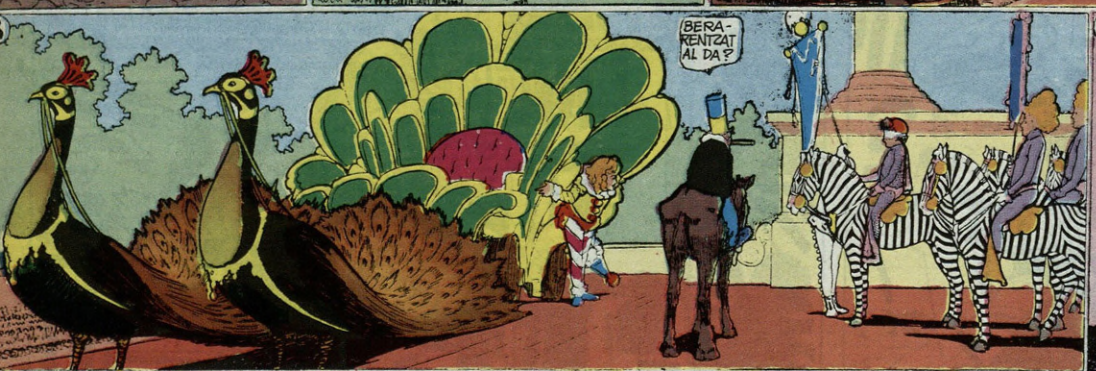
HOR
DAUDE!

EEEP!
KAIXO.

BAI
BEHOR-
ITSU-
SIA!

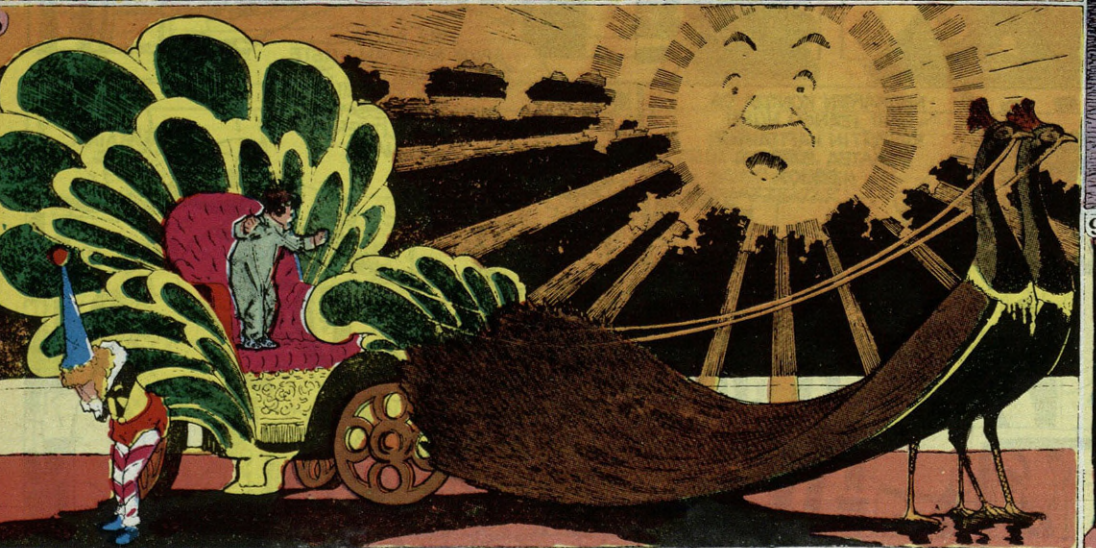

BERA-
KENTZAT
AL DA?

OSABA!
EZ
DAGO
DERETXO-
RIK!

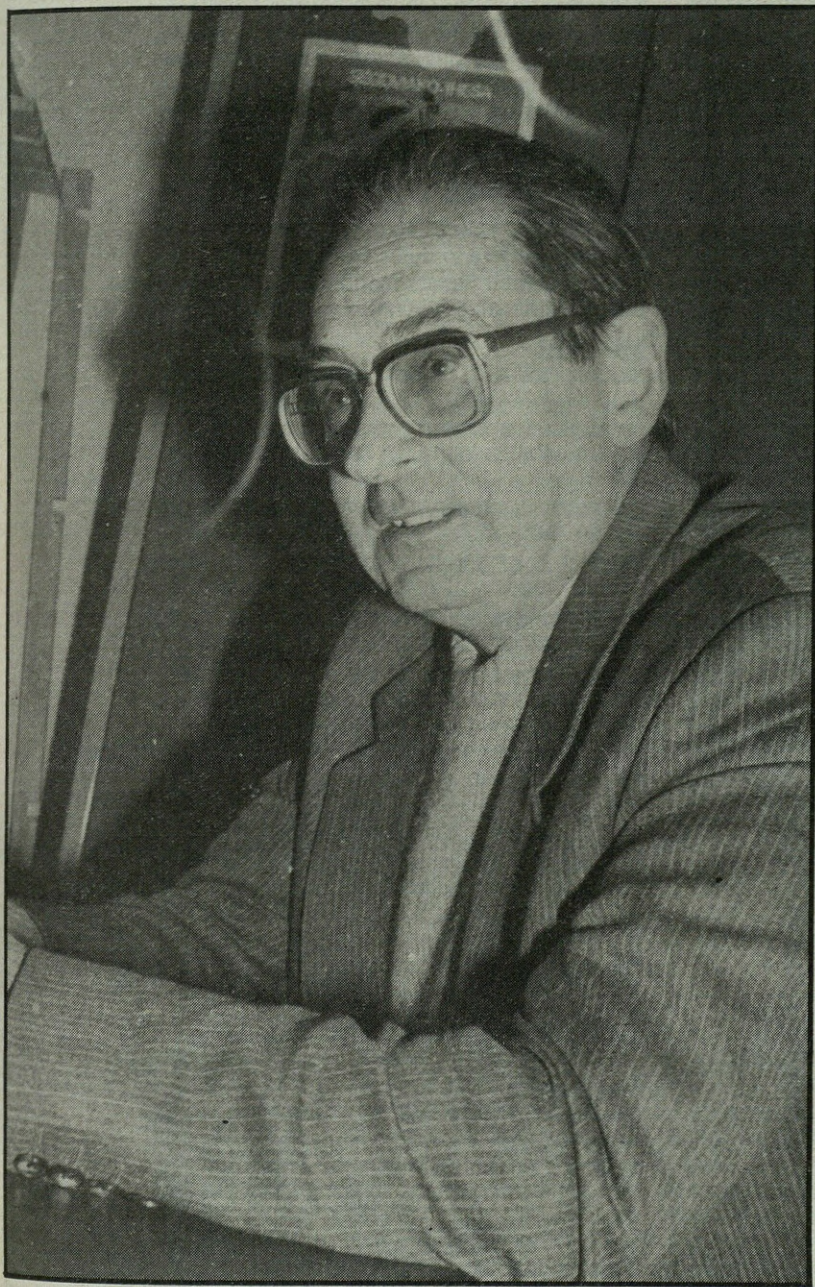
ORAIN
IKUSI-
KO
DUZU
NOR
ZEN
ZURE
OSABA!

BAI,
BA
NOA!

EZ BAZARA
LASTER-
TZEN, ZU
GABE JOAN
GO GARA!

Aurrera daraman Auspoa liburutegiaz eta bertsoaren munduko gaiez Aita Zabalorekin

Antonio Zabala, bertso zaharren artxiborik behinena

Ezin jakin herri literaturaz eta bertsolaritzaz zer jakinduria izango genukeen orain, Aita Zabala 1960. urte irian bilaketa eta jasotze lanetan abiatu ez balitz. Zabala hasi ez balitz egingo ote zuen beste inork bera hain galanki burutzen ari den lana? Batek daki. Pello Errota eta Otañoren bertsorik ez zen galduko, baina bai agian Gaztelu, Saikola Txabalategi edo Anduagaren batzu. Horregatik, hainbeste lan egin eta informazio bildu duen Antonio Zabalorekin nahi genuen egon. Bere apalean, guzti hauek kontatu zizkigun:

“Egia da Auspoako liburu interesgarri asko ahiturik daudela, baina berriz kaleratuko balira ez lirateke 100 baino gehiago salduko”.

GALDERA: Auspoak egundoko bertsolari pilaren bertsoak eman ditu argitara, baina asko eta asko ahiturik daude, zergatik ez dira berriz kaleratzen?

ERANTZUNA: Begira, gauza bat esango dizut, ni gehien kezkatzen nauena liburu berriak ateratzen jarraitzea da, aurrera jotzea. Baina bestelako arrazoiak ere badira. Liburu baten bigarren argitalpena ateratzerakoan beldurrik handiena 100 ale bakarrik saltzea da, nekez salduko duzu gehiago, herri ttikia gara, irakurlego urria dugu. Beharbada, aurki Txirritaren heriotzearen 50. urteurrena denez bere bertsoak atera litezke.

Beste arrazoi bat eta ez azala, argitaratutako bertso-liburuak sortzen duen fenomeno da. Bertsolari horren auzo, herri edo inguruko jendea, ikusiz halakoren bertsoak argitaratu direla, bere kabuz hasten da bertsolari haren bertsoak gogoratzen, adiskideei haietaz galdezka, eta liburuak kaleratu eta aste batzuetara, nik harrapatu ez nituen bertso mordoxkaren berri iristen zait. Kaskazurirekin esate batera, horixe bera gertatu zitzaidan. Mendi-

ko baserri galdu batetik jaso nuen liburuak kalean zela penitentzia-bertso sail bat. Honek, jakina, eskatzen du, berrargitarapen bat egin behar baldin bada, lehengo liburuak hobetzea, geroztik bildutako bertso eta pasadizoak sartzeko, erdaraz «edición corregida y aumentada» esaten dena. Askotan, norbaiten bertso erdia iristen da nere eskuartera, argitaratzen dut eta berehala bertso sail osoa datorkit, horregatik, bigarren argitalpenak ere kontuz egin beharrak dira.

GALDERA: Azken bost urtetan prosa-liburuak kaleratzera jo duzu. Gauza jakina da ere animatu egiten duzula hainbat edadeko jende bere pasadizoak eta idaztera.

ERANTZUNA: Egia da, aspaldi konturatu nintzen hainbat jendek gauzak kontatzeko doai berezia zuela, Uztapide bat bazkalondokide tokatzea ez zen suerte urria. Guzti hori ere ahozko literaturaren barrenean kokatzen da eta ezin da galtzera utzi. Horretatik ale batzu atereak gaude Auspoan. Pello Errotaren bizitza bere alabak kontatua, Salaberriaren gerrako gogorapenak, Uztapideren «Lengo egunak gogoan», Txirritaren iloba Erauskinen liburuan garai bateko ohitura zaharrak, Alkainen gerrateko ibilerak eta beste batzu.

Honetaz ari garenez, bi gertakizun kontutuko dizkizut. Behin batean Irazustak telefonoa jo zidan artikulu bat egina zuela esanez. Joan naiz, hasi naiz ikusten eta berehala konturatzen naiz han ez dagoela inon artikulurik, nobela mardul baten hasiera baino. Atañorekin ere antzeko zerbait gertatu zitzaidan. Aita Intzak ba omen zituela Iruñean bere idazki batzu. Joan nintzen Intzarena eta gero «Txan txangorri kantaria» izango zen hain liburu famatu eta ederraren irazkia eskutaratu zidan. Berehala, joan Atañorena eta idazten segitzeko eskatu nion. Orrazketa batzu eta halako liburuak atera zen gero.

Halakoetan, eskolaren falta da nabarmena, Uztapide batek ez zizun ez puntu ta ez komarrik jarriko, eta askotan beregana jo behar zer esan nahi zuen zehazki jakiteko. Kapituloekin ere hala gertatzen da. Dena den, honek denbora eskatzen du eta nik ez dut astirik. Oraintxe bertan, bada 80 urteko baserri-tar bat, bere bizikizunak magnetofon jaso dituen, eta Goierrin ere badira beste bi, baina hortik liburuak kalean ikusi arte, oso prozesu luzea da, eta beta behar.

GALDERA: Bertsoen bila ibilia zaitugu luza-roan: fitxero, bertso-paper zahar e.a. izango dituzu ezta?

ERANTZUNA: Bai, badut artxiboa egileka, gaien arabera sailkatua...

Guzti honek gauza bat dakar, ikasi egiten

prosa

Ataño

Uztapide

artxiboa

bigarren argitalpenak

“ Stock galanta dago Auspoan liburu batzurekin, urteak eta urteak ezin saldurik, beste batzu berriz uste baino lehenago saltzen dira, ez dago erraza asmatzen ”.

duzula, garai batean nerretzat berriak ziren bertso zahar asko jasotzen nituen, ez dakienarentzat dena ikasgai, baina denborarekin gauza asko jasotzen duzu. Lehen gehien bat herriz herri eta baserriz baserri ibiltzen nintzen bertso bila. Orain ez, zaila baita datu berriak sortzea, beharbada arratsalde oso bat pasatzen dut bertso asko dakien gizon edo emakume zahar batekin, baina nerretzat ezezaguna bat edo bi, horregatik orain ez naiz hainbeste mugitzen. Nire joera hau izaten da: bertsolariaren iloba edo bilobena jotzen dut edota bestela herri horretako bertsozaleenena. Horrela bertso horiek zergatik jarri ziren e.a. jabetzen gara.

GALDERA: Nola sortu zen Auspoa, zer martxa eraman izan du urteetan barrena?

ERANTZUNA: Arreba eta biok hasi ginen. Medio exkaxez gainera. Orri bat zabaldu genuen harpidedunak eskuratzeko. Lehen orain baino gehiago ziren, gu eta Kulixkakoak bai-kinen bakarrik, orain aukera askoz joriagoa da euskaraz eta badakizu, lanik eza ta. Nik uste orain dendan gehiago salduko den, baina esan behar da harpidedunak bakandu egin zaizkigula. Ezin bazterrean Gobernu eta Diputazioaren laguntza utzi, horiek garaiz etorri

ziren, haiek gabe gureak erreka joko bait zuen.

GALDERA: Zertan ikusten duzu gaur egun galerarik handiena herri-literaturaren aldetik?

ERANTZUNA: Hara, gu erdarak kutsatuta gaude, gogoan erdara daukagu erroraino sartuta. Beharbada euskara hutsez mintzatu eta pentsatzen zutenen urritze hori da ni gehien kezkatzen nauena. Uztapideren liburua irakurri ahala, aise konturatuko zara hura euskaraz pentsatu eta mamitua dagoela, hartu gaurko euskal egunkari bat eskuartean eta somatuko diozu halako euskarazko sasi jakzera, baina azpitik erdara.

GALDERA: Zergatik hain publizitate gutxi Auspoako liburuei?

ERANTZUNA: Ni ez naiz gehiago arduratzen ateratako liburuez, bota eta aurrera segitzen dut, gauza berriei ekiteko, ez dut ateratakoa irakurri ere egiten, ez diot publizidadeari garrantzia gehiegi ematen.

GALDERA: Nola ikusi zenuen gerra garaiko bertsolaritza?

ERANTZUNA: Gerra zela ere, bertsolaritzak iraun zuen, ez indarrean baina. Alde batetik

erdara

Auspoa

“ Behin bertsolari baten bertso-liburua kaleratuz gero, berehala etortzen zaizkit bertsolari horren pasadizo eta bertso gehiago. Liburuak bidea egiten du”.

gerra

nahiz bestetik, oso bertso gutxi atera ziren. Karlistadetan ezberdina izan zen, bigarren adibidez, makina bat bertso atera zen.

Gerra garaian, propaganda egiteko erabiltzen ziren bertsoak gehien bat, baina halere ez zen gehiegi aditzen. Bertso-paperen bat, irratan zerbait, egunkariren batean, «Eguna»n adibidez.

Baziren pasadizo bitxiak ere. Trintxera batetik bestera bertsotan aritzen ziren. Alkain adibidez, abertzaleen bandutik Amezketa artzai batekin aritu zen bertsotan trintxeratik trintxerara. Rekete batek hori toki frankotan gertatu zela omen zioen. Beregan jo nuen, baina ni iritsi baino egun batzu lehenago hil zen. Frentetik etxera bertsoak bidaltzea ere eguneroko gauza zen.

GALDERA: Nola sartu zinen bertsoaren munduan?

ERANTZUNA: Nik uda Adunan igarotzen nuen eta han entzun nituen aurreneko aldiz. Jaiak egin behar zirela baina, bertsolariei ordaintzeko adina diru ez, orduan Batixte As-teasukoa diru biltzen aritu zen baserriz baserrri haiek ekartzeko.

Garai hartan Zepai, Txapel, Basarri eta lehendik zetorren Lujanbio ibiltzen ziren.

GALDERA: Bertso-paperak eta?

ERANTZUNA: Maiz entzuten da gerra ondoren gauza guzti hauek galerazi egin zirela, baina ez da hori egia osoa. Zenbait tokitan segitu zuten, alkatea segun eta zein zen izaten zen. Oroitzen naiz nola nagoen 41.ean Tolosako eliz-atarian bertso-paper saltzailea ikusia, Hondarribiak estropadetan irabazi zuela ta. 54-55.eraingo saldu ziren banaka batzu. Nik dakidala Saikola Zestuakoak saldu zituen azkenak. Mendaro Txirristaka ere aritzen zen saltzen, hark euskaraz eta erdaraz egiten ziotuen.

paperak

GALDERA: Txapelketa gehienetan edo guttietan epaile izanak nolako esperientzia eman dizu?

ERANTZUNA: Esperientzia baino gehiago eskarmentua, ez da ez atsegina izaten. Behin Bordarik esan zidan bertsoa ez zela neurtzen pixuz, metroz edo erloju bezala, neurtzeko zailtasuna hortik zetorkiola, eta arrazoi handia zuen. Hor bada gainera iritzi moralak edo «apreciación moral» deitu genezakeen zerbait. Egia esatea nahi baduzu, txapelketetako epai-mahaitik kanpo oso lasai sentitzen naiz, gustora.

txapelketak

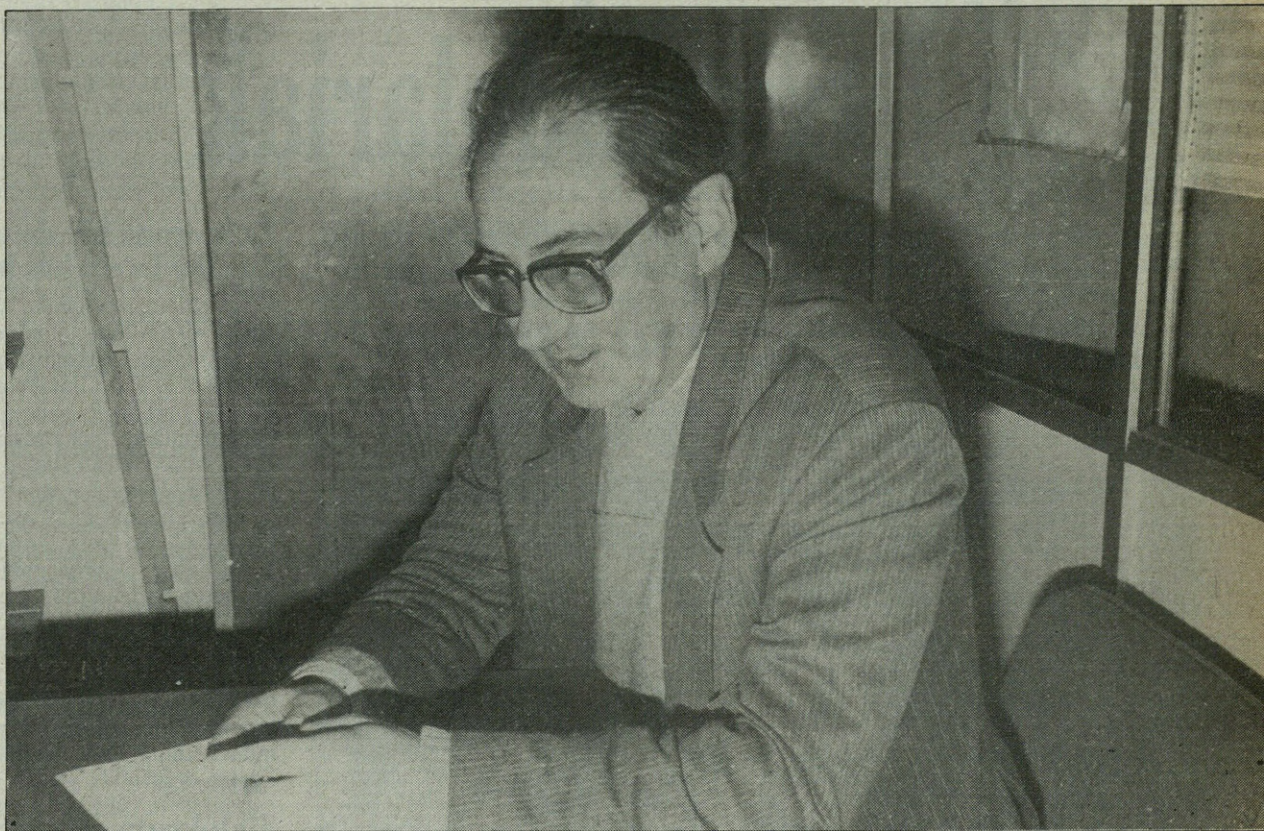
GALDERA: Txapelketetako zein bizikizun dituzu gogoan?

ERANTZUNA: Ez dakit ba zer erantzun. Gogoan ditut bi txistualdi. Bata Xalbadorri jo ziotela uste dut. 100.000 ptako sari bat zegoen, eta bere izena eman zenean txistu hotsak entzun ziren jendartearen. Bestea Xalbadorri egindako txistualdi ezagun hura da. Lazkao Txiki, Lopategi eta Gorrotxategi zeuden ere, baina batek Uztapiderekin jokatzeko pasa behar zuen aurrera. Epai-mahaiak Xalbador zela eritzi eta txistualdia. Ez bait zion jendeak Xalbadorri ulerztzen. Errimak «hauteman, atxeman, eman» egiten bazituen, jendeak potto zela uste zuen, eta haserretu egiten zen. Gero, hemengoek ikasi egin zuten pixkana hangoen hizkera eta Xalbadorrek ere hemengo. Hura urte batzu beranduago ez zen inola ere gertatuko. Gipuzkoak oso maitekiro hartu zuen geroztik Xalbador.

Xalbador

Gertatzen zen bestetan ere norbaitek errie-

“ Ez dut gaurko bertsolaritza segitzen, nere lana bertso zaharrak biltzea da; beta faltaz ez naiz gaurko bertsolaritzara iristen”.

tan ematea beren kuttunen bat aurrera pasa ez zelako. Behin Lopategi ez genuen finalerako utzi eta bizkaitar batzuk errietan egin ziguten Donostiako Parte Zaharrean.

GALDERA: Zer nolako jokabidea erakusten zuten bertsolariek garai hartako zentsura eta Euskal Herriaren aurkako giroan?

ERANTZUNA: Begira, berek bazekiten muga non zegoen, eta ez zen istilurik sortzen. Garai hartan Arrue genuen behar ziren baimenak eta lortzeko.

GALDERA: Aldaketa iritsi omen da gazteekin forma nahiz edukiaren aldetik teknika dela ta. Bertsolari eskolak ere hor dauzkagu. Nola ikusten duzu guzti hori zuk?

ERANTZUNA: Mugimendu berri hori ez dut jarraitu, ez borondate txarrez, baina nere ahaleginak bertso zaharren bildumarako dauzkat gordeak, hori da nere lana, nere neurria horiek betetzen dute, aski lan dut zaharrekin gaurko mugimenduan ere sartzeko.

GALDERA: Aurtengo txapelketa. Puntuaketa sistema, zaharra eta berria, ongaitzak.

ERANTZUNA: Txapelketari ere ez diot segitu. Puntuazioa eta, ez dakit oso zehatz esate-

ko nola dagoen, esan dizut lehen ere epai-mahaian ez nagoenetik askozaz ere gustorago sentitzen naizala.

GALDERA: Asko dago gaur egungo bertsolaritzaz teorizatzeko, freskotasuna e.a. Hor ibili zaizkigu Zulaika bat nahiz Fito Rgz Bornae-
txea bat, baina Aita Zabala isilik egon da.

ERANTZUNA: Ez dut teorizatzen hasteko gogorik, nere lana gainera, materiala ematea da, hori da nere kezka, lehen bailehen argitaratzea, ez dut astirik beste ezertan aritzeko. Herri-prosa mailan zerbaitxo egiten ere denbora asko joaten zait, horrek denbora handia eskatzen du, ezin iritsi. Laguntza handia behar dute prosa hori idazten dutenek, begiratu egin behar ea ongi dagoen puntuazioa, eta ondo badago tira aurrera, ematen du prosaren sail hori ongi doala.

GALDERA: Zer eskeiniko diguzu hurrena?

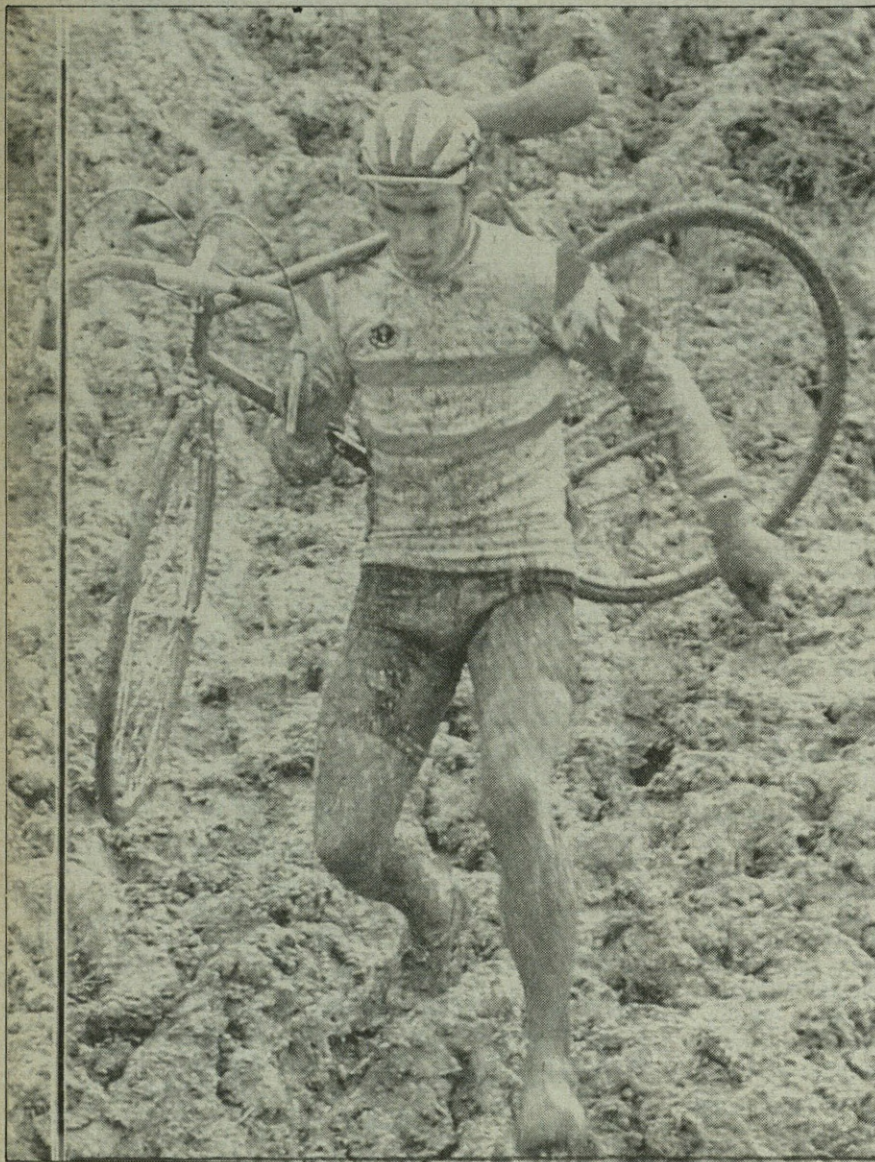
ERANTZUNA: Orain bizkaitar baten bertsoak argitaratzear nago, oso bertso-jartzaile polita da, errima eta neurria oso ondo ematen dituen, zeanuritarra da, hori da oraingoz hurrena datorrena.

Iñaki CAMINO

Txirrindularitza tenporada hastear dagoeneko

Negu osoan prestatzen dira txirrindulariak

Datorren aste honetan Euskadiko Txirrindulari Itzulia hasiko dela eta ziklismo mundua pilpilean dago, proba honen berri, egunkari, irrati eta telebisten bidez izango dugu, baina txirrindulari giroan hain ezagun ez diren beste gai batzuei helduko diegu oraingoan.

Lembeek-eko mundialetan honela ibili zen Jokin Mujika. Lokatsak ibilera zailtzeaz gain, bere zangoak irentsi behar zituela ematen zuen.

Tenporada bat amaitu orduko beste bat hasi behar

Txirrindulariek urriko azken karrerekin amaitzen dute tenporada, baina bukatzeaz gainera badituzte beste kezka batzuk ere, «urria hilabete larria» esango luke norbaitek, halaxe da, ekipo batzu txirrindulari bila, txirrindulari batzu ekipo bila, ziklista batzu atzerrira joaten dira, beste batzu atzerritik etorri (ekarri)... batzuk miloi asko jasotzen dituzte besteak ezer gutxiarekin konformatu behar. Azaroa gehienek atsedean hilabetea hartzen dute, etxekoekin egoteko, leku lasai batetara joateko eta datorren tenporadarako mentalizatzeko.

Azaroa, abendua eta urtarrila itxuraz hilabete motelak badirudite ere garrantzia handiko urtesasoia izaten da, ziklismoa erdilotan eta txirrindulariak esna egoten dira.

Ziklokrosa eta pista, karretera prestatzeko egokiak

Hiru hilabeteotan ziklokrosa izaten da ia ia asteburueroko zita, ziklokrosak gainera beti izan du arrakasta gure herrian, haseran herri jakinetan probak, gero eskualdetako txapelketak, ondoren Euskadikoak, Espainiakoak eta azkenik Mundukoak.

Munduko txapelketak gogoan izango dituzue bertako irudiak ikusteko aukera izan zenutenok behintzat, artasoro hartako lohi eta lokatzetan kristaua zutik ibil zitekeenik ere ezin sinetsi, baina hantxe bukatu zuten bertara joan zirenak eta lau profesionaletatik laurak euskaldunak izatea, afizionatu mailako 4tik hiru hemengoak izatea eta gazte mailako 4tatik bi berdin, zerbaiten adierazgarri gertatzen da. Estatu mailan hiltzorian dagoen ziklismo moeta honek badu gure herrian jarraitzailearik eta neguko egun ilun eta euritsuetan hain gustokoa dugun ikusmirak irauango du nahiz eta azkenaldian beherakada handi samarrak ezagutu izan.

Azaroa begibistakoa da, ziklokrosara bakarrik dedikatzen denak nekez pro-

fesional maila lortuko du, dirua gaur egun karreterako ziklismoan dagoelako, eta aldiz karreteran dabilen txirrindulari gehienek ziklokrosa negu preparazio gisa hartzen dute, hitz batean esateko ziklokrosa ziklismoaren «anai pobrea» izatera kondenaturik dago, baina ez dago bakarrik, pista izeneko «arrebapobrea» ere badu.

Pistako ziklismoa espektakulo hutsa izaten da, ondo montaturik dagoenean gustokoa gerta daitekena, «zirkuak» ordea Europako hiri ezagunenetan 6 egun iraute du, eta jendearentzat erakargarri izaten da. Hori dela eta txirrindulari asko horretatik bakarrik bizitzeko gai dira. Hemen, gauzak ez dira horrela gertatzen eta pista egitera bakarrik dedikatzen diren txirrindulari bakar batzu baldin badaude ere, gehienak bestelakoak dira, hots, pista, karreterako tenporada prestatzeko leku egokia da, eta arrazoirik ez zaio falta: Neguko egun txarretan bizikletaz ibiltzeko aterpe lehorra, pinoi finkoa duten bizikleta erabiltzea, pistako peraltetan trebetasuna lantzea etabar.

Azkenik ezin aipatugabe utzi Euskadiko Sei Orduak izenez Donostiako belodromoan ospatzen den jaialdi barruan, pistako lasterketek duten arrakasta, munduko txirrindularirik onenak bertan ikustea ez da edonon aurki daiteken aukera.

Konzentrazioak: Non, nola eta zertarako

Ez zen nire asmoa ziklokros eta pistari buruz aritzea, neguko prestaketari buruz zerbait berria kontatzea baizik.

Orain urtebete eskas, aldizkari honek Txomin Perurenari egindako galdera baten erantzuna dakarkizuet hona: «*Kirol alderditik ikusita ziklismoa aldatu dela asko eta asko hitzegiten da, hala-ko zerbaitetan mordo aurreratu dela, eta ez dakit beste zertan ere hala-ko hobekuntzak lortu direla, baina jeneralean hartuta ez dut uste ordutik hona gauza asko aldatu denik. Akaso bizikletak zerbait hobexeagoa, halako proba berezi batzu egiteko (erlojuaren kontra-koak, edo...) bizikleta berezi batzu erabil ditzakezu, baina alde horretatik ez da aldaketa nagusirik egon. Guk, Orbea, diferentzia handiena medikuen aldetik eta, nabaritu dugu, errekonozimenduak, behar diren bitaminei tamaina hartu... garai haietan geure airea ibiltzen ginen, inolako kontrol edo neurketarik gabe, gaurregun oso beste-ala egiten dira gauzak, osasuna zaindutzen eta».*

Azken urte hauetan beste kiroletan gertatu den antzera ziklismoan ere aldaketak honelako gauzetan nabarmendu dira, puntako futbolarien prestaketa eta gure aizkolarietako baten prestaketa bide berdinetik doaz, fisikoki prepa-

Ziklokrosa bezala, pista ere oso egokia da neguan entrenatzeko. Laurent Fignon-ek ere praktikatzen du txirrindularitza mota hau.

razio orokor batetan oinarrituz gero kirol bakoitzaren berezitasunak landuko dira. Txirrindulari talde ezagunenak tenporada aurretik, konzentrazioak egiten dituzte, nik hauetako batean egoteko aukera izan nuen, Orbea taldeak Font Romeun egindakoan, eta hango gauza batzu kontatuko dizkizuet:

Zer da Font Romeu Lizeoa?

1968. urteko joku olinpikoak Mexi-

Mekaniko bat: Jose Kruz Mujika Aranburu

Itsasondon jaioa, orain 26 urte ditu eta Jokin Mujika txirrindulariaren anaia da.

A.— Hi ere txirrindularia izan hintzen ezta?

J.— Bai, afizionatu bezala korritu nuen baina 23 urterekin edo utzi beharrean gertatu eta geroztik bizikleta munduan segitzen dut.

A.— Zein da hire lana?

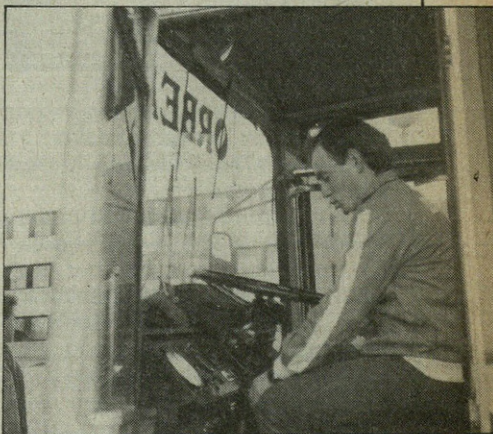
J.— Beno, ekipoko autobusaren txoferra izateaz gainera mekanika eta materialaren ardura neronek daramat, beste bi mekaniko ere badaude eta denontzat lana sortzen da... tenporada haseran 60 bizikletatik gora montatu behar izaten ditugu, karreterakoak gehien bat baina aldizka ziklokros eta pistakoak ere bai.

A.— Materiala nondik ekartzen duzue?

J.— Kuadroak eta fabrikari egiten dira baina tuboak kanpotik ekarriak dira, eskulekuak, kanbioak, eserlekuak etabar Italiatik ekartzen ditugu normalean.

A.— Bizikletarekin gustora egotea garrantzizkoa izango duk noski?

J.— Bai, bakoitzak berea neurrikoa eta gustokoa behar du, batzutan norbera ondo ez dabilenean bizikletaren aitzakia ere jartzen da, baina hau gerta ez dadin egunero garbitu, oliotu eta prest eduki behar ditugu.

A.— Eta arropak nork garbitzen ditu?

J.— Orain arte bakoitzak bereak garbitzen zituen, izan ere egunero izardia dela, hautsa, euria etab. «koladatxoa» egin beharrean izaten dira hurrengo egunerako garbi ateratzeko, aldatzeko arropak izan arren... tenporada honetatik aurrera garbigailu bat eramango dugu gure joan etorrietan.

A.— Zer duk hire lanean gogorrena?

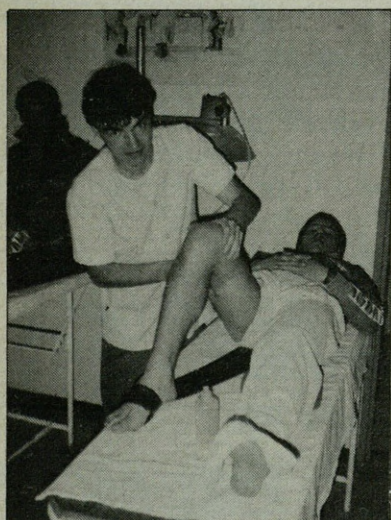
J.— Gogorrena askotan hilabete t'erdi edo bi kanpoan segidan pasa beharra...

Baina Joxe Kruz beti dago lanpeturik, irrifartsu eta muxugorri

kon ospatu ziren, han bi mila metroko altueran kirolariek egokitze arazoak izaten dituztela eta Frantziako kirol eta osasun ministeritzak joku haietara joango ziren kirolari guztientzat prestaketa garaia egokiagoa izan zedin 1.800 metrotan kokatu zuen aipaturiko lizeoa.

Etxe honetan denetarik aurki daiteke, kirol guztiak egiteko aukera, atletismo pistak, igerilekuak, polikiroldegia, sauna, izotz lekua etab. Azken 18 urte hauetan mundu guztiko talde eta selekzio ugari egon da hemen lanean, garbi bait dago alturan entrenatzeak atletari

Masajista bat: Txema Agirre Vall

Orain 23 urte Bartzelonan jaioa bere gurasoak han bizi zirelako.

A.— Noiz hasi hintzen masaje mundu honetan?

T.— 15 urte nintuela hasi nintzen afizioz, masaje ikastaro batetan ize-na eman eta nire inizatibaz hasi, hasieran futbol talde batzurekin eta gero gimnasio batekin kontratua egin nuen, 22 urterekin edo. Nire ikasketak ez nituen alde batera utzi nahi eta maisutza hasi nuen baina ezin iritsi.

A.— Eta txirrindulariekin?

T.— Orain hiru urte talde afizionatu-ekin eta iazko Espainiako Itzulian Orbeakoekin. Taldean beste bi masajista ere badaude.

A.— Desberdina al da txirrindulari bati ala korrikalari bati masajea ematea?

T.— Bai, noski. Kirol desberdinak gorputza era desberdinetan lantzen dute eta horren arabera batek masaje era bat eta besteak beste bat eskatzen du, kirol berdinean ere, txirrindulariak, kasu honetan, espezialista eta bakoitzaren konplexioa oso kontutan hartu beharrezkoak dira.

A.— Kontatu ezak hire lan egun bat?

T.— Urteko egun gehienak kan-

poan pasatzen ditugu, baina adibide gisa Euskadiko itzulian, Espainia-koan edo Frantziako Tourrean honelako zerbait egiten dugu:

— 6etan: Abitualementoak boltsak prestatzen bukatu.

— 7etan: Txirrindulari guztiak esnatu, irteera baino hiru ordu lehenago gosaltzeko aukera izan dezaten. Bakoitza bere gelara deskantsatzera, guk bitartean mailetak jaso eta autobusera.

— 10etan: Irteera aurretik berotzeko masajea ematen diogu eta etapa irten bezain laister beste hotelera, autobusez, batzutan 200-300 km-rotara dago. Beste masajistak kotxez segitzen dute karrera osoa.

— 4rak aldera etapa amaitu eta korredoreak hotelera iristen direnako dena prestatu, duxatu eta banan-ban masajea eta.

— 7.30etan afaria eta ondoren lehen eman gabe geratu direnei eman eta urrengo egunerako abituamenduak prestatzen hasi.

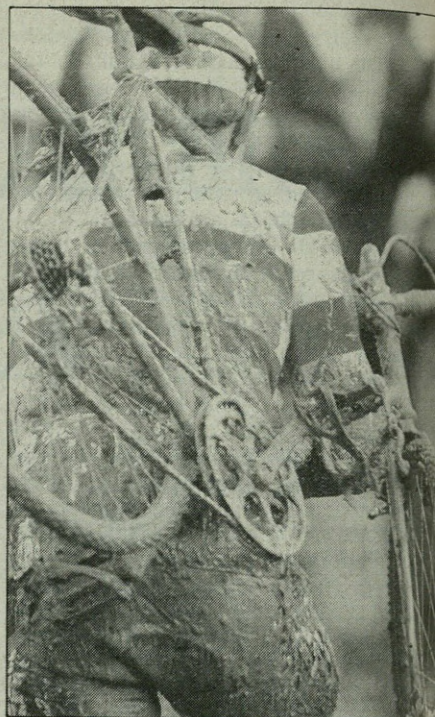
— Gaueko hamabiak aldera oheratzen gara eguneroko.

A.— Hainbeste garrantzi al du abituamenduak?

T.— Bai, etapa luzetan batez ere, ondo kalkulaturik ez badago porrot egin daiteke minutu gutxi batzutan.

A.— Zer bezala jaten dute 5-6 orduko etapatan?

T.— Irteeratik bakoitzak gainean darama zerbait, pasteltxo batzu, sagarra erdibituta, banana erdiak zuri-tuta, ogibitarreko txikiak, menbrilo puskak etab. Batzutan karrera erdialdean bi abituamendu ere egon daitezke, hori antolatzaileek erabakitzen dute eta non jarri ere bai. Beste arazo bat edariarena da, botelinetan daramate ura, batzutan soilik ura, bestetan mineral eta gatzekin baita janari likidoaz ere. Tourreko etapa bere eta luzetan bakoitzak 10 botelin edatera iritsi daiteke. Askotan denetarik egitea tokatu zaiola ere kontatu digu, sendagile papera edo hoteleko sukaldaria gaixotu eta tortilak prestatzea ere bai.

mesede egiten diola, kirol medikuntzan dabilzanak horretan bat datoz... eta ez da kasualitatea beraz kontzentrazioak Navazerrada, Panticosa, Pajares, Sierra Nevada eta horrelako lekuetan egitea. Lasaitasuna, aide garbia eta alturaz gainera beste faktore bat ere kontutan hartzekoa da, txirrindulariak negu pre-parazioaren barruan fondoko eskia garrantzizkoa duela eta horretarako, noski, elurra dagoen lekutara joan beharko duela. Kataluniako Pirineo hauetan ez da aurten suerte handirik izan.

Nortzu joaten diren eta zer lan egiten den

Abenduaren 2. eta 3. astean egin zen Orbea taldeko kontzentrazio hau eta bertara talde profesionaleko txirrindulari guztiak joan ziren, hiru ezik (Ziklokrosa prestatzen ari ziren bi holandar-rrak eta pistako tenporada prestatzen ari zen Antxon Lekuona).

18 profesional mailakoak. 3 Valentziako afizionatu mailakoak. 5 afizionatu euskaldunak. Hiru ekipo hauetako zuzendariak (Txomin Perurena, Paco Giner eta Patxi Miner), Mekanikoa eta masajista.

Preparadorea, sendagilea eta Fondo eskiko bi irakasle.

Bi astetarako plangintza jarraitzen da eta tartean atseden egun bakar bat egiten da.

Goizero fondoko eskiz 2-3 ordu ibili behar zen eta elur ezean mendian zehar ibilaldiak, bi talde eski mailaren arabera egiten dira.

Egun bizpat, goizean goiz gosaldutik, 20-30 minutu korrika egiten

dira. Astean goiz batetan ere azken orduerdia igerilekuan pasatzen da, igeri eginaz eta jolasean pixkabat erralaxatzeko.

Goizeko saioak kantitatezkoak lirateke eta arratsaldekoak kalitatezkoak. Arratsalderako beste bi lan talde daude, 26 txirrindulari direnez eta bizikleta erdiak, 13 bizikletaz 60ren bat km-tro egitera joaten dira eta beste 13ak beroketa ariketak egin ondoren soinketa gelara, han ordu t'erdiko lan gogorra eta astean behin sauna hartu, ohitu gabe daudenak 5-10 minutu besterik ez dute hartzen. Hau da orokorrean egiten dena, ordu libretan berriketan, musean, pinponean, irakurtzen etab... eta noizean behin bilerak zerbaiten berri emateko.

Bi aste hauek gogorrak izaten dira eta ezer egin gabe etorri denak egun gorri dauka. Lehen aipaturiko abantaila gainera, taldea elkar ezagutzeko ere baliogarri dira era honetako kontzentrazioak, batzu profesionaletara iritsi berriak dira, besteak kanpoko taldeetatik datoz eta urte osoa aurretik dagoela lehen bait lehen ezagutzea onena.

Prestakuntza fisikoaz gainera, entrenamenduak baditu «izkutuko entrenamendua» izenez ezagutzen direnak, gorputza zaintzea, janari orekatu eta garbia izatea, lasaitasuna, lotorduek errespetatzea etabar luze bat. Gaur egun, goi mailako txirrindularia izatea gauza zaila da, eta txirrindulari onenen artean mantentzea zailagoa oraindik eta punta puntan egotea... hori aukeratu gutxi batzuren esku bakarrik dago.

Orain bi hilabete eskas hasi ziren karrerak, utarrilean prestaketaren ehuneko 50 egiten zen bizikletaz, geroxeago % 75 eta lehenbiziko itzulietarako ehuneko ehunean... urtean zehar Orbea taldeak adibidez 265 karrera egun izango ditu, txirrindulari askok 30.000 kilometro baino gehiago egin beharko dituzte, batzaz beste 1.000 ordutik gora bizikletaren eserlekuaren gainean, egun batean kale egiteko beldurrez beste egunetako lana galdu nahi ez bada... eta horiexek dira datozen egunotan gure errepidetan ikusiko ditugunak.

Zuetariko batzu Gorospezale izango zarete, beste batzu Marinozale, Pello, edo Jokinzale, Indurain edo Gastonzale..., guzti hauek komunikabideek nahiko hitzegino dute, beste batzu ez dira hain ezagunak baina lehengoak adina lan egin behar izaten dute eta azkenik badira hor isilean, eguneroko lanean bai bata bai besteentzat lan egiten dutenak, hauek izkutuko protagonista izaten dira eta normalean inork elkarriketatzen ez dituztenak, hauek bi ekarri nahi nituzke orrialdeetara, masajista eta mekanikoa.

Josu IZTUETA

GAZTE GINEN

Hori heure arazoa duk!

Koldo IZAGIRRE

L AROGEI bat urte bai ordutik honuntza, eta hitzek ere egin behar izan dute jiraren bat edo beste: Azkueren hiztegiaren arabera *ocupación*, *occupation*, eta *tumulto*, *tumulte* zena (erazi-ren bariante bizkaitarrarekin batera), *problema* bihurtu zaigu gaur egun. Hori dugu arazo hitzaren esanahi berri eta nagusia, gurean. Kulturearen gailurrean gaudenok *afera* hitza erabiltzen dugu berriz arazoren lehen esanahi zaharra adierazteko. Guk ez dugu «prolemarik»...

Hitzak berez eta bere bakarrean ez baitira ezer, gu bezain gizartezaileak nonbait, esaldietara ere pasa zaigu, eta bertan indartsu ageri, gure arazo berri hau.

Ez dakit bietan zein den zaharrago, izenburukoa ala beste «Hori heure arazoa duk!» hori, baina bai bakanena azken hau.

H ORI heure arazoa duk: badu jabego pribatuaren kutsu mehe bat noski, baina baita etsipen, erresijnaziozko osagarri bat ere. Ongi baitakigu jakin, geure arazo, problemen, baten aurrean, nekez digutela lagunak (gizarteak) eskua luzatuko, eskatzeko ez bada... Aurrea hartzen diegu, eta ezin lagunduaren desenkusa moldatzen ere ez diegu uzten.

Eta lagunak laguntza burutik behera eror dakigun baino lehen ere maiz aski esaten dugu alde aurretikako esker ona bezala: Hori heure arazoa duk! Gizartearen laguntzarik eza tamalgarria baldin bada, beldurgarria izaten baita berriz lagun esku-zabalen arrimua. Hain zaila da laguntzea min eman gabe!

Baina defentsazko esaldi horrek laster hartu du jazarerako zorrotasuna, eta batere lotsarik gabe hasi gara botzen: «Hori heure arazoa duk!».

G AZTEAK ginen eta uste genuen besteren arazoak geure egin behar gemituela humanoak izatekotan. Apaizkeriak kutsatutako belaunaldia ginen nonbait.

Hizkuntza ezereen indizea baldin bada, «Hori heure arazoa duk» (*Es tu problema, C'est ton affaire*), esaldia geure egun hauetako norberekoikeria eta ergelkeriaren indizea da noski.

Hori heure arazoa duk: eguneroko esaldirik izugarrienetako bat. Neu ere esana naiz. Damu dut. Traidore, baina ez martiri.

Euskararen aldeko ekintza batzu

Euskara aurrera ateratzeko ez da nahikoa euskaldun berriak sortzea. Hori lehen urratsa da, ezinbestekoa. Gero, hori egin ondoren, ikasitako euskara hori erabili egin behar da.

Aspalditik gure subkontzientean sartuta daukagu, Bilbon bereziki, kalean gaztelania erabiltzeko joera. Ohitura txar hori aldatu nahi dugu eta horretarako sortu ziren «Bilboko Euskaldunen Afariak».

Afarietan oinarriturik, kalera begira, bi eratako ekintzak egiten ari gara: slogan orokorrak zabaldu eta ekintza konkretuak burutu. Adibidez:

—Slogan orokorrak. Jendearen azpikontzientea kolpeiatu, erdararekiko joera kendu eta euskararen aldekoa sortzeko. 12.000 tira pegatu ditugu Bilboko argi faroletan slogan hauekin: «Bilboko kaleetan euskaraz», «Dendetan erosketak euskaraz», «Tabernetan eskariak euskaraz», «Bulegoetan jestioak euskaraz» eta «Zergen deklarazioak euskaraz». 100.000 oktabila buzoneatzen ari gara, testu luzeagotan goian aipaturiko gomendioak eginez. 20.000 oktabila zabalduko ditugu testu honekin: «lotsa kendu: kalean euskaraz». Orritxo hauek kalean aparturiko kotxeen parabisetan jarriko ditugu.

—Ekintza konkretuak. Ez dira nahikoak slogan orokorrak, nahiz eta beharrezkoak izan. Pentsatu izan dugu jendeari lagundu egin behar zaiola euskara erabiltzen. Horregatik joan gara Bilboko Alkatearengana, Bizkaiko Diputatu Nagusiarengana, Lehendakariarengana eta Gobernu zentralaren ordezkariarengana, gutun bat eta bost mila sinadurekin, bulego publikoetan jendea atenditzeko dauden enpleguak elebidunak izan daitezela eskatuz. Lau jaun horiek dira Bilboko bulego publiko guztien nagusiak. Ramon Jauregi-k, adibidez, kontrolatzen ditu

Se-gurtasun Soziala, Mutualidadeak, Hazienda Estatala, Erregistro zibila eta merkantila, Juzgadu eta Tribunalak, Unibertsitatea, Pasaporteak eta Nortasun Agiria, etabar luze bat. Bulego horietan milaka enplegu dago lanean, eta milaka euskaldun doa haietara egunero jestioak egitera. Beraz, bulego publikoak Bilbon euskalduntzeko, derrigorrezkoa zen Jauregi ere bisitatzea. Datozen egunetan milaka pegatina zabalduko ditugu denda, bar eta bulegoetan, testu honekin: «Hemen euskaraz». Enplegatu euskaldunak dituzten tokietan jarriko dira, agirian, haietara sartzen den euskaldunak jakin dezan barruan euskara erabili dezakeela. Euskaldun gehienak ez dira euskara erabiltzera ausartzen. Ohituraz, lotsaz edo beldurrez. Sarritan hartzen ditugu desplateak. Udazkenean, beste sinadura bilketa bat, lehenengoa baino handiagoa, komunikabideetako zuzendariei euskararen presentzia gutxienik 10%koa izan dadila eskatuz.

Jarraipen bat egingo dugu gure lanaren fruituak ikusteko. ARGIAren irakurleen artean honelako ekintzetan ari direnekin harremanak nahi nituzke, gure esperientziak trukatzeko. Nire helbidea hau da: Avda. del Ejercito, 18—3. 48014 BILBO.

Xabier GEREÑO

Toki-Eder ikastolako Juntako jauntxoei

Alferrak ezezik zientzilarigai edo gela tekniko huts ere bagarela suposatzen dugu. Oihukatzen dituzuen deiharraren arabera, geure apatiatz haur asko porroteratzen lagundu dugulako lepotik zintzilikatu behar gintuzkenu irakasleak ere bagarela suposatzen dugu.

Gutaz, euskarari esker —eta ez euskaraz— bizi garela, txakur disidenteak garela, gurasoak gorrotatzen ditugula eta beste hamaika lelo esan dituzuela badakigu.

Zuen berriketa eta prepotentziari egunero garraizkie eta Toki-Ederko lankideekin samurki (eta ez oportunitate) bat egiten dugula esaten dizuegu, bestela eztanda egingo bait dugu. Eta eten gabe geure buruei honela diotsegu: Eskerrak ez garen zeuen hatzaparretan erori!

Likits eta zikinak garenez ezertarako behar ez gaituzuela badakigu, baina ezin diogu zeuen ikastolaren etorkizunaz pentsatzeari utzi. Izan ere, neurriera eginiko irakasleak eskatzen ez badituzue, edo eta hain sumagarriki estimatzen zaituzten Hezkuntza Saileko Ordezkaritzarekin irakaskuntzako profesional bihur zaitzaten birmoldaketa negoziatzen ez baduzue, etorkizun iluna daukazue. Ikus dezagun... zuetariko zenbait, kontrolatu ezin izan zenuten guraso sektore batekin eta irakasle guztiekin enfrentatu ondoren, gaur egun Barrutia den, Ehari ikastolatik Aldundia- ren ikastolara pasa zinetela gogoratzen dugu. Eharitik Aranbizkarrara, beti izendatzaile komunaz: Irakasle eta gurasoekin etsaitasuna. Euskara saldu dugun sasi-euskaldunak omen. Baina igaz —zergatik ote?— irakasle aproposkin berariaz hitzeginagatik, klaustro erdiak ospa egin zuen.

Aurten, eta oso jende jatorra dela ziur, klaustroko inork ezin izan du kurtsoa bukatu. Barka! Bakar batek bai, gizon haundi batek ekai- zari eutsi dio, baina hain zorte txarrez ezen lagunkideta-

sun profesionala ahaztu duen. Arrazoiz zioen dextente jende bildu zuen manifestazioak: Pello txapelduen, zu bakarrik euskaldun!

Argi geratzen da bada, irakasle eta, autoritario, erasotzaile, fanatiko eta errespetugabeko gurasoen arteko adostezintasunak eragindako bereiztea dagoela.

Baina geure buruak sindikalista eta ezkertiarzat dauzkagun hauei, bost ajola zaigu bereizte hori; are gehiago, defendatu egiten dugu. Badakigulako, zuen gustokoa den eta zuek nahi duen era bakarreko militantzia profesionalarekin batera etortzeak zer suposatzen duen: hatzaz aukeraturiko kolore bakarreko kontratazioa, irakaskuntzaren pribatizatzea alegia. Eta frogatu du- zuen bezala eskol-patrimonia zuena bakarrik bailliztan jolasten duzue. Eta guzti hau, lotsagarria benetan, diru publikoz!

Guzti honek azkenik, alderdikerrira garamatza, lagunen artean etsaiak ikusten dituen alderdikerrira, mailaketa eta norgehiagoketara, alferrikako desafiotara, euskalduntzearen egiazko etsaia, zentralismoa, ahantzazterara.

Azken finean, Toki-Ederren zatiketa, giza isolamendua, lortzen ari zarete.

Egizue balantze bat guraso guztiahaldun, zeuen jokaeraz berriz ere harriak gainean izango bait dituzue, eta jarraz aldatzen ez baduzue... Denborak hitzegingo du!

Ez problema eta etsairik bilatu ez dagoen tokian. Araban euskaraz osoki irakasteko beharra, behar konpartitua da. Zuek zarete ordea, zeuen buruei iratzeki eta sinestarazi diezuen banderaztatzeaz, aurreritziak sortu dituzuenak. Euskararen aurrerapen eta zuen metodoen alde erabakitzen da azken finean. Eta okerrera dena; euskararen izenean.

Barrutia Ikastolako STEEko irakasleak

«Jotakie»k Badira honez gero hiru-lau aste Azpeitiako JOTAKIE musika disko berria taldearen disko-luzea kalean kaleratu zela, "Soñua" argitaletxearen eskutik. «Zurt» izeneko plastikoa, mugaz bestaldeko "Duma-noir" estudioan grabatua, hamaika tema euskaldunez osatu dute kalitate aipagarritz. Eta gainera, single bat ere aterako omen da laster, bi gaieko disko aurkezle gisa. Bota piñue, motellak!

«Galarrotsak» Joan den aste honetan burutu dira Hazparden Galarrotsak, bere hirugarren edizioan. Euskal Antzerki

Taldeen Biltzarrak antolaturiko iparraldeko euskal antzerki topaketa honek, aurtengoan, sei obra eskeini ditu denera, zeinetarik bost euskara hutsez eszenaratu diren eta hoietarik bat hegoaldekoa: Maskarada, bere «Gastibel-tzaren karabinak» lehendabizikoz antzeztzen zuelarik han. Bestalde, Maite Barnetxek euskal antzertiaz eginiko erreportaia sail ikusgarria eman zen zineman, pastoral, maskarada eta Galarrotsen azkenengo edizioaz moldatua.

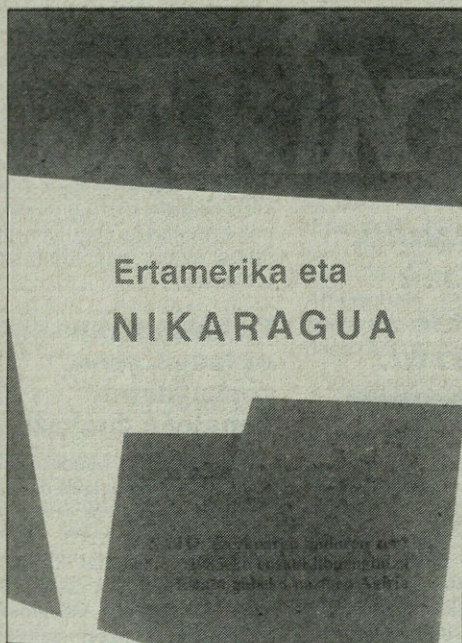
«Euskadi Irratia» atzean eta «Radio Euskadi» aurrera.— Erderazko «Radio Euskadi» indartuz joatea eta euskarazko «Euskadi Irratia» lehen bezala uztea izan da azken egunetan jakinerazitakoaren arabera EITB erakundeak erabaki duen jokabidea. Hori horrela izaki, Bilbotik emititzen den «Radio Euskadi»ren programazioa hogeitalau ordukoa izango da, «Euskadi Irratia»k gauzez emititu gabe segitu duelarik. Bigarren hau FMn utzita, erderazkoa OMan ezartzea aski ez bazen ere, borondatezko seinale honek ere oso argi uzte du EITB erakunde horren ustetan euskarak merezi duen maila eta tratamendua, beti ere «merkatu atzerketa» pare batzuren ondorien arabera.

«Senez» Itzultzaile Eskolak, nahiz eta diru aldetikako egoera larrian egon, indarrez ekin dio bere «Senez» itzulpen eta terminologiazko aldizkariaren plazaratzean. Honekin bigarren urteko 3. zenbakia darama, hain **3. zenbakia** estimazio gutxi jasotzen duen ezinbesteko lan apartari segida amorratua ematen saiatuz. Irakurketa mamitsua eta teknika eskatzen duen arren, itzulpengintza arlora arrimaturik dagoen jendearentzat premiazko aztergai bihurtuko da ziur.

Canadari Natur mundu zinematik gauza bitxi galantak ekarri zituen Donostiara apirileko lehenengo astean, Canadako **buruzko** Filmetekak lagatako zikloaren bitartez. Agian interesgarrienak itsas faunari zegozkienak izan baziren, **filme-saila** balea baten jaiotza eta guzti, otso eta buffaloen bizimodu ezezagunak nola Rocosas mendikateetan errodaturiko ski pista ikaragarrien imagina liluragarriak pasa ziren Aurrezki Munizipaleko kultur aretotik, beti ere mezu ekologista salatzailea bistan zelarik.

Euskadiko Donostian ospaturiko Euskadiko Pasteleroen II Topaketak jende dextente bildu du Udaletxe beheko egoitzetan, pasatu berri den astean. Konferentzia **pasteleroen** zenbait eta makina erakusketaz gain, manjartxoak dastatzeko obradore bat ere zabaldu zen hantxe bertan, **topaketak** gure herrialdetan artesau tankerako lagintza preziatu honen nolakoa goi mailakotzat jo daitekela erakutsiz. Badirudi mokatu fineko kuadrila egina gaudela!

Komunikabideetan euskara Duela gutxi, eta Nafarroako Foru Gobernuako Lehen **sartzeko laguntza** hendakaritzak hala erabakita, komunikabideetan euskara sar dadin laguntza berezien deia zabaltzea erabaki da, modu horretan iaz ere egindako konbokatoria berripikatuz. Gogoan izango duzue, hauxe da gerora iskanbila ugari sortu zuten diru-laguntzen deialdi hura, hain zuzen ere diru horrekin berriak sortu ezik aurretik ari ziren zenbait saio ordaindu baino ez bait zen egin. Oraingo honetan, diru-laguntza hauetara egunkariak ere biltzeko aukeran egongo diren, irratia baino aurkeztuko ez direla (agian «Navarra Hoy»?) suposatu badaiteke ere.

«Jakin» berria Ertamerikari buruz.— Ertamerika eta Nikaraguako egoera korapilatsuaren dossier mardularekin kaleratu da JAKIN aldizkaria, bere bigarren aldiko 38. zenbakian eta aurtengo estraineakoaz. Nikaragua eta Salvador-a bertara abiatu zen aldizkari zuzendaria, han Xabier Gorostiaga, Jon Sobrino eta Ignacio Eliakuria euskaldunen kolaborazioarekin kontatuz. Gisa beran, Joan Mari Torrealdaik ere Nikaraguan ikasitakoaren erreportaia eta bere analisisa eskaintzera dator, errealtate sozio-politikoari helduz. Mamitsua, egunerokotasuna falta ez zaiolarik.

«Paz de Ziganda» ikastolako gurasoek
prestatu dute tresneria

Iruñerrian ETB ikusten da dagoeneko

Nork esan ehun duroko bono batzuen truke Nafarroako populazio erdiak ETB ikusi ahal izango zuenik! «Paz de Ziganda» ikastola Billaban dago, Serapio Huizi 18.ean. Eta laguntza kontu korronteak zabalik daude Nafarroako Aurrezki kutxan, Iruñeko Munizipalean eta Lankide Aurrezkian.

**Iruñerrian
Euskal
Telebista
ikusten
denaren
berria
pozgarria da
benetan
euskaldun
guztiontzako.
Inor gutxik
ezagutzen
zuen berria.**

Hitz ederrez eta komentzia politikoez sobera fidatzen ez eta «Paz de Ziganda» ikastolako gurasoek beren esku hartu dute lana. Hain zaila ez zen: horra Iruñea eta bere inguruetan ETBko txantxangorria kantari.

Ez dute behar baino lehen berria zabaltu nahi izan «Paz de Ziganda» ikastola-koek: Iruñerrian Euskal Telebista ikusten ahal dela. «Nahiago genuen gure eza-
gunen artean hotsa pittinka hedatu zedin, denborarekin

*euskal telebista ikusten dute-
nak asko izatean legez kon-
trakoa dela eta inork itxi ez
zezan».*

Nafarroako egunkari ba-
tek plazaratu zuen berria,
ordea, eta zenbait argibide
ematera behartuak aurkitu
dira «Paz de Ziganda»-koak.
Aitzakia ere bai: euskaldun
hezi nahi diren haurrentza-
ko oso baliagarria dela tele-
bista pedagogia aldetik. Eta
garrantzizkoagoa dena: Eus-
kal Telebista hartu nahi due-
nak antena Durango eta Oiz
mendi aldera begira ipini be-
har duela.

**Ez hirugarrena eta
ez laugarrena,
zortzigarren
kanalean daukazu**

V.H.F.-ko III. bandaren 8.
kanalean harrapatzen da Iru-
ñerrian ETB, eta estraina
ahul samar hartzen bazen
ere, orain oso ongi ikusi eta
entzuten ahal da. Salbu eta
auzo batean, «La Milagrosa»
auzoan, eta sakon eta txo-
koetan dauden zenbait etxa-
ditan.

Baina nola bururatu zi-
tzaion ikastola bati holako
enbarkada batean sartzerik?
«Urrian egindako biltzar ba-
tean erabaki genuen», argitu
digu zuzendariak. Gorostidi
Lizarrako ikastolatik ekarri
dute Iruñekora, han berak
eta irakasle ekipoak burutu-
tako planak euskalduntze al-
detik bezala pedagogian oso

emaitza onak lortuak zituztenaren fama zela eta.

«Ikastola guztien arazoa da, baina areago zonalde erdaldun eta hiritartuetan bizi garenona, haurrek ez dutela euskarazko maila egokirik eskuratzen. Horretan ari gara jo eta ke, eta bideratu nahi dugun plan orokorraren barruan Euskal Telebista etxe guztietan hartu ahal izatea beharrezko ikusten genuen».

Geroztik, gurasoen artean osatutako batzordekoek Nafarroako geografia aztertu dute, eta baita tekniko lagunekin eztabaida franko edukiki ere. Guraso batek esan digunez, «Ejertzitoaren mapa kartografikoak ia buruz da-kizkigu».

Durango eta Iruñea artean nonbait trasteak ipini eta...

Saiatuaren poderioz leku egokia ere kausitu zuten: Iruñea eta Durango artean. Traketsenak ere badaki Durangoko seinalea ezin dela zuzenean iritsi, antena normal batek hartzeko moduan bederen, Nafarroako hiribururaino.

«Leku egokiak bat baino gehiago ziren. Baina egokitasunaz gain ziurtasunari ere begiratu behar zaio. Etxe batetik hogei metrotara igotal aurkitzen genuen reemisorea jartzeko puntu mundiala, herri txiki batean. Baina edonon ezin duzu jarri. Aurizpe-rrin badute horren berri: denok ongi ezagutzen ditugun horiek motoetan joan eta, danba!, postea lurrera. Ero bat aski da telebista milaka pertsonari galerazteko».

Aurkitu zuten, bada, azke-nean lekua. Nahiago dute, ordea, argibide gehiago ez ematea. Nork garantizatzen du edozein agintariri reemisorea kentzea bururatuko ez zaionik? Hor dago, bada, Nafarroako punturen batean, tekniko adiskide batzuek prestatutako reemisore probisional bat, Iruñerri osoari ETB zabalduz. Oraindik euskaldunon artean, hainbat gauza egoskorkeriaz egin beste erremediorik ez da goenaren lekuko.

Lege bidetik ezin bada, egoskorkeriaz

Ezustean harrapatu du berriak jende asko. ETB Nafarroan hartzeko jestioek badute bi urte. Erakundeetan Koldo Amezketak eraman ditu batik bat jestio horiek, beste ARGIAren batean dela gutxi esplikatu zituenak. Itxaropen handiak zituen, eta ditu, baina luzetsita zeuden Paz de Zigandakoak. Amezketak, izan ere, eguberrietarako-edo espero zuen dena martxan egotea.

Erakundeetatik 3.kanale autonomikoarekin kontaktzen delarik, bide horri arrisku gehiago ere ikusten zaio. Larriena, ETB osorik ez dezate-la eman, edo okerrago litzatekeena, ETBri erositako programak bakarrik eman ditzatela. Larregi itxarotea zela eta V.H.F.ko zortzigarren kanaleari ekin diote ikastolakoei.

Beste erakunde herrikoiei bat ere ibili da helburu bera- ren atzetik, ETB Nafarroan ikusi dadin jestora bat. Jestora horretaz komentario onak egin dizkigute «Paz de Ziganda» ikastolan, baina horiek presio bidez lortu zezaketena ere ez gehiegi fidatzen nonbait.

Ikastolara iritsi baino le-

hen beste norbaiti entzun diogun galdera bota diegu: ez ote du honek zailduko Nafarroa osoari ematea ETB ikusteko alternatiba orokorra? «Alderantziz izango dela uste dugu, gauza merkea eta erreza dela konturatuko da jende asko, eta euskarazko telebista baten inguruan hemen dabilen hainbat tabu eta beldur ere moztuko du-la».

Ehun duroka, Iruñerri osoan ETB primeran

Etxe bakarrean bizi denak 8.000 pezeta inguruko gas-tua omen du antenatan, eta antena kolektibo batek 25.000taraino, diren partai-de guztien artean banatzera. Ez da dirua. Jadanik Nafarroako egunkarietan antena-jartzaileak ari dira propagan-da egiten.

Garestia reemisore berri bat da, eta hori ere milioi gutxi- ren barruan sartzten da. «Pare bat milioi?» galdetu diegu. «Askoz gehiago ez be- hintzat». Ikastola baten biz- karrerako, hala ere, broma ez dela eta laguntza bono batzuk banatuak dira jada- nik ikastolako gurasoen ar- tean, gau eskoletan, zenbait denda eta ostatu euskaltza- letan. 500 pezetako bonoak.

Eta Nafarroa osora zer eta noiz? Antza denez, zenbait eskualdeetan dirudien baino errezagoa dago asuntoa. Erriberan esaten baterako. Arabako Errioxatik seinalea hartu eta anplifikatu bait dai- teke. Tafallarena zailxeagoa dago, zoko samar egon non- bait. Baina inguruko herriak arakatuak dituzte, eta gura- so batek posibilitate bat ere erakutsi digu, ez erreza bai- na posiblea.

«Aizu, hemen gauza erre- zik ez dago. Ez dakit zuek si- netsiko duzuen baina lehen- goan ETBn Real-Barcelona partidua ematen zutenean, jende mordoa joan zen Ga- res eta Obanosa, han ETB ikusten bait da. Eta Galar- tza-Retegi partiduan? Saka- nako ostatuak jendez gai- nezka iruñearrez».

Projektuak projektu, eta hamar nafartarretatik sei Iru- ñerrian bizi direla, eskualde horretarako reemisore pro- fesional on bat eskuratzea da urjenteena. 500 pezetata- ko zenbat txartel? Ez gehie- gi. Ez dute beraiek sujeritu, geuk galdetu diegu, baina Baskongadetako sosak ere ondo hartuak izango omen dira.

ARTASO

Arrakasta berezita jaso dute oraingoan

Kanpezun lehen euskal astea

Duela sei bat hilabete hasi zela AEK euskarazko klaseak ematen Kanpezuko eskualde horretan eta hasi dira ondorioak agertzen.

Martxoko 7tik 15era burutu dute lehen euskal astea. Guzti honen berri ematera etorri zaigu han lanean darabiltguten irakasle bat. AEK-ko irakaslea hain zuzen.

ARGIA.— Ezer baino lehen galdetu nahi dizut, ea non dagoen Kanpezo.

IRAKASLEA.— Hau gutxi gorabehera Arabako mendiak edo Montaña Alavesa izeneko ingurumari horretan dago. Badakizu Araba zazpi kuadrilletan banatuta dagoela, Kanpezu dugu hauetako bat.

A.— Nola burutu ahal izan da lehen euskal astea?

I.— Historia oso bitxia da. Beno AEK duela urte bat edo hona etorri zela. Orduarte euskarazko klaseak apaizak ematen zituzten.

Baina astean hiru bat ordu edo. Orduan iazko Korrika

hemendik pasatu behar zuen, eta antolatu zutenak halako «baldintza» bat ipini zuten. Hau da beraiek Korrika antolatuko zuten baldin eta hemen AEK montatzen bazen. Jakingo duzu eskualde hauek Errioxa eta Kanpezu defizitarioak direla. Baina AEK beti saiatu da toki guztietara iristen eta beno hemen gaude.

A.— Zer nolako harrera izan dute euskarazko klaseak?

I.— Oso ona. Jende dextente daukagu, berrogeitamalau ikasle hiru herrietan banatuta, Kanpezu, Bernedo eta Maeztu. Kontutan hartu behar da oso herri txikiak direla, ez daukate indutiarik, zerrategi eta textil kooperatiba bat ezik nekazaritzatik bizi dira gehienak.

A.— Beraz Gasteiz batekin gonbaraez gero zeharo desberdina da ezta?

I.— Bai noski. Jende gutxi dagoelako baina ez jende gutxi euskra ikasten dabilelako. Adibidez Angotinan hiru gazte bakarrik dira eta hirurak euskara ikasten ari dira. Zihuraski proporzionaliki hemen askoz ere jende gehiago daukagu euskara ikasten, hirietan baino.

A.— Nola dago jarrita AEK?

I.— Hiru irakasle gaude, bi hara joandakoak eta bestea Kontrastakoa eta hiruaren artean zerbitzu guztiak betetzen ditugu. Kanpezun eta Maeztun batez ere bertako jendea daukagu. Bernedon ordea ingurukoak dira batik bat Navarrete, Angostina, Lagran... Adibidez azken hauek egunero hamalau kilometro egiten dituzte euskarazko klaseak jaso ahal izateko. Hor ere ikusten da zer gogoarekin dabilten.

A.— Eta zer moduz aste honen antolaketa?

I.— Hasieran AEK-k aste kultural hau zela eta dei iri bat egin zion bailara osoari. Bertako apaizak, eskola eta ikastolarekin zerikusia duten jendeak, gure ikasleak elkartu ginen. Hasera hase-ratik bertako jendearekin egiteko asmoa geneukan, ikusi erazi nahi genien bere kultura ere euskalduna dela. Beti eduki dute halako mito bat bakarrik Bizkaitarrak eta Giputzak ginela euskaldunak eta apur bat bada, hau hausteko ezta?

A.— Eta zer moduz irten da lehen aste kultural hau?

I.— Ongi, oso ongi. Nere ustez ekintza garrantzitsuenak bi izan dira. Bata eskualde horretako haur guztiekin jai bat egitea, larehun bat inguru bildu ziren. Aurretik eskolatan euskal herriari buruzko gaiak landu ziren eta eskulan batzu prestatu zituzten. Gero egun horretan azoka bat egin genuen gezurrezko diruarekin eta beraiek egindako eskulanak erosten zituzten baina beti euskaraz, oso polita izan zen.

A.— Eta bestea?

I.— Bestera erakusketa etnologikoa bat izan zen, bertako lanabes, altzari eta tresneriez osatuta. Aipagarria da jendearen horrenganako jarrera, izugarria benetan, beren etxera eramanez eta ea zenbait gauza balio zezakeen galdetuz eta abar.

A.— Orduan jarrera ezin hobea?

I.— Bai, beno guk horixe nahi genuen, beraiek hor parte hartzea eta jendea konturatzea hor erakutsitakoa euskal kulturaren parte dela sustrai euskaldunak dituztela, ulertzen? Gainera artisauek ere han aritu ziren. Villaverdeseko ezel goilaragile bat, Ulibarriko uztargile bat, Navarreteko erratzgile

bat eta saregile bat ere erretelak eta horrelakoa egiten dituen, bertako gaztagileak ere han izan genituen.

A.— Horretaz gain badakigu Tasio filma bota zenutela.

I.— Bai hori ere esan nahi nuen eta oso ongi irten zen gainera. Badakizu Tasio eskualde horretakoa dela, Zuhigakoa hain zuzen eta filma bera ere inguru horretan egin zuten. Orduan adin bateko jendeak, denak ezagutzen dute Tasio eta hara eram-nu genuen bai Tasio eta baita Patxi Biskert ere, pixka bat filma horren aurkezpena egiteko, izugarrizko arrakasta izan zuten, jende asko, egundoko giroa sortu zen.

A.— Balantze ona lehen izateko, ezta?

I.— Bai, batez ere lehen esandako jendearen parte hartze horregatik eta guk nahi genuena lortu dugulako, hau da euskararekiko giroketa bat eman delako eta hiru herri horiek batera jokatutako delako, ze orain arte hemen zenbat jende euskararen alde zegoena bada bakoitzak bere aldetik zebilen eta elkartzea lortu dugulako elkartasun sentimentu bat sortu delako alegia.

A.— Ekintza paraleloak egin dituzue?

I.— Bai bertako pintatzaileek herri bakoitzean mural bat egiten ari dira. Dagoeneko Kanpezokoa eta Maeztukoa egin dute eta orain Bernedokoa dihardute.

A.— Aurrera begira orduan atea irekita utzi dituzue?

I.— Bai horrela espero dugu, behintzat, jendearen jarrera ikusita datorren urtean ere beste hainbeste egiteko asmoa dugu, jadanik lehen pausoa eman dugu.

MIKELE

Taldeetatik kanpo diharduen margolari gaztea

Madriletik itzulitakoan Kepa Laspiur Bermeon aurkitu dugu

Kepa Laspiurrek Madrileko erakusketara alde egin orduko elkarrizketa egin behar genuela agindu genion elkarri.

Egunak joan egunak etorri, elkarrizketa hori ezinezkoa bihurtu zitzaigun. Madriletik etorritakoan berriro aurkitu genuen elkar Bermeon, pozik eta umoretsu bera, jakinuraz ni. Arratsaldeko lauretan elkartzen gara. Madrilen izan duen harremeraz galdetzen diot. «Ondo. Kritika ona izan dut eta saldu ere egin dut, gainera badaukat Madrilen bertan beste erakusketaren bat egiteko aukera».

Beharbada aurkeztu egin beharko nuke Bermeoko margolari gazte hau. Berari diotsot apur bat kontatzeko egin dituen erakusketak eta hartu dituen sariak. Berak, aldiz, zera diot: «nik ez dakit benetan pena merezi ote duen sari kontu horrek edo zenbat erkusketa egin dudak jakiteak. Ikusleak nire gaurko lana berez balio duenagatik juzkatu behar du eta. Sari asko izan dut, «Premio Juvenil de Bellas Artes», esate baterako. Erakusketak Madrilen eta Bartzelonan

ere egin ditut. Baina hori ez da garrantzitsuena.»

Bermeo benetan herri oparoa dugu margolaritza kontu honetan. Oraintxe bertan beste hiru margolariak erakusten dute Madrilen bertan, (Duke, Garai eta Zubiak), hildakoen izen ospetsu batzu ez aipatzearren. Ba ote du zerikusirik honekin herriaren izakerak edo zertasunak. Kepari galdetu diogu. «Nire ustez bai», diot, «portua bera sekulako ikuskaria da, itsasuntzien koloreekin, argiekin, e.a. Herriak eragina du margo kontu horretan». Beraren aitaren lonjarantza goaz azken kuadroak ikustera. «Azken kuadroak handiak izan direnez berak utzi dit lonja margozteko». Kuadroak grisetan margoztuta direnez harrituta geratzen naiz. «Euskal Herrian kolore nagusia grisa da. Horrexegatik erabiltzen ditut grisak» Sarrionaindiak «Ni ez naiz hemengoa» liburuan dionaz gogoratzen naiz. Ez ei dago kolorerik euskal pinturagintzan. Keparen gaiak bortitzak dira, indarra dario egiten duenari.

«Jendeak gogorregiak direla nire gaiak dio, baina horrelaxe ditut gustukoak kuadroak. Eguneroko bizitzako gaiak hartzen ditut. Sasoi batetan autoak eta gidariak margozten nituen. Orain ostera alkoholaren bidezko harremanak eta sesua margozten ditut.» Apur bat espresionista dela diotsot. Berak baietz diot. Espresioa bilatzen du. Gizarte hau oso errepresiboa dela komentatzen du. Bildur barik margozten du, haatik.

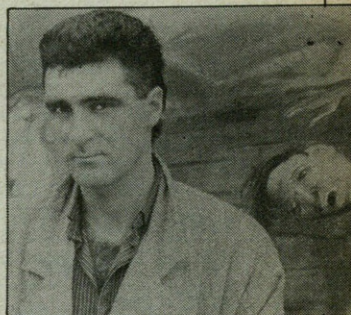
Talde lana beharrezkotzat jotzen duenentz galdetu diot, «margoztea bakarkako lana da», diot. Berriro ekiten diot

gaiari, ez ote den talderik behar teoria estetikoak, merkaturatze arazoak, e.a. eztabaidatzeko. «Koadroaren atzean ikusi dudak zikinkeariak akonatu egin nau. Onak goseak hiltzen dagozen bitartean txarrak gorantz doaz. Taldeetan lagunkeria eta halakoak dagoz. Ez da nire gustuko mundua eta baztertuta bizi naiz, gurata gainera».

Jarrera hori erosoia ere izan daitekeela diotsot. «Galeriarekin harreman onak ditut, harreman komertzial hutsak. Galerien artean denetarikoa dago. Ni neu pozik nago nabilenarekin, Edertirekin. Euskal Herrian ez naiz ezagunegia, kanpoan gehiago mugitu naiz. Niretzat lehengo eta behin Euskal Herria da eta Gipuzkuar eta Bizkaitarren arteko gorabeherak amaitu beharra daukagu. Ez dago eskubiderik, baina kanpoan batzutan alboko Gipuzkuan baino jaramon haundiagoa egin didate eta alderantziz ere gertatu daiteke. Hori amaitu egin behar da. Dena dela laster Bilbon erakutsiko dut eta ikusiko dugu ze harrera dudak. Badiotsuk lehenago Euskal Herria da baina berton ere betiko monolitoak kendu behar dira, jende gehiago ere badago eta.»

Ezin dut burutik kendu garai batetan muralak ere egiten zituela. «Gaur egun ere egingo nituzke ahal izanez gero. Ez dut aukerarik izan baina joera hori beti izan dut oso gustukoa, Rivera, Orozko eta beste batzu baren.»

Gaietara itzultzen gara berriro. «Gizona eta andrea ez gagoz askatasunez munduan, gizartearen erdian dagoz errepresio askorekin. Mundu hori isaladatu gura

dut, sufritzen ari direnak, prostitutat, ahalkoldunak,...Gura barik denuntziatu egiten dut nire kuadroetan, neure eraz. Gai alaiagoak zertan ez ditudan margozten galdetzen didate askotan. Alaiagoak ere egiten ditut baina ateratzen zaizkidanak egin behar ditut». Azkenean bertoko instituzioen politikaz galdetzen diot. «Hobe lukete jendea kanpora ikasten joateko laguntzak eman diruak, azaleko gauzetan bota beharrean. Gaur egun estetika bat bultzatzen dute instituzioek baina estetika hori ez da Europearra ez ezer, burokratiko baina. Oraintxe hasi gara herria egiten, ezta? Ba, oraintxe daukagu gauzak arlo honetan ere ondo egiteko aukera».

E. JIMENEZ

Atelier taldekoekin solastatu ginen geu

Institutoen arteko antzerkia, erakusketan

Pasa den astean, Institutoen arteko antzerki lehiaketa bat egon zen Oreretan. Han izan ziren gauza interesgarri batzuren inbentarioa duzue hau.

Antzerkiaren-tzat sasoi berriak datozela dirudi. Antzerkia ikasgelatik kanpo teatro erakusketa hori demonstratera etorri zaigu behintzat. Denbora berri eta gazteak; hamalau teatro talde gazte eta hiru profesional ez osaturiko erakusketak antzerkia krisisan ez dagoela azaltzen digu, publikorik badagoela eta lan egiteko gogoak azal azalean daudela.

Aipatu talde profesional hoietatik aparte bada beste aportazioa jaialdiaren garrantzia haundiagotu duena, beste herrialdeetako taldeen partehartzea hain zuzen.

Hauek erakusketaren bigarren sailan aurkeztu dira Gazte Antzertiko Joera delakoan, hain zuzen.

Antzerkiak oraindik badu lekurik

Nolanahi ere, antolakuntza honi ezar geniezaiokeen erru nabarmen eta garrantzitsua teatro euskaldunaren hutsunea izan daiteke, aurkeztu diren espektakuluetatik bat ere ez euskaraz ez bait da agertzen. Ona da beste herrialdeetako antzerkia ezagutzera baina ere onago gureak nolakoak diren azaltzea.

Dena dela bai institutoan bai Niessen-go lokal zaharretan bildutako jendetzak teatroak bideoaren gizarte honetan bere tokia baduela azaltzen du, eta honexek ematen dizkio aurrera jarraitzeko kemenak guzti honen antolatzaile izan den Atelier taldeari.

Atelier antzerki taldea Oreretako institutoan sorturiko talde dugu. Urteen eta lanaren esperientziaren poderioz marko horretatik atera eta bide berriak arakatzeko hasi da. Esan bezala beraien eskutik atera zen aurrera teatro erakusketa eta ez dira hemen gelditu antzerkiaren gogoia piztu nahian; dagoeneko martxan dago Niessen antolatu nahi duten teatro tailerra eta aretoaren obra.

Guzti hauetaz aritu ginen Ateliertarrekin jaialdiaren «exitazoa» irribarrean zutela oraindik.

ARGIA.— Erakusketa arrakastatsua aurtengoa.

ATELIER TALDEA.— Sekulakoa. Egia esan ez genuen hainbeste jendea espetxo; gaindituak izan gara. Egun hauetan ikusi dugu

gazteriak baduela zerbait egiteko gogoia, teatroa kasu honetan. Oso pozik gaude.

A.— Noiz hasi zineten erakusketa hauek antolatzen?

A.T.— Aurtengoa laugarrena dugu. Normalki Martxo aldera antolatzen ditugu, fetxa hauek bait dira onenak eskoletako programazioan. Dena dela institutoetako gazteentzat eginiko jaialdia izan bazen hasieran, aurtun beste bide bat hartu izan nahi dugu, sail berri bat irekiz eta, baina hasierako ideei hori galdu gabe.

A.— Gazte Antzertiko Joerak delako sail berri hori kanpoko taldez osatu duzue Gaztela, Galiza... Nolan hori?

A.T.— Gehien bat jaialdiaren esperientzia teatro gaztearena izan delako eta Atelier taldea berak ere egin duen lana institutotik atera delako talde hauekin zenbait jaialdietan topo eginez; beraz interesgarritzat jo genuen halako sail bat irekitzea lanen elkar trukatzeko izan genitzan. Bestalde taldeak komunitate autonomo ezberdinak izanik ikuspegi zabalagoa ematen zigen.

A.— Eta betiko galdera, instituzioekin zer moduz?

A.T.— Egia esan hasiera hasieratik Aldundiaren laguntza jaso izan dugu baina zera gertatzen da, aurtengo erakusketa asmo haundiagoz antolatuta dagoela beraz jasoko dugun laguntza ez da nahikoa izango.

Udaletxearen aldetik ere laguntza jaso dugu, azpiegituraren aldetik gehienbat: lokalak txukundu, beharrezko tramankuluak eskeiniz...

Nolanahi ere dena eskasa gelditu da emandako erantzunaren aurrean. Sekulako jendetza aizuz!

A.— Teatro mundua ere bere laguntza eskeini du ezta?

A.T.— Bai, bai. Esan behar dugu laguntza eskergarria izan dugula alde hortatik. Bekereke, Barneko, Trapu Zaharra... Hauen aldetik Dohazko emanaldiak egiteko eskeintza izan dugu, halako topaketak interesgarritzat jotzen bait dituzte. Laguntza hauek guretzat garrantzi haundikoak dira beste ikuspegi bat ematen digute eta, antzerki profesionala, lana egiteko beste era...

A.— Haur honen ama Atelier taldea da. Talde hau Oreretako Institutoan sortu zen. Noiztik daramazue lanean?

A.T.— Bai egia da. Orain dela zazpi urte esperientzi pedagogiko bezala planteatu genuen halako talde bat sortzea. Jende asko igaro da bertatik eta orain ez gaude lehengoko berak. Une honetan 26 gazte gaude lanean lau urteko estabilitatea lortu dugularik. Gure lana ere beste bidetik abiatu da, teatralagoa bihurtu da gure indarrak profesionalizazioaren arlora zuzendu nahian gaudela.

A.— Teatroaren lan espezifikotik at baduzue eskuartearen beste proiektu bat. Teatro tailer bat, aretoa.

A.T.— Hala da. Udaletxearekin egin diogun eskeintza da. Gure esperientziak erakutsi digu Orereta aldean antzerkiaz interesatzen den jende pilo dagoela, baita publiko gazte bat badagoela, beraz behar beharrezkoa ikusi dugu tailer baten antolaketa. Onartu zuten aurkeztutako proiektua eta dagoeneko hasiak dira lanak Niessengo fabrikari.

Gure asmoa Orereta aldeko teatro gaztea indartzea da, baina helduentzat tailer bat antolatzea ez dugu ukatzen. Nolanahi ere guzti hau inguruko taldeen artean aurrera eraman behar den gauza dela uste dugu.

A.— Beraz aurrera egiteko gogoia eta lanari eusteko kementa baduzue.

A.T.— Izan beharko ikusiak ikusiz. Bide luzea dugu aurrean baina gogoko bidean aldarrikatu ez.

J.M. KARRERE

Maite Agirreren Kolektiboak eszenaratuko du

Woyzeck-en balada

**Estreinaldi
interesgarria
egitear dauka
Maite
Agirreren
Kolektiboak:
«Woyzeck-en
balada»,
apirilaren
14aren
inguruan.**

Iragan mendearen haseran bizi izan zen Georg Buchner alemanaren obra prestatu du orain Tolosan duten egoitzan eta berton egingo dute apirilaren 14aren inguruan lehen aurrestrenaldia.

Ez dakigu oso zehatz nola eta noiz joan zen, gehiago dakigu ordea hemen izan duen zereginaz itzuli zenetik hona. Bere lehen lana Antzerti barruan burutu zuen bertako ikasleak zituela partaide. Peter Weissen Marat-Sade zen oinarritzko testoa, abiapuntua, baina montai honek, Maiteren bigarre-na bezala, aldatuz joan zen; aktoreak txandatu, eszenak garbituz, kenduz, etabar, eta beti mogimentua sortuz inguruan.

Maite Agirreren estiloaz hitzegiterik badago edo ez badago, esan daiteke behintzat bere irudiak eta lanak polemika sortu duela jendar-tean. Kanpotik etorria ez da ezkontzen guztiz hemen eta «profesioan» sortzen ari diren eskemekin, eta bertakook nahiz «kolektibo» abizena ukan ez dute oso ondo ikusten izena, bere izena, jartzearena. Txatxukeriak? Tira.

Talde lanaren atzetik

Bigarren montai-a ausartagoa izan zen, ez zen dramagile baten testoa nobelagile edo narratzaile batena baino, eta ez bat gehiago baizik. Kafkaren testoe-tan oinarritzen zen obra hau egiteko jende talde handia bildu zuen. Eta honela lehendik berarekin lan egin duen jendeari goiherriko gazte batzuek eta Sebastopoleko Titiriteroak gehitzen zaizkio. Marat-Sade ez bazen euskaraz egin, «K» emanaldi ugari izango ditu, eta berriz ere jende aldaketa ugari ere.

Orain aurkeztu behar duen espektakuluaren jatorria bestelakoa da. Maitek Tolosan eman zuen ikastaro baten etekinen etekinak direla esan daiteke, eta antzerkian esperientziak ez duen jendea eta duena nahastuz. Donostian aurkitu ez nuena Tolosan topatu dut. Donostian soinuak bestela jotzen du, nik uste dut Antzerkia egiteko taldean egin behar dela, eta konpainiaren eredu, egun zabalduenetakoa, ez zait interesatzen. Woyzeck ez da hala ere ikastaro horren fruitu, baizik eta ondorengo lan batena. Gaur egun proiektu bat dute eskuartean eta Tolosako Uda-

letxeari aurkeztua jadanik. Udal Lantegi bat sortu nahi dute Tolosan, eta oraingoz dena ondo omen dihoa.

Woyzeck eta Buchner

1813ko urrian jaio zen Georg Buchner Hesen-Darmstad Dukatuan. Bere amak, Frantzia eta Alemanian arteko lurralde batekoa, familiatik jasotako aber-tzale liberal sentimendu bat pasa zion semeari, eta era berean alemaniar literaturari zion maitasun eta zaletasuna. Bere aita Hesse-D. dukatukoa tradiziozale porrokata zuen nahiz ateo izateak pentsamolde libre bat eragin. Bietatik edango du hogeitahiru urte eta lau hilabete zituela hil zen Buchner gazteak.

Bestetik, Buchnerrek bizi zuen garaia gatazkatsua izan zen. Gaztetandik sortuko zaio interesa bere inguru sozialak bizi duen arazoarekiko, eta ez da lekuko bezala geratuko baizik eta zuzenean parte hartuko bai politikan eta bai intelektualean eztabaidetan, eta bere obrak bizitzan izan dituen kezken lekukoak dira, bere konpromezuaren fruitu.

Narrazio bat ez beste, «Ienz» bere maisuari eskei-nia, hiru antzerkik osatzen dute bere obra «Dantonen heriotza», «Leonzio eta Lena», eta «Woyzeck». Georg Buchnerren obrak sarraski handia jasan zuen hli ondoren. Eskuizkribu batzu desagertu erazi zituzten eta beste batzuk «galdu» egin ziren. Hala ere, bere obra motza izan arren ondoren etorriko den antzerkian eragin handia izango du, beregan biltzen baitu aipatutako tradizioa eta aurrerakoitasuna,

gehi orduko gatazka soziala, romantismoaren iturrietatik edango du eta expresionismoa izango denaren oinarriak ipintzen ditu, alemaniko herri literaturaren premu. Woyzeck testu bukatu ga-beak elementu guzti hauek biltzen ditu. Eta nahasketa horretan bilatu nahi izan diote kritikoe-k modernitatea. Bere egitura, hausturaz beteriko eszena askoren iragaite azkarra.

Woyzeck soldadua biktima bat da, ulertzen ez duen ordenu baten menpe, eta patu zailekoa, gizakiaren babesik eza eta bakardadea biltzen ditu beregan. Woyzeck inuxente zoratu bat da... Eta zoramen hau ileetara eutsiz pertsonaiak harrapatzen di-tuenekoa da azaldu zaiguna obra lantzerakoan. Ez da gure asmoa zoramen patoloji-koa, pertsonala, gizaki bate-na azaltzea, egoera, gizadi, baita sasoi batekoa baizik.

Taldean hamabi aktore dira, baina jende gehiago dago inguruan, talde bat osatuz, bakoitza zeregin konkretu batetaz arduratzen dela. Batekin hizketan esan digu ez dela Maitek zuzendu dituen lanen antzekoa, ritmo eta estilo berezia duela. Ez du zeri-kusi handirik orain egiten eta arrakasta duten espektakuluekin baina espero dut izango duela publiko berezi bat.

Aurkeztepena Tolosan egingo dute 14tik 19ra bitartean, ondoren Eibarrek jardunaldietan izango dira, eta Donostia Gipuzkoako Bankoak antolatzen duen jaialdian bisitatuko dute.

J. MARKINA

EUSKO JAURLARITZA

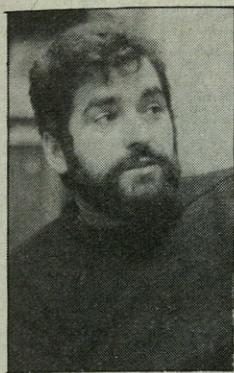
GOBIERNO VASCO

**servicio
de
publicaciones**

**argitalpen
zerbitzua**

De venta en librerías
Liburudendatan salgai

LIBURUGINTZA

“Iaz, 500etik gora liburu eta liburuska (argitaratu ziren): 454 liburu eta 69 liburuska, zehatz esanda. Aurreko urtetik hona gorakada dezentea egin du atzera euskal liburugintzak, ehun titulu bai behintzat, orrialde-kopuruan ere gorakada dexentea egin du, nahiz eta proportzionalki tituluetan baino apalago izan gehike- ta”.

Joan Mari Torrealdai, *«Jakin»*, 38. zbka.

BERTSOLARITZA

“Niri, egia esan, lotsa eta izua ematen dit bertsolariak probalariak bezala plazan neurtzen ikusteak. Bertsoketaren giroa eta dinamika hausten duela uste dut puntuazioa horrela emateak, eta hori aski arrazoi da gauzak hobeki pentsatzeko. Bertsolaritza ezer baldin bada, bertsolariaren eta entzulegoaren arteko jarduna da. Hitzaren jolasak, ordea, bere giroa eskatzen du; bestela komunikazioa ez da hain normala gertatzen.”

Joxe Lizarralde, *«Habe»*, 82. zbka., 86-III-1

ZINEMAGINTZA

“Gertatzen da hemen inork ez duela galdetzen amerikar zinema zer den. Garai batetatik eta altura batetatik aurrera alperrikakoa delako horrelako galderarik egitea. Estiloa eta ezaugarriak sendotu egiten dira. Gatazkaren muina Euskadin dagoen elebitasuna da. Imajina hutsaren bitartez adierazpenbideak zabaltzea? Prolema haundia da. Irtenbideren bat egongo da. Posible al da euskal zinematzat jotzea erderaz egindako filmea? Horixe da prolemaren oinarria. Euskadin egindako zinemak erderaz hitzeginez bere identitate nazionala adierazi ahal izateko bideak aurkitu behar ditu. Nik ez dakit euskaraz mintzatzen eta beraz ez zait zilegi iruditzen euskarazko ezer egitea”.

Elias Querejeta, *«Punto y Hora»*, 428. zbka., 86-III-21

ABERRIA EUSKARAZ

“Euskaldunok euskaraz ezin bizi. Hori da euskaldunon tragedia. Euskal Herri oso eta libre bat ez izatea; hori da abertzaleon tragedia. (...) Guri dagokigu agintari eta instituzioek euskararekiko daukaten jarrera pasiboa eta Euskal Herriaren gainerako erakusten duten saldukeria salatzea. Ez dugu onartzen euskara «abertzale» omen direneko batzuren interesetako tresna politiko bezala erabiltzea, eguneroko zereginetan kasurik ere egiten ez diotenean euskarari eta euskararen alde ari garen herritarroi euskara babesteko laguntzarik txikiena ere ukatu egiten digutenean. (...) Horregatik diogu 1986.eko Aberri Egun honetan «Aberria euskaraz» egin behar dugula”.

Euskal Herrian Euskaraz, *«Aurrera»*, 4. zbka.

EUSKALTZAINDIA

“Nik uste dut Euskaltzaindia hortzez eta haginenez sartua dela lan sakon batzutan eta, norbere burua aipatzea ez badu ondo —baina ez da soberra modesto izan behar ere—, benetan uste dut azken hamabost urte hauetan Euskaltzaindiak sekulako lanak egin dituela”.

Jean Haritschelhar, *«Punto y Hora»*, 428. zbka., 86-III-21

txutxumutxuka

Sabin

Juan de Ajuriagerraren bizitza, Pelay Orozcoren eskutik

MIGUEL PELAY OROZCO, historiagile eta biografiagile famatua berau, Juan de Ajuriagerra politikotik jeltzale famatuagoaren biografia prestatzekotan omen dabil, gerora liburu gisa argitaratzekotan jakina. Jorge de Oteizari buruzko liburukotea izan da gisa horretan Pelay Orozcok egin duen obrarik aipagarriena eta agian ildo horretan osperik haundiena eman diona.

Egilearen aukeraketak, dena den, zenbait duda-muda aurkezten dizkigu, izan ere, Pelay Orozco inoiz ez bait da oso aditua izan nazionalismoaren historian, eta bestetik ere kontutan hartu behar bait da, ez dela EAJko aparatoaren lagun. Beste edonor aukeratu zezake horretarako jeltzale buruzagiek. Halere, pentsa liteke Juan de Ajuriagerraren zenbait aspektu isilerazi nahiko di-

tuztela biografia horretan, eta horretarako Pelay prolema gutxiko pertsona izango litzateke. Omen.

Bizkaierazko Idazleen Elkarte, fundaturik

BIZKAIALDEAN eta bizkaieraz ari diren idazleak Elkarte batetan bildu dira. Joan den hilaren 15ean bildu ziren idazleok Euban eta hogeitabat idazle bildu ziren zita hartara. Buruen artean Javier Uriarte, Bilboko Hizkuntz Eskolako zuzendaria egon zen. Beren asmoen artean nagusia instituzioak eta komunikabideak presionatzea izango litzateke, eta etorkizunari begira beren helburuak eta ekintzabideak zehaztuz joango direla esan ei zuten. Javier Uriarteren hitzetan, *«Bizkaieraz egiten dugunok %40 izanik ez da nabaritzen bizkaiera bizi danik»*. Presentzia hori areagotzera joango dira beraz gizonok, irakaskuntzari ere lehentasuna emanaz,

atrebentzia ez bada

Kasu eman gipuzkoarkeriari

EZ da gaurko kontua Euskal Herri osoko bertsolariek beren hitzak Gipuzkoako euskalki kutsuz kantatzeko duten ohitura. Askori gustatzen zaie lekuan lekuko euskalkian egitea agurra, baina saioaren gainerako gutxian «det», «nagusia» eta abar ariko dira gehienak, bizkaitarretatik hasi eta baxenafartarretaraino. Merkatuarekin eta irudiarekin zerikusirik badu horrek. Merkatuarekin, bertso saio ugarien Gipuzkoan antolatzen delako. Irudiak, euskalki batek eta euskalki horren barruan subeuskalki batek (Tolosa ingurukoak) kategoria bat baduelako hartua.

Usadioak usadio, ohitura txarrak kritikatzeko ez dugu behar lotsarik. Eta abisutxo bat bederen merezi dute gure bertsolariek. Bizkaiera dela euskalkirik hedatuena eta horregatik vizcainismoa salatzen dugularik, euskara batuen amoretan egiten dugu, eta ez gipuzkoarrak gusto hobez uzteagatik. Ez da purismoa, zera da: euskara bezala bertsolaritza ere bateratzeko ahaleginak egin behar ditugula Saran bezala Bilbon... eta Tolosan.

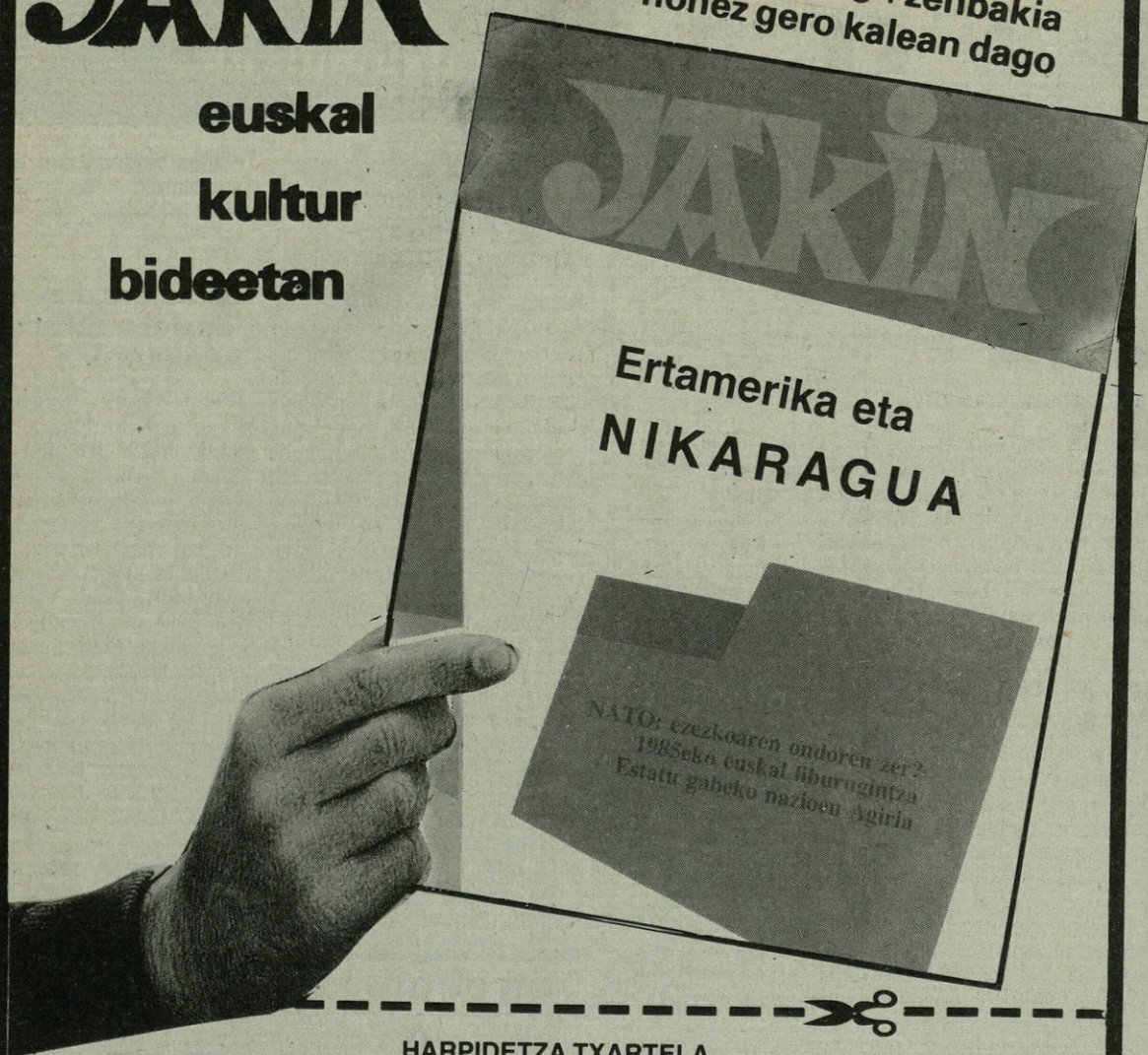
Erruki gutxiago merezi dute erdarakadek. Erdaratiko asko ongi errotuak ditugu gurean, baina finalean entzun genuen «antaño» eta beste hainbat... Ipar Euskal Herriko bertsolariek hori desbentaja dute: Hegoaldekoek ongi ulertzearen mesedetan hainbat espresio sakrifikatzen dute, eta hegotarrek alderantziz ez. Bat «afera» esateko beldurrez eta bestea «antaño» dariola? Bat, batua... batuan.

ARTASO

JAKIN

**euskal
kultur
bideetan**

38 . zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez aderazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEk nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

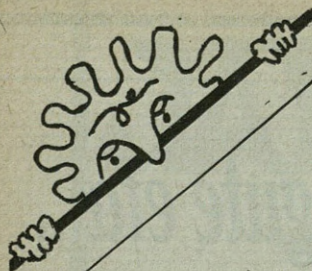
HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

ETBn erdara sartu nahi omen digute eta...

1. Negozio ederra Euskal Telebista,
Bertan saiatzen da hamaika artista:
Amatiño, Gorordo, Areizaga'Luis ta...
Esperantzarik gabe; bai, ordea, bista:
Jende az kar lis ta,
O so sozialista,
Hizkuntzaz da mi(k)sta.
Ez segi horri pista:
Haien aldean ez da ezer tximista.
2. Gai berria daukagu, kantatzeko triste:
«Erdara sartuko ote...» da albiste.
Orain, beti bezala, ez gabiltza fuerte;
Euskaldunok bakarrik daramagun parte
Okerra da suerte.
Honela noiz arte?
Beste hamaika urte?
Eta zenbat kate?
Txantxangorriari, «gazpacho», ez alpiste.
3. Madridek eskeini du: ederra platera!
Sartu espainola, gure atera.
Muturrean egurra! Ez dago minbera.
Guk hori jasan behar? Hau da gertaera!
Nahi dutena, zera:
Hatzeman afera.
Protestak kalera...
Ondorio bera:
Hizkuntza gabe, gu ez; gu gabe euskara?!!
4. Gizakirik ez bada, ez da hizkuntzarik;
Horraino denok ados (pentsatzen dut nik):
Hizkuntza eta gizarte daudela loturik,
Euskaldunak, bestela, lirauke bizirik?
Handik eta hortik
Hozkadak bakarrik,
Ez bestelakorik,
Bederen oraindik.
Azkenekoa «Euzko» euskara barik!
5. Soldata handia eta patrika txit bero
Orain ere, ergelena, gu-geu, bezero.
Aspaldi, egia esan, nuen hau espero:
Guztia erdarari; euskarari zero.
Jende gezurtero!
Sartu zenez gero,
Gezur egunero.
Gu, inozo, ero...
Baietz, Telebistan, erdal Olentzero!
6. Benetan txiro dago gure etxola,
Are eskasago sartuz espainola.
Telebista zitzaigun arima, odola...
Baina artista horiei, aldiz, bost axola.
Sartu dute gola,
Ez galdegín nola,
Irents zazu bola,
Ezaba ikastola.
Betirako lurtean gure arbola.
7. Elebitza sartuta bete dute ekintza,
Erdaldunak erdaraz daitezen mintza.
Euskara izaki ere txit lasai dabilta:
Euskaldunok ez omen, ez boto, ez hitza.
Horixe da giltza
Sar dakigun beltza.
Hau da heriotza:
Etzanda haritza,
Ederki burutu da Euskal Plangintza.
8. Esku banatan dugu guztiok bosna hatz,
Erraz ulertzen da, egia baita aratz.
Gure hizkuntza? Euskara;
/pobre nahiz aberats.
Egia hauek norbaiti zaizkio oso garrantz.
Garrantz edo mikatz,
Ez dakigun ebats,
Defenda hortz-ta-hatz,
Uxa, hortik, belatz!
Eta geurea zer den ez dezagun ahantz.
9. Aurki berdea galdu, bilakatuz hori,
Txuri gaitzen denok, hau desageri.
Ospatuko dituzte lauhun afari,
Akordio, itun eta hitzarmen ugari;
Ekin erdarari,
Areago ari...
Gu, sutan? Ez, gori!
Ez begira inori,
Nahiz denok sortua den Telebista hori.
10. Badakizue denok diharduzuela oker:
Maliobra maltzur, zamu, zuri, anker.
Entzuna daukazue hauxe mila bider,
Baina dirudienez, denetan da alfer:
Emaitza da eder,
Bete eskuin-ezker,
Zentroa, halaber,
Eta mila esker!
Bestela, esan, erdarak zer dakar, zer!
11. Aleman telebistan euskara? Abuso!
Honela mintzo zaigu hamaika arbaso.
Gurean zilegi da besterena jaso,
Atzeritarrek beude Euskadin eroso.
Bitartean, gu, iso.
Batzuek, guri so,
Besteek, eraso.
Nazioz, suspentso:
Gure etorkizuna negargarri oso.
12. Denok bultzatuz eta, erdara sartu ezetz
Egingo nuke apostu; hori dut amets.
Espainola sartzea ea egia dentz?
Bedèren, ez dezagun borroka-aterik herts.
Nahiz gu izan trakets,
Gure geroa, beltz,
Ez dezagun irents
(Bikarbonato? Seltz?)
Esperantzaz mintzatu zaizue Oihanertz.

OIHANERTZ

Oharra: Bertso hauek hirugarren saria jaso zuten Donostiako «Arrano Beltza» elkartearen bertso paper lehiaketan.

jo... adarra

SAIHETSAK

Sartzen da emakume bat jatetxe batetan, eseritzen da, deitzen du kamareroa eta:

— Gabon! Zer nahi zenuke afaltzeko?

— Begira, ni oso esijentea naiz, eta gauzak eskatu bezala ekartzea gustatzen zait.

— Lasai, emakume! Jatetxe honek best izar ditu, eta zerbaitegatik dauka duen fama ona.

— Beno, orduan, ekar iezadazu, txekorraren ezkerraldeko laugarren saihetsa.

Kamareroa zeharo jota gelditzen da, sartzen da sukaldaria, esplikatzen dio hango sukaldariari zein izan den emakumearen eskaera eta bien artean segituan aurkitzen dute konponbidea.

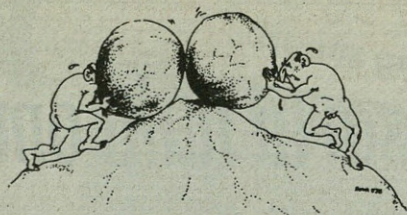
— Lasai, hori katxondeoan etorriko huen. Hik emaiok edozein saihets eta enteratu ere ez duk egingo.

Prestatzen diote saihetsa eta:

— Hementxe daukazu, bada, eskatu bezala, txekorraren ezkerraldeko laugarren saihetsa.

Emakumeak hartzen ditu labana eta sardeska, zatitxo bat ebakitzen du, ahora sartu eta lehenengo horz-kadak eman ordurako:

— Baina ze jatetxe klase da hau? Nik txekorraren ezkerraldeko laugarren saihetsa eskatu, eta ez didazue bada eskubialdeko bigarrena ekarri?

— Barka ezazu emakume, sukaldaria nahastu egingo zen eta. Berehala ekarriko dizut zuk nahi duzun saihetsa.

Sartzen da sukaldaria, eta sukaldariak berriro ere hura adarra jotzen ari dela eta ez kasorik egiteko eta prestatuko dutela beste saihetsa. Esan eta egin, han doa berriro kamareroa bere saihetsarekin. Eta lehen gertatu bezala, emakumeak lehen zatia ahora sartu eta:

— Baina ze kuixidade ari zarete egiten? Hau ezkerraldekoa da, baina ez laugarrena, lehenengoa baizik.

Atzera berriro. Sukaldaria erabat nazkatuta dago jada afera honekin eta zera erabakitzen du:

— Horrek katxondeoa nahi badu, guk ere bai; isatsa jarri behar zioagu modu onean eta ikusiko duk zer nola-ko barreak egiten ditugun.

Preparatu diote isatsa. Eraman diote eta kamareroak engainatu nahiean edo, zera esaten dio:

— Azkenik lortu dugu zuk eskatutako saihetsa eta hemen dakarkizugu. Eta jatetxe honetatik oroimen txarrik har ez dezazun, hezurra kendu eta era berezi batetan prestatu dizugu.

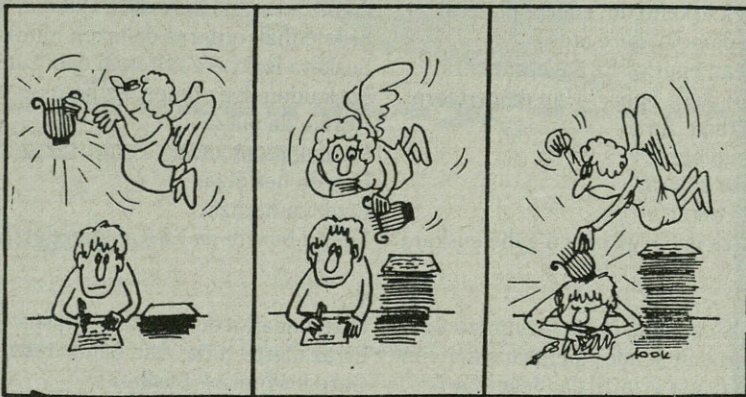
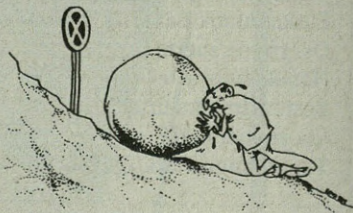
— Ea bada!

Hasten da emakumea jaten eta "mmmmmmmmmm" handik, "mmmmmmmmmm" hemendik, harek ez zuela protestarik egiten. Hura poza kamareroarena.

— Honi jo zioagu adarra: saihetsa delakoan isatsa jaten —pentsatzen zuen kamareroak.

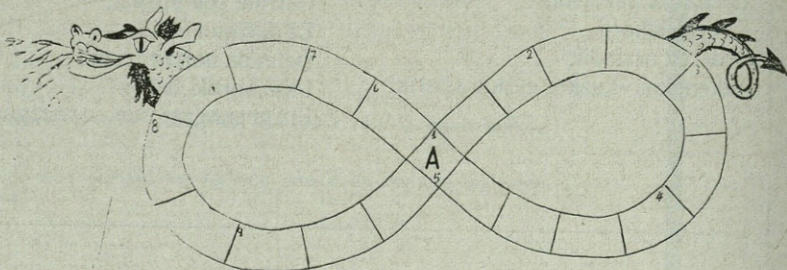
Emakumeak bukatzen du platera, deitzen du kamareroa eta esaten dio:

— Aizak! Isatsa primeran zegoen prestatuta. Zorionak! Askok gustatu zaidak. Baina ea behingoz ekartzen didazuen txekorraren ezkerraldeko laugarren saihets hori!

herensuge silabikoa

- 1.— Lorea.
- 2.— Euskal Herriko edaria egiteko fruitua ematen duen zuhaitza.
- 3.— Bizkaieraz, igande.
- 4.— Lanbidetzat berriak ematea duena.
- 5.— Emakume izena.
- 6.— Alfer.
- 7.— Atzekaldean.
- 8.— Mendi izena.
- 9.— Sagarra zapaltzeko erabiltzen den tresna.

- 1.— Arrosa; 2.— Sagarrondo; 3.— Domeka; 4.— Kazetaria; 5.— Ana; 6.— Nagi; 7.— Gibelean; 8.— Anboto; eta 9.— Tola-rea.

osasunaren arduraz

*Nolakoa da gure
osasuna? (6)*

Medikamentuen kontsumoa gorantz gure artean

ESTATU espainola da biztanleko botika eta medikamentutan gehien gastatzen duena Europa osoan, bere per capita errentari begiratuz batez ere. 1980 urtean, Estatuak Gizarte-Segurantzaren pre-supostu osoaren %20.7 botiketan gastatu zuen, Europako lehen postua bereganatuz, Italia eta Grezia hurbil-hurbiletik jarraitzen zaizkiolarik.

1982-84 urteetan errezeten kopurua nabarmenki jaitsi da (460 milioi errezeta 1982an, eta 428 milioi 1984an), nahiz eta Gizarte-Segurantzak babesten duen populazioa 3.2 milioi pertsonatan igo. Gastua jaitsi egin da, errezeten beherakadak erakusten duenez, baina errezeten batez besteko prezioa, ordea, 88 pezetatan gehitu da, eta hau kontrako faktore bat da.

Botika-motari dagokionez psikofarmakoak dira kontsumo-portzentatetan lehenengoak (Noruega eta Suediar ematen diren antzeko tasak dira, Alemania, Frantzia, Britainia Handia eta Danimarkakoak baino apalagoak, hala ere).

Bestalde, bada beste datu aipagarrikerik ere: bitamina eta pizgarrien kontsumoa ikaragarri altua da Espainian (eta Balentzian bereziki). Balentzian, hain zuzen, bertako klima bikaina dela batetik, eta barazki eta fruten gorapen-maila altua dela bestetik, are eta harrigarriagoa da 1982an toniko, indargarri eta bitaminen kontsumoa 300 milioi pezetaraino igotzea. Hemen ere, beste arazo askotan gertatzen denaren antzera, populazioaren hezketa sanitarioa ez da izan behar lukeena.

Xabier AGIRRE

a ze flasha!

Good save the Queen!

OHITUTA geunden turisten argazkiak ikustera bobby ingelesei argazkiak ateratzen Buckingham-eko jauregiaren aurrean, goardia aldaketa egiterakoan. Tipikal omen. Estatu espainolean korrida bateko argazkia ateratzea bezalakoa edota Euskal Herritik aizkolari baten erretratoa eramatearen parekoa.

Hain arrunta ez dena gure argazkilariak oraingo honetan harrapatu duena. Bobby horietako bat, bera argazkia ateratzen.

Argazkilariak esan ez diguna, misterio pittin bat jarri nahiko zion gaiari erreportari ausartarena eginaz, zera da, zer den bobby horrek objetiboaren aurrean daukana.

Ezer esan ez eta trantze ederrean jarri du erredaktore hau; ez bait daki lerro hauek idazten ari den honek, erretratu makinaren aurrean daukana, bobby horren alabatxoa den, manifa batetako mehatzari koadrila bat, Tamesis ibaiko kaiu galduren bat edota Elizabeth erreginaren desendentzia kontaezinetako norbaiten ezkontza.

Baliteke gure erreportari grafikoak tranpa eginia izatea eta argazki zaharren bat bidalia izatea Londonetik. Horrela izanez gero igual jakingo genuke Elizabeth erreginaren ez dakit zenbatgarren urteurrenean ateratako argazkia dela. "Sex Pixtols" taldeak disko eskandalagarri eta salgarri atera zueneko ospakizun hartakoa hain zuzen ere.

Agian ondoko poliziaren posturak antzeko zerbait baieztatzea eraman gaitzake. Bere keinua eta postura kontutan hartuz gero bereziki. Ospakizun solemne baten aurrean dagoela dirudi, hein berean, tonu serio baten barruan, irrifar keinu xamur bat ere antzeman dakiokelarik.

Seguruenik ez da ez bata, ez bestea ez haruntzagorik izango. Baina, Londonen argazkilaria izan dezakegula imajina badezakegu... zergatik ez bobby horrek fotografia-tzen ari dena?

hizkiak banan banan aldatuz

Ematen den lehen hitza abiapuntu bezala hartuz, azkenekora iritsi behar duzue, baina aldiko hizki bakarra aldatuz.

GAZIA, HAZIA, HAZIL.
GEROA, GAROA, GARIA.
ALDATUZ:
HIZKIAK BANAN BANAN

G	E	R	O	A
H	A	Z	I	L

Informazioa, kontrainformazioa

INFORMAZIOA, komunikabideak dira botere ofizialaren laugarren boterea; botere ofizial horri oso gutxitan ihes egiten dion boterea; eta ihes egiten dion gutxi horietatik askotan, modu kalkulatu batez egiten dio ihes: demokraziak eta gizarte rola jokatzeak. Prentsa eta komunikabideen boterean, botere independentean, sinesten dutenek, beti izango dute bere sinestea baieztatzen duen miraririk, eta aipatu ahal izango dute «Rainbow Warrior» horren zera gertatu zenean prentsa idatziak izan zuen indarra, denuntziatzeko boterea, txapuza horren eragileak detenitu eta auziperatuak izan zitezten. Baina, hain zuzen ere, hori eszepzio bat izan zen, eta oso eszepzio eszepzionala gainera: txapuza hori egin zutenak txapuzero batzu zirelako gaztigatu behar ziren. Eta bere nagusiak, Hernu ministrariak jasan zuen gaztigua (dimisioa aurkeztea) txapuzero horiek kontratatu zituelako izan zen, ez bestegatik. Mundu guztiak oihukatu zuen orduan: «Ez dago eskubiderik!». Baina nagusitu dena zera izan da, «ez dago gauzak horrela egiteko eskubiderik».

PRENTSAK badu botererik, hori uka ezina da. Hemen ezeztatzen dena, komunikabideek botere ofizialek kanpo egiazko boterarik, independentziarik izatea da. Botereak mekanismo aunitz du itxuraz ihes egin dakioken berriari aurre egiteko. «Entreviu»k Intxaurrondoko goardia zibil batzuk egindako deklarazio zirraragarriak badakarzki, astekari sentsazionalista delako baino ez da. «Egin» egunkaria sinesgarritasun ezean kokatzen du Barne Ministrari-tzak (nahiz eta beste bide batetik terrorismo apologiatatik auziperatzeko enbarazurik ez izan). ARGIAk Eusko Jaurlaritzak kontrataturiko espertoak CIA ingurukoak izatea salatzen badu, Ibarzabal jaunak segituan kontrajarri-

ko du artikulua egileak anonimo izatea (KGBkoak direla insinuatu nahi balu bezala).

EUSKAL Herrian gerra ondorenean jasandako informazio egarria kanpoko iratiak konektatzen gauzatzen zen, kanpoko berriek bertakoari buruz zer zioten jakin nahiean, kanpoko liburuak eskuratzen ahalegintzean. Eta hein handi batean artea erabiltzen zen informazio hesi hori apurtzeko, garai hartako gizarteak behar ez zituen abesbatz «disonanteak» osatzeko. Gero hesia altxa zen, eta urek Bilbon 83an egin bezala egin zuten. Uholdea igaro eta ura ibaietara itzuli zen arte. TVE, ETB, Euskadi Irratiak, prentsa gehienari so egitea besterik ez dago. Horien artean daogen diferentzia bakarra darabilten eszepzio maila da; informazio le-rra nagusietatik adar batzu edo bat ere ez ateratzean datza desberdintasuna.

Telebista kate pribatuaren lastekerta, bai estatu espainolean eta bai Frantza-ko errepublikan, unerik gorenean dagoenean, informazio itsaso bare horretan, dunarik gabeko basamortuan, plüralismoa gezurtatzen duten zenbait olatutxo, uhintxo antzematen dira.

Enbarazu egiten omen duten uhintxoak. Mugimendu hori fanzine, herri aldizkari eta irati libreen inguruan gauzatzen da, eta jadanik boterea hasi da bandera berdea kenduz gero horia ezartzen, eta zenbait kasutan gorria ere. Euskal Alderdi Jeltzaleak bere bi lerrotan, kritiko eta ofizialisten artean Komunitate Autonomako informa-tzi-sare ia guztia kontrolatzen duen artean, hau da karta-baraka eskuan edukita, ez du nahi kartarik banatu. Eta kasu honetan kartak irratitarako fre-kuentziak dira.

HORI egin aurretik zenbait jo-kalari mahaitik kendu behar ditu, «legalitatea bete arazi» Bandres Kultur Ministrariak esan zuen legez. Indarrez eta gero eta ugariago ari diren irati libreak kontrainforma-zio gune garrantzitsuak bilakaten ari direlako. Irati libre batek oihartzuna hartzen duenean, arriskuan bait dago. Eta arriskutsua da ez bakarrik irati komertzialentzat, entzulegoa kentzen dielako, irati komertzial horietan in-formazio moetan bat ematen delako baizik; botereari oso komenigarri zaion informazio moeta. Irati libreak informatiboetan lan piska bat egiten hasi direnean iristen da desprestijio kanpaina herri mugimenduetatik eli-katzen diren komunikabide hauentzat. Kontuan hartzeko mehatxua.

Masen arteko komunikabide han-diak botere ekonomikoa ez dutenen eskura ez daudenez (eszepzioa eszep-zio), komunikabide txiki eta merkeak bilakatu dira «bestelako» informazioa emateko bide bakarra. Eta hor gauza-tzen ari da eraso. Herri aldizkariak beren nolabaiteko apolitikotasuna utziko balute ere nozituko luketen eraso. Orain hesiak ez du hainbeste estutzen itxuraz, ez da ia ikusten, bai-na urrats bat aurrera emanez gero, muturrez jotzen da bere kontra. Batez ere, urrats horrek informazio ofiziala-ren kontra indarrez egiten badu.

Mikel ANTZA

EMA dela eta

Jean Louis Davanten artikulua bat argitaratu zen orri honetan azkenau-rreko zenbakian. Bere erdialdean pa-sarte bat galdu zitzaigun. «Beraz, jau-nen jokoa uste gabeen eginez, tronpa-tzen direla Iparretarrak, hara zer zai-tan iduri» dioen pasartearen aurretik, hau falta zen:

«Iparretarren obrez baliatzen dira gobernu eta jauntxoak, euskal gauza guztiak zaku berean sartzeko. Jendea nahasiz eta tronpatuz, beren boterea beti eta gehiago azkartzen dute han-di-mandi horiek, izan ditene eskuineko ala ezkerreko. Euskaldungoa ehorzten digute gezurren azpian Pariseko ala tokiko manatariek. Beraz, jaunnen jo-koa...».

J.L.Davante dioskunez, «uste dut bere garrantzia baduela ene pentsake-raren zehazteko. Ezen ez dut uste D.S.T. delakoaren meneko dagoenik 'Iparretarrak' erakundea». Gauzak garbi eta osorik.

ARGIA

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako pentsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonia

Eros ezazu ZEURE ETXE

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera, edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatzeko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzera eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

ETXEBIZITZA EROSI EDO BESTE BEHARRIZANETARAKO HIPOTEKAZKO KREDITUAK GURE BEZEROENTZAKO. PERTSONA FISIKO EDO JURIDIKOENTZAKO BEREN NEGOZIOTARAKO. ETXAGILEENTZAKO: HITZARMEN DESBERDINAK ERAKUNDE PUBLIKOekin. KONTSULTA EZAZU.